T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

NEO-TERÖRİZMİN TÜRK KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ

Ahmet KÖÇER
16919005

Danışman
Doç. Dr. Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU

Diyarbakır 2018

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

NEO-TERÖRİZMİN TÜRK KAMU YÖNETİMİNE ETKİSİ

Ahmet KÖÇER
16919005

Danışman
Doç. Dr. Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU

Diyarbakır 2018

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Neo-Terörizmin Türk Kamu Yönetimine Etkisi" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

10/07/2018

Ahmet KÖÇER

KABUL VE ONAY

Ahmet KÖÇER tarafından hazırlanan "Neo-Terörizmin Türk Kamu Yönetimine Etkisi" adındaki çalışma, 10/07/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU (Başkan)

Doç. Dr. M. Behzat EKİNCİ

Doç. Dr. Seyfettin ASLAN

ÖNSÖZ

21. yy 'da en önemli sorun teşkil eden terör ve terörizm konusu geçmişten günümüze kadar gelen süreçte özellikle Türkiye'nin gelişimine ve ilerlemesine engel olmuştur. Böylesi önemli bir konuda çok fazla sayıda eserin de yazılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda çalışma ile terör ve terörizm konusu ele alınıp klasik dönemden farklılaştığı vurgulanarak Neo-Terörizm kavramı üzerinde durulması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında en baştan itibaren sürekli motive edici ve çalışmanın her aşamasında desteklerini benden hiç esirgemeyen, gece gündüz devamlı rahatlıkla arayıp bilgilerinden faydalandığım değerli danışman hocam Doç. Dr. Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU' na teşekkürleri bir borç bilirim.

Ahmet KÖÇER

Diyarbakır 2018

ÖZET

21. yüzyılda değişen güvenlik ortamında devletlerin, en önemli önceliğinin terörizmle mücadele olduğu kabul görmektedir. Her devlet kendi güvenliğini sağlamak için diğer devletlerle iş birliği içine girmekte ve istihbarat paylaşımına öncelik vermektedir. Terörün teknolojiyi de kullanarak yerelden çıkıp küresel bir hale gelmesiyle, uluslararası güvenliği ciddi manada sarstığı görülmektedir.

Bu çalışmada terörizmin özellikle son yıllarda küresel bir hale gelmesi sebebiyle uluslararası alanda meydana gelen terör eylemleri araştırılmıştır. Başta Türkiye olmak üzere Avrupa'da meydana gelen terör eylemlerinin klasik dönem eylemlerinden farklı olduğu görülmüştür.

Bu anlamda çalışmanın birinci bölümünde, terörizm kavramı irdelenmeye çalışılarak çok sayıda yazarın terörizme karşı farklı düşünceleri belirtilmiştir. Literatür taraması ile terörizmin farklı tanım ve türlerine değinildikten sonra tarihsel süreç içerisinde değişim gösterdiği, farklı zaman dilimlerinde yapılan terör saldırıları ile ortaya konulmuştur.

İkinci bölümünde değişen terör ve terörizm eylemleri, neo-terörizm kavramı ile anlatılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda neo-terörist eylem türlerine değinilerek, terörizmin yarattığı sosyal ve psikolojik etkiler incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde iki farklı terör örgütü Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve Ad-Davla Al-Islamıyya fi al-Iraq wa-sh-Sham (DAİŞ) ele alınarak neo-terörizmin Türk kamu yönetimine olan etkileri ortaya konulmuş ve Türk kamu yönetiminin neo-terörizme karşı yapmış olduğu çalışmalar incelenerek eksik olan hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonucunda bulgular ve sonuçlar tartışılarak, terör ve terörizmin eylemsel ve amaçsal kapsamda farklılaştığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla neo-

terörizme karşı siber güvenliğin güçlendirilmesi ve istihbarat kurumlarının reforme edilmesi gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Terör, Terörizm, Siber Terör, Kamu Yönetimi, Neo-Terörizm

ABSTRACT

The changing security environment in the 21st Century in our study, the most important priority of the state is considered as the fight against terrorism. Each state gives priority to enter into cooperation or intelligence sharing with other states to ensure their safety. Terrorism came into different sizes in the same way with therapid advancement of technology. Parallel to technological progress, terror has changed from its known shape into cyber style and became more dangerous for the states.

The study investigated the terrorist acts that took place in the international arena, especially in recent years as a result of the global transformation of terrorism. It has been observed that terrorist acts in Europe, especially in Turkey, are different from those of the classical period.

In this context, in the first chapter of the study, the concept of terrorism was examined and many authors expressed different views on terrorism. After referring to the different definitions and types of terrorism, it was tried to be revealed that it changed in the historical process.

In the second chapter, the changing acts of terrorism and terrorism were tried to be explained with the concept of neo-terrorism. In this context, the social and psychological effects of terrorism have been examined by referring to the types of neo-terrorist actions.

In the third chapter of the thesis, two different terrorist organizations (FETO and ISIS) were discussed and the effects of neo-terrorism on Turkish public administration were revealed.

As a result of the research, findings and results were discussed and it was determined that terror and terrorism differ in an action and purposeful context.

Therefore, results such as strengthening cyber security against neo-terrorism and reforming intelligence institutions have been achieved.

Keywords

Terror, Terrorism, Cyber Teror, Public Administration, Neo-Terrorism.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **IV**
İÇİNDEKİLER ..... **VI**
TABLO LİSTESİ ..... **IX**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **X**
KISALTMALAR ..... **XI**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ANALİZ VE ÇERÇEVE

1.1. TERÖR VE TERÖRİZMİN TARİHÇESİ **3**
1.2. TERÖR VE TERÖRİZM TANIMLAMALARI **13**
1.3. TARİHTE BİLİNEN İLK TERÖR ÖRGÜTLERİ **19**
1.4. TERÖRİZMİN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİ **23**
1.5. TERÖRİZM ÇEŞİTLERİ **26**
1.5.1. Lückinger'e Göre Terörizm Çeşitleri 28
1.5.2. Wilkinson'a Göre Terörizm Çeşitleri 30

İKİNCİ BÖLÜM

NEO-TERÖRİZM

2.1. 21. YY'DA SAVAŞ KAVRAMININ İZDÜŞÜMÜ OLARAK TERÖRİZM **31**
2.1.1. Vekâlet Savaşları 34
2.1.2. Yabancı Terörist Savaşçılar (Foreign Terrorist Fighters) 35
2.2. 21. YY 'DA TERÖRÜN YENİDEN YORUMLANMASI NEO- TERÖRİZM **40**

2.3. NEO-TERÖRİZM ÇEŞİTLERİ VE TERÖR ÖRGÜTLERİNİN GÜNDEME GELME EYLEM BİÇİMLERİ 42
2.3.1. İntihar Saldırıları 45
2.3.2. Araçlı Saldırılar 46
2.3.3. Teknolojik Programlar 47
2.3.3.1. Bylock Örneği 48
2.3.4. Kimyasal Terör 49
2.3.5. Biyolojik Terör 49
2.3.6. Siber Terör 50
2.3.6.1. Siber Alan 52
2.3.6.2. Siber Alanı Oluşturan Unsurlar 53
2.3.6.3. Siber Terörün Ortaya Çıkma Nedenleri 53
2.3.6.4. Siber Terör Sınıflandırılması 53
2.3.6.4.1. Ulusal Siber Terör 54
2.3.6.4.2. Uluslararası Siber Terör 54
2.3.6.5. Yumuşak Güç olarak Siber Saldırı 55
2.3.6.6. Sert Güç Olarak Siber Saldırı 56
2.3.6.7. Uluslararası Alanda Meydana Gelen Siber Eylemler 56
2.3.6.7.1. Orchard Operasyonu 56
2.3.6.7.2. Körfez Savaşı 57
2.3.6.7.3. Stuxnet Virüsü 58
2.3.6.7.4. Estonya Saldırısı 59
2.3.6.7.5. Gürcistan Saldırısı 59
2.3.6.7.6. Kore-ABD Çatışması 60
2.3.6.7.7. Sosyal Medya Hesaplarının Ele Geçirilmesi 61
2.3.6.7.8. Kardak Krizi 62
2.3.6.7.9. Wikileaks Belgeleri 62
2.4. NEO- TERÖRİZM FİNANSAL KAYNAKLARI 64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRİZM VE KAMU YÖNETİMİ

3.1.NEO-TERÖRİZM VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ 71
3.1.1. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (KDGM) 76

3.1.2. Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (SSMDB) 78
3.2. NEO-TERÖRİZM BAĞLAMINDA TERÖR ÖRGÜTLERİNİN TÜRK KAMU YÖNETİMİNE ETKİLERİ 80
3.2.1.Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine Örgütsel Olarak Etkileri 84
3.2.2.Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine İdeolojik Olarak Etkileri 84
3.2.3. Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine Teknolojik Olarak Etkileri 86
3.2.3.1. E-Devlet Projesi 87
3.2.3.2. UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) 88
3.3.TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN NEO-TERÖRİZMLE MÜCADELESİ 90
3.3.1. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Askeri Alanda Mücadelesi..... 91
3.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Ekonomik Alanda Mücadelesi..... 92
3.3.3. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Yargısal Alanda Mücadelesi..... 93
3.3.4. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Eğitim Alanında Mücadelesi 95
3.3.5. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Medya Alanında Mücadelesi 95
3.3.6. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Kamu Düzeni Alanında Mücadelesi 96
3.3.7. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Güvenlik Alanında Mücadelesi 99
SONUÇ 102
KAYNAKÇA 110
EKLER 129

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Schmid ve Yongman, terör tanımlamalarında en çok kullanılan kelimeler.. 7
Tablo 2: Löckinger tarafından sunulan "Terörizm Tiplojisi" 29
Tablo 3: Suriye'nin Yabancı Savaşçıları Nereden Geliyor? 37
Tablo 4:Daiş hakkında en çok hangi ülkeler endişe duymaktadır? 38

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Terörizmin Dönüşümü 33
Şekil 2: Daiş Terör Örgütüne Katılan YTS'lerin Ülkelere Göre Sayıları 36
Şekil 3: Amerika'da Gerçekleşen Terörist Saldırılarda Eylem Biçimleri 43
Şekil 4: Avrupa Ülkelerindeki Daiş Saldırıları 44
Şekil 5:Türkiye'de yıllara göre meydana gelen terörist eylemler 72
Şekil 6: 2016 yılında yolsuzluk suçlarının suç türlerine göre olay sayısı dağılımı ... 82

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
Böl.	Bölüm
bs.	Baskı, basım
BTK	Bilgi Teknolojileri Kurumu
C.	Cilt
CİT	Cumhurbaşkanlığı İstihbarat Teşkilatı
DAİŞ	Ad-Davla Al-Islamıyya fi al-Iraq wa-sh-Sham
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
DÜ	Dicle Üniversitesi
EU	European Union
EYP	El Yapımı Patlayıcı
FETO	Fetullahçı Terör Örgütü
Hz.	Hazreti
IMF	International Monetary Fund
İSO	İstanbul Sanayi Odası
K.	Karar
KDGM	Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
mad.	Madde
MK	Medenî Kanun
No.	Numara
PKK	Partiya Karkeren Kurdistan
s.	Sayfa
S.	Sayı
SSMDB	Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
yy.	Yüzyıl
YTS	Yabancı Terörist Savaşçılar

GİRİŞ

Terörizm ortaya çıkışından bu yana tüm dünya için en önemli güvenlik sorunu olmuştur. İlk ortaya çıkışından bu yana giderek etki düzeyini geliştirdiği ve küreselleştiği düşünülmektedir. Terörizmin bu derece ilerlemesine sebep olarak teknolojik gelişmeler ve uluslararası alanda terörizme karşı ortak bir tutumun geliştirilememesi gösterilebilir.

Teknolojinin gelişmesi ile beraber terör örgütleri iletişim konusunda rahatlık yaşamıştır. Bu sayede her alanda gereksinim duyduğu bilgilere kolaylıkla ulaşabilmekte ve eyleme geçebilmektedirler. Dahası teknolojiyi aktif bir biçimde kullanmaları ile YTS (Yabancı Terörist Savaşçılar) ve finansman desteği sağladıkları görülmüştür. Teknolojinin yanı sıra terör örgütlerinin uluslararası alanda devlet desteği alabilmeleri de terörizmle mücadeleyi minimum seviyeye indirmektedir.

Devlet destekli terör örgütleri olduğu sürece uluslararası alanda terörizmin ortak bir tanımının yapılması zor görülmektedir. Nitekim terörizmin günümüzde onlarca tanımı olmasına rağmen her ülkenin terörizmi kendi ulusal çıkarlarına göre tanımladığı görülmekte ve terörizmle bu şekilde mücadele ettiği anlaşılmaktadır. Esasında her devletin kendi terörizm tanımına da uymadığı uluslararası alanda görülmektedir. Nitekim devletler soğuk savaş döneminden sonra birbirleri ile savaşa girmek yerine terörizmi silah olarak kullandıkları için terörizmin ortak bir tanımı yapılamamaktadır. Bundan dolayı desteklenen terör örgütlerine yasal bir statü verilerek, terör örgütü olarak değil özgürlük ve demokrasi savaşçıları olarak lanse edilmektedirler.

Günümüzde terör örgütlerinin sosyal, siyasal ve finansal uzantıları bulunmaktadır. Bu nedenle küresel düzeyde rahat hareket ettikleri görülebilmektedir. Toplumsal tabandan destek alabilmek için ideoloji ve dini motifleri kullandıkları, siyasal destek alabilmek için siyasi partilerin uzantısı haline geldikleri ve finansal

açıdan destek alabilmek için de legal ve illegal her türlü faaliyet içerisinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Belirtilen bu üç uzantı, terör örgütlerinin devamlılık sağlamaları açısından hayati derecede önem taşımaktadır.

21. yy 'da devletlerin uluslararası alanda güç mücadelesine girişmeleri ile terör örgütlerinin kullanıldığı vekalet savaşlarının yaşandığı görülmektedir. Her devlet yaratmış olduğu veya anlaştığı terör örgütüne maddi ve lojistik destek sağlayarak onları istediği şekilde kullanmaktadır. Bundan dolayı terörizmin tanımı konusunda uluslararası alanda ortak bir uzlaşıya varılması zor görülmektedir.

Terör örgütlerinin teknolojik gelişmeleri kullanarak devletleri her alanda tehdit etmeye başlaması ile terörizme karşı güvenliğin de geliştirilmek zorunda kalındığı göz ardı edilmemelidir. Her devlet bulunduğu coğrafi konum itibariyle birçok yasal düzenleme yaparak terörizmle mücadele etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla her devlet ulusal çıkarı doğrultusunda hareket ettiği için terörizmle mücadelede uluslararası alanda ortak bir tutumun olmadığı görülmektedir.

Terör örgütlerinin klasik dönem terör eylemlerinin yerine siber alana yönelmeleri ve sosyal medya üzerinden propaganda yapabilmeleri de toplumsal tabandan destek bulmaları açısından son derece önemlidir. Bu şekilde sosyal ve siyasi olarak yanıltıcı bilgiler paylaşarak mevcut rejimleri zor durumda bıraktıkları dikkat çekmektedir. Ayrıca siber terör eylemleri yaparak hem aynı anda tüm dünyada tanınmakta hem de bunu kolaylıkla yaptıkları için devamlılıklarını sağlayabilmektedirler.

Terör örgütlerinin gelecek yıllarda teknolojiyi daha aktif bir şekilde kullanmaları durumunda teknolojiye giderek bağımlı olan ülkeler açısından büyük risk oluşacağı söylenebilir. Bu nedenle her devlet siber güvenliğini sağlama noktasında ciddi yatırımlar yaparak, siber güvenlik ile ilgili kamu kurumları oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ANALİZ VE ÇERÇEVE

Terör ve terörizm uzun bir tarihçeye sahip olduğundan belirli periyotlarda incelenmesi mümkündür. Örgütlenme, propaganda, eylem türü gibi özellik ve unsurları ilerleterek bir dönemden başka bir döneme aktarmışlardır. Terör örgütlerinin sürekli gelişen, teknolojiyi takip eden, çağın gereksinimlerine göre hareket eden örgütlü ve hücresel bir yapıya kavuşması küresel düzeyde etki yaratmıştır. Bundan ötürü terörün ve terörizmin kavramsal çıkışından itibaren ele alınarak araştırılması son derece önemlidir. Ayrıca sosyal bilimler alanında kullanılan kavramların anlamı kadar tarihsel süreci de merak konusu olmuştur. Nitekim tarihsel süreç içerisinde kavramların değişime uğradığı gibi farklı coğrafyalarda farklı etki ve anlamlara geldiği de bilinmektedir. Terör ve terörizm kavramları kıta Avrupasında farklı bir anlam ve etki yaratması mümkün iken Ortadoğu'da farklı bir manaya gelebilmektedir. Bu sebeple sosyal ve siyasi bilimlerde başta terör ve terörizm olmak üzere kullanılan kavramların tarihsel geçmişi araştırılarak, farklı coğrafyalarda ne şekilde cereyan ettiği karşılaştırılmalıdır.

1.1. TERÖR VE TERÖRİZMİN TARİHÇESİ

Hayatımızın her döneminde farklı şekillerde olmak üzere terör eylemleri meydana gelmiştir. Meydana gelen bu eylemlerin zaman ve koşullara göre değişim gösterdiği rahatlıkla belirtilebilir. Bu değişimde sanayinin gelişmesi, küreselleşme ve teknolojinin etkisi çok büyük olmuştur. Nitekim ilk zamanlarda ortaya çıkan bir terör örgütü ile günümüzdeki terör örgütleri arasında çok büyük farklılıklar olduğu rahatlıkla belirtilebilir. Bu farklılıklardan en önemlisi olarak, terör örgütlerinin ülkede yönetimi ele geçirmekten ziyade yönetimi zor duruma düşürüp hak talep etmek ya da etnik, dini ve kültürel olarak ezilmenin vermiş olduğu bir öfkeyle bir nevi intikam alma

içerisine girişmeleri gösterilebilir. Ayrıca bu örgütlerin oluşumunda devletlerin yardımda bulunması ve kullanması ile terörizm apayrı bir boyut kazanmıştır.

Bu konuda Noam Chomsky'nin ***Beşinci Özgürlük*** kavramı büyük bir öneme sahiptir. Chomsky, beşinci özgürlüğü; soyma, sömürme ve hüküm altına alma ve sonuç alabilmek için her güce başvurma özgürlüğü olarak tanımladıktan sonra, beşinci özgürlük kavramını **ABD** için kullanmaktadır[1]. Dolayısıyla geçmişten günümüze uluslararası alanda terörizmin net bir tanımının yapılamaması ve terör örgütlerine karşı net bir duruşun sergilenememesinin başında beşinci özgürlüğün geldiği söylenebilir. Çünkü beşinci özgürlük, terör ve terörizm olarak görülmediği gibi uluslararası alanda meşru bir güç olarak görülerek demokrasinin gelişimini sağladığı şekilde lanse edilmektedir. Chomsky eserinde ilk dört özgürlüğü ise Franklin Delano Roosevelt'in yapmış olduğu bir konuşmaya dayandırarak ibadet, konuşma, korkusuzca yapma özgürlüğü ve yaşama özgürlüğü olarak tanımlamıştır[2]. Roosevelt'in konuşmasında kendisinin belirtmiş olduğu beşinci özgürlüğü unuttuğunu belirterek kendisi tanımını yapmıştır. Bu bağlamda dört özgürlüğün beşincisi ile çelişmediği sürece herhangi bir sorun oluşmayacağını açıklamıştır[3].

Böyle bir tanımın yapılması ile Paul Kennedy'nin **Yirmi Birinci Yüzyıla Hazırlanırken** kitabında belirtmiş olduğu gibi milli güvenlik meselesi giderek uluslararası güvenlikten ayrılmaz bir hale gelmiştir. İkisi birlikte düşünülünce çok daha geniş bir tanımın yapılması gerektiğini belirtmesi de terörizmin ciddi manada çok geniş boyutlara ulaştığını göstermektedir[4].

Ayrıca Loretta Napoleoni'nin yazmış olduğu **İslam ve Modern Cihat** kitabında geçmiş terörist eylemlerin küçük bölgeler içinde sınırlı kaldığı, günümüzde

---

[1] Noam Chomsky, **ABD Terörü Terörizm Kültürü,** Çev. Taha Cevdet, Pınar Yayınları, İstanbul, 1991, s. 8.

[2] Noam eserinde Roosevelt'in konuşmasının dört özgürlüğe vurgu yaptığını fakat gerçekte böyle olmadığını belirtmek istemiştir. Esasında beşinci özgürlüğü unuttuğunu, ilk dört özgürlüğün beşinci özgürlüğe ters olmadığı sürece herhangi bir sıkıntı oluşmayacağını belirtilmiştir. Ayrıca Samuel Hungtinton'un söylemiş olduğu ''Bir başka ülkenin işlerine karışmayı veya işi daha ileri götürüp askeri müdahalede bulunmayı sanki Sovyetler Birliği'ne karşı verilen bir mücadeleymiş gibi satabilirsiniz''. Bugün dünyanın birçok yerinde olup bitenleri Hungtinton'un bu söylemine dikkat ederek yeniden gözden geçirmekte büyük yarar vardır.

[3] Chomsky, **ABD Terörü Terörizm Kültürü**, s. 9.

[4] Paul Kennedy, **Yirmi birinci Yüzyıla Hazırlanırken**, Çev., Fikret Üçgan, Minpa Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 168.

ise terörizme sağlanan devlet destekleri ve değişen ittifaklar nedeniyle terör ve terörizmin çok kutuplu bir dünyada faaliyet gösterdiği belirtilerek tarihsel süreç içerisindeki değişimi açıklanmaktadır[5].

Benzer şekilde Roger Garaudy **İsrail Mitler ve Terör** adlı eserinde de terörizmle ilgili çok çarpıcı bir benzetmede bulunmuştur.[6] Şöyle ki; Garaudy, uluslararası alanda yapılan eylem veya saldırıların ülke ve kişilere göre yorumlandığını belirtmektedir. İsrail'e karşı yapılan direnişlerde medyanın koro halinde zayıf kesimi terörizm ile damgaladığı, güçlülerin şiddet kullanmasına ise terörizme karşı mücadele adı verildiğini belirtmiştir[7].

Dolayısıyla terör ve terörizmin tarihçesini araştırmaya terör örgütlerinden ziyade büyük güçlerin iç ve dış politikaları ve bunların terör örgütleriyle olan ilişkilerini araştırmak daha mantıklıdır. Önceki dönemlerde gerçekleşen terör eylemlerinin temel hedefinin bağımsızlık veya yönetimin ele geçirilmesi olduğu, yeni dönemde ise terör örgütlerinin amaçsal olarak eylem değişikliğine gittikleri yaptıkları eylemlerden anlaşılmaktadır. Terör örgütlerinin ulaşmak istedikleri hedef ile birlikte kullandıkları araçlar da değişim göstermiştir[8]. Bu manada terör örgütleri istedikleri hedefe ulaşmada sistemin her türlü açığını bir araç olarak kullanmaktadır.

Günümüzde terör örgütlerinin hemen her alanda varlığını hissettirmek için aktif oldukları görülmektedir. Bununla birlikte silahlı mücadelenin yanında psikolojik ve ideolojik mücadele de vermektedirler[9]. Ayrıca henüz ileri boyutta olmasa da teknolojiyi aktif bir şekilde propaganda aracı olarak kullanmaları ile kısa zamanda tüm

---

[5] Loretta Napoleoni, **İslam ve Modern Cihat**, Çev., Fulya Çeçen- Ahmet Faruk Çeçen, İstanbul, 2015, Altın Bilek Yayınları, s.30.

[6] Garaudy'nin eserinde terörizmin bir başka önemli boyutu olan medya gücüne değindiği görülmektedir. Nitekim görsel, yazılı ve sosyal medyanın gücünün gün geçtikçe artarak ilerlediğine şahit olmaktayız. Bu bağlamda Garaudy uluslararası alanda medyanın gerçek manada kendini savunan bir örgütün bile terörist örgüt olarak lanse edilebileceğini belirterek, bu gücün daha çok Yahudi lobisinin ve İsrail'in elinde olduğunu ve diğer devletlerin desteklediğini belirtmiştir. Bu bölümde konuya çok fazla değinmemekle beraber, terörizmin medya ile olan ilişkilerine ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde değinilmektedir.

[7] Roger Garaudy, **İsrail Mitler ve Terör**, Çev., Cemal Aydın, Pınar Yayınları, İstanbul 1996, s. 116.

[8] Burada belirtilmek istenen terör örgütlerinin en temel amacı olan 'korku yaratmanın' değiştiği değil, sadece ele geçirilmek istenen veya ulaşılmak istenen konumun değiştiğidir.

[9] Robert Young, **Revolutionary Terrorism, Crime and Mortality**, Social Theory and Practice, 1977, s.228-230.

dünyada aynı anda kendilerinden söz ettirebildiklerine şahit olunmaktadır[10]. Bu manada terör ve terörizmin bilinen anlamından ziyade çok farklı manalara gelmesi söz konusu olmaktadır.

Öte yandan bulunduğumuz zaman dilimi koşulları göz önüne alındığında, kavramların çok büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Günümüz itibariyle kavramlar üzerinde oynamalar yapılmakta ve bunun neticesinde bilgi kirliliği söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda tanımında ortak bir uzlaşıya varılamayan ‘’terör’’ ve ‘’terörizm’’ kavramlarının literatürde ne anlam ifade ettiğine bakılması gerekmektedir.

Schmid ve Yongman terörizm üzerinde yapmış olduğu çalışmalarında yüzün üzerinde farklı terör tanımlamalarını bir araya getirerek en çok kullanılan kelimelerin listesini çıkarmış ve çok sayıda terör tanımının olduğunu belirtmiştir. En çok kullanılan kelimelere bakıldığında ortak bir tanımın yapılması veya ortak bir tanım üstünde uzlaşılması zor gözükmektedir. Ayrıca ortak bir tanımın olması, terörizmin engelleneceği veya minimuma düşürüleceği anlamına da gelmeyecektir.

[10]Ali Murat Köknar, “Sanal Ortamda Terörizm”, **TC. İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri’ne sunulan bildiri**, Bursa: 24 Mart 2001, s. 45.

***Tablo 1**: Schmid ve Yongman, terör tanımlamalarında en çok kullanılan kelimeler*

	Unsur	**Kullanım Oranı**
	Güç, Şiddet	83.5
	Politika	65
	Korku, Terör	51
	Tehdit	47
	Psikolojik etkiler ve tepkiler	41.5
	Kurban-Hedef Ayrımı	37.5
	Amaçlı, Planlı, Sistematik, Organize Hareket	32
	Savaş Metodu, Strateji, Taktik	30.5
	Fazla normallık, kabul edilmiş kuralların ihlali, insani sınırlardan yoksun	30
0	**Gasp, Baskı, itaat**	28
1	**Propaganda amacı**	21.5
2	**Keyfilik, şahsi olmayan, ayrım yapmayan**	21
3	**Siviller, savaşmayanlar, tarafsızlar, yabancı kurbanlar**	17.5
4	**Gözdağı**	17
5	**Kurbanların suçsuz oluşu**	15.5
6	**Grup, hareket, suç örgütü**	14
7	**Sembolik görünüş, başkalarına gösteri**	13.5
8	**Meydana gelen şiddetin hesaplanamaz, tahmin edilemez olması**	9

9	**Gizlilik, örtülü doğa**	9
0	**Tekrarlılık, şiddetin seri karakteri**	7
1	**Suç**	6
2	**Üçüncü kişi tarafından yapılan istekler**	4

Kaynak: Alex, P. Schmid, Albert J. Yongman, **Political Terrorism**, New Brunswick, 1988, s. 5-6.

Görüldüğü üzere terör ve terörizmin farklı şekillerde tanımlanmaları ya da ifade edilmelerinin herhangi bir pozitif etkisi olmayacaktır. Esasında Schmid'in yapmış olduğu çalışmada dikkat çeken önemli bir ayrıntı da terörün en çok kullanılan tanımlarındaki kelimeleri bir araya getirmektir. Bu bağlamda terörün bu kadar geniş bir şekilde empresyonist olarak tanımlanması tarihsel süreç içerisinde ne şekilde değişim gösterdiğine de işaret etmektedir. Terörün bu derece farklı şekillerde tanımlanması süreç içerisinde farklı eylem türlerine girişmesi ve küreselleşmesine işaret etmektedir[11].

Küreselleşmenin etkisiyle toplumlarda meydana gelen olaylar anlık olarak tüm dünyanın dikkatini çekmekte ve diğer ülkelerde de etki gösterebilmektedir. Başka ülkelerde etki göstermesinin en büyük etkeni ise mikro milliyetçilik, etnisite ve din unsuru olmaktadır. Bu şekilde meydana gelen olaylarda küçük gruplar türemekte ve bu gruplar mevcut siyasi otoriteye karşı baskısını artırmaktadır. Ayrıca, Hamilton'un kuramına göre açlık ve baskı terörü doğurmaktadır. Bu şekilde terörün başlamasıyla mevcut siyasi otorite terörizme karşı baskıyı arttırmaktadır. Bu baskıdan halkın da

[11] Sabri Dilmaç, "**Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar**", (Doktora Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2011, s.22.

etkilenerek siyasi iradeye olan desteğinin azalarak isyancılara karşı bir sempatinin doğduğunu belirtmektedir[12].

Böylece terör örgütleri ilk olarak örgütlü bir yapı oluşturmakta, sonrasında ise ideolojik bir argüman bulup hedefe odaklanmaktadır. Ayrıca terör örgütünün zamanla büyümesiyle de dış desteğe ihtiyaç duyulduğu, bunun da gizlilik içerisinde yürütüldüğü ortaya çıkmaktadır[13]. Terörizmin özelliklerinin yanında unsurlarının da olması, terör ile terörizmin arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Örgütsüz, ideoloji ve sistematik olmadan meydana gelen şiddet hareketleri terör olmakta ve terörizm tanımına girmemektedir.

Terörizmin unsurları irade, ideoloji, şiddet, örgüt, hedef unsuru olarak açıklanmaktadır[14]. Bunlarla birlikte eylemlilik, propaganda, organize suç örgütleriyle bağlantılık ve dış desteğin olduğu da resmi makamlarca belirtilmektedir[15]. Bu bağlamda terör ve terörizm tanımlamalarında irade unsuru belirleyici olmuştur. Ortaya çıkan herhangi bir eylemin terörizm olabilmesi için; *bilerek, isteyerek, planlayarak, hedefe uygun silah seçerek ve örgütlenerek* gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunların dışında yapılan diğer eylemler terör olarak sınıflandırılırken terörizm olarak değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla terörizmin ortaya çıkması için bir ideolojinin de olması gerekmektedir. Aynı zamanda ideoloji unsuru örgütü bir arada tutabilmenin, aynı amaç uğruna hareket etmenin stratejisini oluşturmaktadır. Terör örgütleri belirlemiş oldukları ideoloji doğrultusunda hareket ederek stratejilerini de bu şekilde oluşturmaktalar.

Terör örgütleri, ideolojilerini örgüt mensuplarına benimseterek, onları her açıdan bilinçlendirmektedirler. Ayrıca örgütün benimsemiş olduğu ideolojinin toplumsal tabanda da karşılık görmesi gerekmektedir[16]. Toplumsal tabanda karşılık görmemesi durumunda ise özellikle etnik ayrımcılık yapan terör örgütlerinin

---

[12] Lawrence Campbell Hamilton**, Ecology of Terrorism: A Historical and Statistical Study**, Universty of Colorado at Boulder, 1985. ss 120-130.

[13] Sabri Dilmaç, "Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar", s. 230.

[14] Köknar, **TC. İçişleri Bakanlığı Bilişim**,,,. s. 219.

[15] Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Faaliyet Raporu 2005**, Ankara, 2006, s. 174.

[16] Y. Furkan Şen ve Sevilay E. Gümüş Özuvar, **Terör ve Terörizm Üzerine**, Yargı yayınları, Kalkan Matbaacılık, Ankara, 2015, s. 57.

barınması son derece güç olmaktadır. Aynı amaç uğruna hareket edecek insanların bir araya gelmesiyle örgütleşme meydana gelmektedir. Örgütleşmenin ortaya çıkmasıyla örgüt içinde sorumlular oluşmakta böylece emir-komutanın oluşmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Belli bir merkezi komite oluşmakta, örgüt mensupları bu komiteye bağlı eylemler gerçekleştirmekte ve lider kadroya karşı sorumluluk üstlenmektedirler[17].

İrade gösterip, belli bir ideoloji etrafında kümelenip örgütlenme meydana geldikten sonra devamlılık sağlama açısından iç ve dış destek unsurları ortaya çıkmaktadır. İç ve dış destek sağlandıktan sonra ise şiddet unsuruna geçilmekte, bunu propagandaya dönüştürüp sosyal, psikolojik etki yaratma ve hedef ülkenin zayıflatılması amaçlanmaktadır. İç destek ile terör örgütleri kendilerine yakın tabandan destek alabildikleri gibi medya yoluyla da destek sağlayabilmektedirler. Dış destek ile maddi, lojistik, askeri donanım ve teçhizat sağlanabilmesi mümkündür. Terör örgütleri iç veya dış desteği yeteri kadar alamadığı durumlarda çeşitli alternatiflere yönelmektedirler. Bunların başında isim ve ideoloji değişikliği gelmektedir. Özellikle farklı bir isim altında uluslararası kamuoyuna lanse ettirilerek terörist grup olmadıklarını, özgürlük savaşçısı olduklarını vurgulayabilmektedirler.

Tarihsel süreç içerisinde terörizmin en önemli unsurlarından bir diğeri şiddet unsuru olmaktadır. Kendi amaç ve isteklerinin gerçekleştirmede şiddete başvurmaktadırlar. Bu suretle topluma korku salarak kargaşa ortamı yaratmayı bir metod olarak benimsemektedirler. Terör örgütleri açısından şiddet, süreklilik sağlamalarına önemli katkıda bulunmaktadır. Sürekli gündemde kalma açısından şiddet ve şiddetin nereye ve ne şekilde uygulanacağı önemli unsur olabilmektedir. Sürekli devam eden eylemler de hem kamuoyuna gelme açısından hem de tabanda psikolojik etki yaratma açısından örgütün vazgeçemeyeceği unsur olmaktadır. Fakat yapılan eylemin yeteri kadar gündeme gelmemesi örgüt açısından başarısızlık olarak değerlendirilebilmektedir.

[17] Necati Alkan, "Terörün Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Polis Dergisi,** Ankara, 2004, Sayı: 40, ss.22-23.

Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın 2014 yılında söylemiş olduğu "*6 ay PKK kelimesini kullanmazsak PKK diye bir örgüt kalmaz"* sözü terör örgütlerinin propagandalarının ne derece önemli olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca medyada sürekli gündeme gelen bir terör örgütünün hem savaşçı kazanması hem de dış destek kazanması daha rahat olabilmektedir. Buna örnek olarak yakın zamanda ortaya çıkan **DAİŞ** terör örgütünün sosyal medya üzerinde yapmış olduğu propaganda ve çekmiş olduğu videolarla tüm dünyada dikkatleri üzerine çekmeyi başarması ve dünyanın neredeyse her yerinde savaşçı kazanması gösterilebilir.

Terör, tarihsel süreç içerisinde DAİŞ terör örgütüyle bir kırılma noktası yaşamıştır. İlk defa bir terör örgütü son derece profesyonel bir şekilde videolar çekmekte ve anlık olarak tüm dünyada paylaşım yapabilmektedir. Dahası milyonlarca takipçilerinin olduğu sosyal paylaşım siteleri ele geçirilerek örgüt ile ilgili paylaşımlar yapıldığı görülmektedir.

Terör örgütleri gündemde kalmak için şiddet eylemleri yerine sosyal medyayı kullanarak daha rahat ve çok daha fazla kişiye ulaşabilmektedir. Böylelikle terörizmin her açıdan farklı bir döneme girdiği ortaya çıkmaktadır. Bu yeni dönemde terör örgütü mensuplarını tespit etmek de hayli güç olmaktadır. Sosyal medya üzerinde sahte hesaplar ve sahte bağlantı noktaları oluşturularak paylaşım yapılması, yakalanabilme açısından çok zor olmaktadır. Özellikle twitter, facebook, instagram gibi sosyal paylaşım sitelerinde sahte (Trol Hesap, BOT) hesaplar açarak örgüt içinde bir yandan iletişime geçilirken diğer yandan da sosyal ve siyasi propaganda yapmaktadırlar. Dahası cep telefonlarına indirilen whatsapp, bylock, tango ve eagle gibi mobil uygulamalarının iletişim amacıyla ücretsiz bir şekilde kullanıldığı ortaya çıkmıştır[18]. 15 Temmuz terör olayında da örgüt üyelerinin bylock haberleşme uygulamasını kullandıkları ve bu uygulamanın şifreli olması sebebiyle kullanıma kapalı olması da iletişimin gizlilik içerisinde yürütüldüğünü göstermektedir.

[18]''Bylock Uygulaması Teknik Raporu'', https://foxitsecurity.files.wordpress.com/2017/09/bylock-mit-technical-report-turkish.pdf, s. 13, (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

Bu olaydan sonra bylock kullanan kişilerin bulunması için ana bağlayıcı noktaya ulaşıldığı MİT tarafından açıklanmıştır[19]. Tutuklanan bazı kişilerin ise kendi adlarında bylock hesabı olduğu bilinmesine rağmen bylock programını kullanmadıkları anlaşılmıştır. Terör örgütlerinin ücretsiz bağlantı noktalarından bylock programını indirerek IP numaralarını gizli tuttukları ortaya çıkmıştır.

Böylece terör örgütlerinin gelişen teknolojinin tüm imkânlarını aktif bir şekilde kullanmaya başlaması ile terör ve terörizmin tarihsel süreç içerisinde **FETÖ** (Fetullahçı Terör Örgütü) örgütüyle de farklı bir kırılma noktası yaşadığı

Terörizm, ideoloji ve propaganda ile birlikte tarihsel süreç içerisinde belli dönemlerde farklılık yaşamıştır. Geçmişten günümüze belirlenen dönemlerin hepsinde sonucun aynı olduğu fakat taktik ve stratejinin farklılık gösterdiği açıklanmaktadır. Tüm terörizm dönemlerinde temel amaç topluma korku salma, yıldırma ve mevcut rejimi güçsüz bırakma iken eylemlerin farklı şekillerde cereyan ettiği dikkat çekmektedir.

Dönemsel olarak 1915'li yıllara kadar gelinen süreçte, devlet yöneticilerine, liderlere suikast düzenleme, bombalı saldırılar gerçekleştirme şeklinde olmuştur. Anarşistler, Genç Bosna gibi örgütler bunlara örnek gösterilmektedir. Terör örgütlerinin bu dönemde dağınık olarak hareket ettikleri ve vur-kaç taktiği izledikleri belirtilmektedir[20].

1915'ten 1960'lı yıllara kadar gelinen süreçte terörizmin biraz daha geliştiği ve özerklik talebinde bulundukları, kırsal kesimlerde gerilla taktikleri izlediği görülmektedir. Bu dönemde ideolojik olarak sömürgeye karşı oldukları, hücre örgütlenmesine geçtikleri bilinmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen eylemlerde birinci dönemden farklı olarak üst düzey yöneticilerin yanında sivil kayıpların da olması, terör örgütlerinin meşruiyet tartışmasını gündeme getirmiştir[21].

---

[19] Bylock uygulaması teknik raporu, s.10.

[20] Sait Yılmaz, ''Küresel Terörün Geldiği Aşamayı Nasıl Okumalıyız?'', http://www.21yyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2015/01/21/7988/kuresel-terorun-geldigi-asamayi-nasil-okumaliyiz, (Erişim Tarihi: 17.05.2017).

[21] Ersel Aydınlı, "History and Evolution of Terrorism & Counter-Terrorism" **Definition, Dimensions and Categories of Terrorism Course**, TMMM, Ankara 23-27 Ocak 2006, S. 89-100.

1960 ile 1980 yılları arasındaki üçüncü dönemde ise, terörizmin ideolojik açıdan ağırlık kazandığı ve küresel düzeyde yankılanacak eylemlere giriştiği dönemdir. İdeolojinin ve etnik ayrımcılığın yükselişe geçtiği bu dönemde Türkiye'de PKK terör örgütü ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu dönemlere paralel bir şekilde teknolojik devrimin[22] olması, silah sanayinin gelişmesi ile beraber terörizmin de kitle imha silahları kullanmaya başladığı ve örgütleşme yapısının hiyerarşik bir nitelik kazandığı, uluslararası alanda da lobicilik faaliyetleri yürütülmeye başlandığı görülmüş ve günümüze kadar ilerleyerek devam etmiştir.

Terör ve terörizmin diğer kırılma noktası 11 Eylül saldırısı olmuştur. 11 Eylül'de Amerika'daki ikiz kulelere yapılan saldırı ile terörizm ekonomik anlamda da ciddi kayıplara yol açmıştır. 11 Eylül terör saldırısı ile ilgili çarpıcı bilgiler gündeme gelmesine rağmen vermiş olduğu zararlara bakıldığında küresel düzeyde yankılandığı görülmektedir[23]. Zira 11 Eylül saldırısıyla terör örgütlerinin teknolojiyi aktif bir şekilde kullandıkları görülür. Dahası, 11 Eylül saldırısı ile dünyadaki tüm ülkelerin vurulabileceği görülmüştür[24].

Terörizmin 11 Eylül'den günümüze kadar gelinen süreçte ise iletişim teknolojilerinin kullanımı ile her ülkede hücre yapılanmasına gidilmesi, uzmanlaşmanın artması, kendilerini terörist örgüt olarak görmeyen ülkeler ile ikili ilişkilere girilmesiyle strateji değişikliği olmuştur. Yeni stratejiye göre, terör örgütleri bir yandan terör eylemleri gerçekleştirirken öte yandan uluslararası siyasette aktif rol almaya çalışmışlardır.

1.2. TERÖR VE TERÖRİZM TANIMLAMALARI

Terör kelimesi Latince 'den gelmektedir. Kelime anlamı 'korkmak, korkutmak' veya 'korkuya sebep olma' şeklindedir[25]. Türkçe literatürüne

[22] Soğuk savaşın sona erdiği 1990'lı yıllardan itibaren olan dönem için ''teknolojik devrim'' kavramı kullanılacaktır.

[23] Engin Avcı, Korhan Demir, ''Terörizm Çalışmaları: Türkiye'deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz'', **Güvenlik Stratejileri**, 2013, Sayı: 26, s. 3.

[24] Bilal Karabulut, **Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek**, Barış Kitabevi, Ankara, 2015, s.198.

[25] Paul Wilkinson, **Political Terrorism**, New York: Macmillian, 1974, s.9.

''yıldırıcılık'' veya ''tedhişçilik''[26] olarak giren kelimenin anlamı *''bir siyasi davayı zorla kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak, cana ve mala kıyacak davranışlarda bulunma'* 'dır[27]. Terörün iradi kullanımı ise terörizm olarak adlandırılmaktadır[28].

Bu bağlamda "terör'' ve ''terörizm'' kavramlarının da farklılık gösterdiğini belirtmek gerekmektedir. Şöyle ki terör; her türlü şiddet hareketlerini içermekte olup, örgütlü ve kuralsız şiddet hareketleri olarak tanımlanabilmesine karşın[29], terörizm ise siyasi unsur içeren, yani bir ideolojisi bulunan ve bu ideoloji etrafında kümelenen bireylerin mevcut iktidara karşı olan eylem ve hareketlerinin tümünü ifade etmektedir[30]. İktidara karşı olarak eylem içerse de sivillerin de terörizmin bir boyutunu oluşturduğu unutulmamalıdır.

J.B.S. Hardman terörizmi, "belirli hedefler üstünde, bunları elde etmek için şiddet kullanmayı ihmal etmeyen ve şiddet yanlısı kişilerin oluşturduğu grup ya da parti" şeklinde ifade etmektedir[31]. Aynı şekilde, ABD hükümetinin 11 Eylül saldırısından sonra yayınladığı genelgede terörizm şöyle tanımlanmıştır; "*Bir toplumu korku ve şiddet ile baskı altına almak, bir hükümetin politikalarını etkilemek ve değiştirmek için baskı uygulamak maksadıyla, ağır tahripler, toplu kıyımlar, adam kaçırma ve rehin alma gibi faaliyetlerden oluşan, doğrudan veya dolaylı olarak insanların can ve mallarına yöneltilmiş şiddet hareketleridir.*''[32] Tanımda da belirtildiği gibi terörizmde hedefe ulaşmak için her yolun mubah olduğu görüşü hakimdir[33].

---

[26] Şükrü Alparslan, **Hukuk ve Kriminoloji Açısından Tedhişçilik,** Teknik Yayınları, Venüs Ofset Yayıncılık, İstanbul, s. 5.

[27] ''Güncel Türkçe Sözlük''
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54935161bfa4d2.08821796 (Erişim Tarihi:02.05.17).

[28] Türkiye Barolar Birliği, **Yayınları, Türkiye ve Terörizm Raporu**, sayı: 107, 2006, s. 3.

[29] Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Ankara: Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1993, s.124.

[30] Cemal Güzel, **Korkunun Korkusu: Terörizm, Silinen Yüzler Karsısında Terör,** Ayraç Yayınevi, Ankara, Şubat, 2002, s.15.

[31] Kuper, A., and Kuper, J., **Encyclopedia of the Social Science,** sayı: 14, 1985, s. 575.

[32] Milana Abdybaeva, '' **Hukuki Bakımdan Terör Ve 11 Eylül Saldırısı''**, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara,2005. s. 7-10.

[33] '' **Terörle Mücadele Kanunu''**, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2017).

Fransa terörle mücadele yasasına göre terör; "*baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla ferdi veya içtimai herhangi bir girişimde bulunulması*'' olarak tanımlanmıştır. Fransa terörle mücadele yasasının terör tanımı kamu düzenini vurgulamıştır. 21. Yy'da ise terör sadece kamu düzeninin işleyişine dönük olmamakla beraber topluma korku salacak sosyal ve iktisadi hayatta yerleşik düzeni bozmaya yönelik olmaktadır.

Federal Almanya Anayasayı Koruma Bürosu'nun 1985 yılında yaptığı tanıma göre terörizm; "*politik hedeflere ulaşmak için halkın can ve malına yönelik cinayet, adam kaçırma, kundakçılık, patlayıcı madde kullanma eylemleri ve bu eylemlere hazırlık niteliğinde olan diğer şiddet eylemleridir*''[34]. Politik hedeflerin dışında yapılan saldırılar terörizmin tanımına girmediği anlaşılmaktadır.

''Türkiye Cumhuriyeti ise, 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun birinci maddesinde terörizmi şöyle tanımlamıştır; ''

Baskı, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletini ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak, yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemdir.''[35]

Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer'in terörü, şiddet unsuru olarak görmekle beraber bu şiddetin sosyal, ulusal, ırksal ve diğer maksatlarla beraber sınıflar arası çatışma, kışkırtma ve savaşı tahrik etmek üzere planlanmış hukuk dışı yollar olarak tanımlaması dikkat çekicidir. Dönmezer'e göre kimi kaynaklarda belirtilmiş olan terörün siyasi bir unsur olmasının zorunlu olduğuna değinmediği görülmektedir[36].

---

[34] ''**Asimetrik Savaşlar''**, https://asimetriksavaslar.wordpress.com/2011/03/30/terorizmin-tanimi/ (Erişim Tarihi: 08.02.17).

[35] ''**Terörle Mücadele Büro Amirliği''**, http://www.kahramanmaras.pol.tr/goksun/Sayfalar/Ter%C3%B6rle-M%C3%BCcadele-B%C3%BCro-Amirli%C4%9Fi.aspx (Erişim Tarihi: 08.02.17).

[36] Gürol Korkmaz, "Tanımı Sorunlu Bir Kavram: Terör", **Polis Dergisi**, Yıl 1998, s. 14.

Terörü tanımlamalarım akademik alanda farklı olduğu görülse de temelde aynı sonucun ortaya çıktığı görülmektedir. Özdağ'a göre terörizm, demokratik çözüm yolları bir kenara bırakılarak şiddet ile toplumu korku ve yılgınlıkla bastırarak, rakibin politik ve askeri mağlubiyetini hedefleyen stratejiler olarak belirtilirken[37], Mahir Kaynak'ın terörün toplumu ve ülkeyi yönetenleri belli bir yöne kaydırmak için yapılan eylemler olarak tanımlaması her iki tanımında sonuç olarak birbirine benzediğini göstermektedir[38].

Bu bağlamda farklı tanımlamalardan yola çıkarak terörizm; "Savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır" şeklinde tanımlanabilir[39].

Günümüzde belli bir seviyeye gelen terör faaliyetlerinin tarihsel geçmişine bakıldığında, terör kavramının ilk defa 1789 Fransız İhtilali döneminde kullanıldığı görülmektedir[40]. Terör kavramı bu dönemde ilk defa kullanılmış olmasına rağmen ilk insandan günümüze kadar terör olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Bu konuda Habil'in kardeşi Kabil'i öldürmesinin bile terör hareketi olarak yorumlandığı görülmektedir[41]. Dolayısıyla terör kavramının ilk defa kullanımından ziyade ilk terör hareketinden başlamak tarihsel süreci incelemek açısından önemli olmaktadır

Terör temelde etnik, dini, kültürel farklılaşmalardan ve bu kavramlara siyasi amaçların da dahil edilmesiyle meydana gelmektedir. Aynı şekilde devletlerin kendi ulusal çıkarlarının da dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla etnik olarak ayrımcılık yapılırsa, dini olarak hareket edilirse veya kültürel olarak baskın rol oynanırsa ve

---

[37] Orhan Usta, **Güneydoğu'da Terör Görünümü ve Devlet Siyaseti**, Siirt Valiliği Yayınları, Ankara 2003, ss.78-90.

[38] Mahir Kaynak, "Terör Bir Örtüdür", Enine Boyuna Net, Söyleşi, 19.11.2003, http://www.haberturk.com/tv/programlar/video/enine-boyuna-24-mart-2100/175037 (Erişim Tarihi: 01.01.2018):

[39] "**Terör**", http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html, (Erişim Tarihi: 25.07.2017).

[40] Yılmaz Altuğ, **Terörizm: Dünü, Bugünü, Yarını**, T.C. İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara, 1989, s.16.

[41] Sertaç Başeren, "İnsan Hakları ve Terörizm", **Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Konferans Bildirileri İnsan Hakları ve Güvenlik Kitabı**, Ankara, 7-8 Aralık 2001, ss. 195-224.

belirtildiği gibi bunlara siyasi amaçlar da ilave edilirse terörün bitmeyeceği rahatlıkla görülebilir.

Yukarıda açıklandığı gibi her ne kadar ülkelerin terörizmle ilgili tanımlamaları birbirine benzese de terörizmle mücadele konusunda farklılıkların olduğu görülmektedir[42]. Nitekim bir ülke için terörist olan bir grubun başka bir ülke için özgürlük savaşçısı olduğu belirtilebilmektedir[43]. Şöyle ki; Ekim 2014 yılında Ortadoğu'da başlayan bazı hareketlerde Amerika'nın PYD cephesine silah yardımı yapması[44] Türkiye'nin PYD'yi bir terör örgütü olarak görmesi[45] ve aynı şekilde Şubat 2015'te PYD liderlerinin Fransa'da Devlet Başkanı François Hollandei tarafından sarayda karşılanması[46], ülkelerin terör örgütlerine olan farklı bakış açılarını net olarak ortaya koymaktadır. Aynı şekilde İsrail-Filistin meselesinde bazı devletler Filistin'deki grupları terörist olarak ilan ederken bazı devletler de özgürlük savaşçısı olarak kabul etmektedir.

Benzer şekilde Garaudy, Londra'da bir İsrailli diplomatın saldırıya uğramasının terörizm olduğu ve tüm dünyanın bunu sorgusuz bir şekilde kabul ettiğini belirtmiştir. Fakat İsrail'in Lübnan'ı işgal etmesiyle binlerce insanın ölümüne yol açmasının ise Galile'de Barış olarak görülebileceğini belirterek esasında ülkelerin ne şekilde ve kime hizmet ettiklerini apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır[47].

Bu duruma Soğuk Savaş döneminde de rastlanmaktadır. Şöyle ki; ABD, Sovyet yanlısı rejimlere karşı mücadele veren grupların eylemlerini meşru kabul ederek söz konusu grupları özgürlük savaşçısı şeklinde değerlendirmiş, Amerikan

---

[42] '' **Ulusal Terörle Mücadele Politikaları Bölgesel Farklılıkları Kullanan Teröre Panzehir Olabilir mi**?'' http://www.usak.org.tr/analiz_det.php?id=17&cat=365366437 (Erişim Tarihi: 01.02.2017).

[43] '' Terör, Terörizm Ve Terör Örgütlerinin Amacı'',
http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Teror_Terorizm_Teror_Orgutlerinin_%20Amac%C4%B1.htm (Erişim Tarihi: 08.02.17).

[44] ''ABD'den PYD' ye silah'' http://www.milliyet.com.tr/abd-den-kobani-de-savasin-seyrini-gundem-1957139/ (Erişim Tarihi: 17.02.17).

[45] '' Erdoğan: 'PYD terör örgütüdür'' http://www.haber61.net/erdogan-pyd-teror-orgutudur-195324h.htm (Erişim Tarihi: 10.01.17).

[46] ''Kobani'ye Fransız öpücüğü: Türkiye'nin 'terörist' saydığı PYD yetkilileri Elysee'de'' http://www.diken.com.tr/kobanili-kurtlere-fransiz-opucugu-turkiyenin-terorist-saydigi-pyd-yetkilileri-elysee-sarayinda/ (Erişim Tarihi: 02.15.17).

[47] Roger Garaudy**, İsrail, Mitler ve Terör**, s. 118.

yanlısı rejimlere karşı verilen mücadeleleri ise "terörizm" olarak nitelendirmiştir[48]. Bu bağlamda ülkelerin ikili ilişkilerinde de ciddi bozulmalar meydana gelmektedir. Nitekim bir ülke için terörist olan bir grubun başka bir ülkeden destek alması uluslararası alanda bazı sorunlara neden olmaktadır.

Bu konuda ülkeler, birbirlerini terör örgütlerine destek vermekle suçlayıp uluslararası ilişkilerde teröre karşı ortak bir tutumun gelişmesine engel olmaktadır[49].

Dolayısıyla ortak bir tutum gelişmediği için küresel terör örgütleriyle mücadelede de başarı sağlanamamaktadır. Kimi kaynaklarca terör ve terörizmin 200'e yakın tanımının yapıldığı belirtilmektedir[50]. Buna karşın toplumda da terör ve terörizme karşı nasıl bir önlem alınacağı ve hangi suçların terör kategorisine gireceği, teröristlerin ne şekilde cezalandırılacağı gibi konuları öğrenme isteği bulunmaktadır. Uluslararası alanda ortak bir tanımın olması ve terörizme karşı ortak bir hareket ve tutumun oluşması her ülkenin aynı şekilde tanımlaması ile terörizme karşı etkin bir mücadele sağlanabilmektedir[51]. Fakat uluslararası alanda devletlerin terörizmle ilgili çok sayıda hukuksal metin imzalamasına rağmen, terörist eylemlerle ilgili herhangi bir faaliyete geçilmemektedir[52].

Terörün ortak bir tanımın yapılamamasına ilişkin dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek; *"işin bu safhasında terörün tanımının hukuki zaruretler nedeniyle yeniden yapılamayacağını ifade ettim. Çünkü terörün tanımı demek, suçun unsurlarını o tanım içine koymak demek. Terörün tanımını değiştirdiğiniz takdirde o zaman geriye dönük kapanmış ne kadar dosya varsa, bunların hepsi yargının önüne gelir''*[53] ifadesinde bulunmuştur. Esasında Cemil Çiçek'in yorumuna bakılırsa, uluslararası alanda gelecek yıllarda da olabilecek terörist eylemlere, devletlerin ulusal çıkarları

---

[48] Beth Stephens, "**Respond ingto Rogue Regimes; From Smart Bombs to Smart Sanctions; Accountability Without Hypocrisy: Consistent Standards, Honest History**", sayı. 36, 2002, s. 921.

[49] Firuze Yağmur Gökler, '**Irak Ve Suudi Arabistan Arasındaki Anbar Gerginliği'',** 30 Nisan 2014, https://stratejikoperasyon.wordpress.com/tag/anbar-gerginligi/, (Erişim Tarihi: 02.01.2017).
http://www.orsam.org.tr/tr/yazilar_Yazdir.aspx?ID=5007 (Erişim Tarihi: 10.01.17).

[50] Fatih Yamaç, ''Siber Terörizm'', **Polis Dergisi,** Ankara 2001, s. 30.

[51] Yücel Acer, ''Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri'', http://www.turkishweekly.net/, (02.03.2017).

[52] Türkiye Barolar Birliği**, Türkiye ve Terörizm**, s. 16

[53] Cemil Çiçek, ''Terörle Mücadele Yasa Tasarısı'nın imzaları tamamlandı'', http://arsiv.sabah.com.tr/2006/04/17/siy94.html, (Erişim Tarihi: 02.02.2018).

bağlamında sessiz kalacağına işaret etmektedir. Şayet terörün ortak bir tanımının yapılamamasına engel geriye dönük dosyalar ise, bunun uluslararası alanda herkesin geleceğe yönelik bağlı kalacağı bir tanımının yapılabilmesi ve bu tanımın da geriye dönük herhangi bir yaptırım oluşturmayacağının belirtilmesiyle çözülebilmesi mümkün görünmektedir.

Ortak bir tutumun gelişmemesi devletler düzeyinde pratik bir zorluğa işaret etmektedir. Öncelikle devletler kendi ulusal çıkarlarına yönelik sistematik, örgütlü ve siyasal anlam içeren eylemleri terörizm olarak görmekte ve ciddi tedbirler almaktadır. Buna karşılık başka bir devlete yönelik olan terör hareketlerinde ise çok fazla bir hassasiyet gösterdikleri düşünülemez. Dahası ülkeler arasında suçluların iadesiyle ilgili yapılan ikili anlaşmaların bile çoğu zaman işletilmediği görülmektedir. Dolayısıyla terör ve terörizmin tanımından ziyade meydana gelen terör eylemleri üzerinde durulduğu, yalnızca şiddet kullanılması ve sivillere yönelik korku salacak eylemlerin terörizmin özellikleri olduğu üzerinde fikir birliği bulunmaktadır.

Bu bağlamda terör ve terörizmin ortak ve net bir tanımının yapılması terörist faaliyetlerin biteceği anlamına gelmemektedir. Hali hazırda her devletin belirtmiş olduğu terör ve terörizm tanımına göre hareket ettiği ve buna göre terör örgütleriyle ve terörizmle mücadele ettiği görülmektedir. Bu yüzden uluslararası alanda üzerinde uzlaşıya varılan bir terörizmin tanımının yapılması ve bu tanıma göre hareket edilmesinin güç olduğu gözükmektedir. Devletlerin kendi yaptıkları tanıma uymamasından dolayı terör ve terörizmin ortak bir tanımının yapılmasının uluslararası alana pek bir fayda getirmeyeceği anlaşılabilmektedir.

1.3. TARİHTE BİLİNEN İLK TERÖR ÖRGÜTLERİ

Terör ve terörizm uzun yıllar boyunca her dönemde farklı şekillerde farklı isimlerde meydana gelmiştir. Terörizmin örgütlenme, amaç, eylem türü, maddi ve lojistik olarak desteklenmesinin değişerek gelişim gösterdiğini belirtmek mümkündür. İdeolojik olarak incelendiğinde terör ilk çağlarda dinsel motiflere dayanmıştır. Öncelikli hedeflerinin yönetici kesimlere karşı olduğu ve yönetimi ele geçirme olduğu görülmektedir. Böylelikle her ne kadar terör ideolojisi Sicarii hareketinden başlanarak günümüze kadar araştırılsa da ilk yaratılan insana kadar gidilmesi de mümkün

olmaktadır. Habil'in Kabil'i öldürmesinin terör olayı olarak ilk sırada olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır[54].

Tarihte bilinen en eski terör hareketi olarak, M.S. 1. yy 'da Ortadoğu'da ortaya çıkan ve dinsel bir tarikat olan Sicarii veya Zealot örgütü olduğu bilinmektedir[55]. Bu terörist grup ismini Sica adlı küçük bir hançerden almıştır. Sicariiler eylemlerinin büyük çoğunluğunu gündüz ve kalabalık mekânlarda yapmışlardır[56].Bu şekilde topluma korku aşılamaya çalıştıkları görülmüştür. Yahudi kökenli olan Sicariiler daha sonraları büyük bir bozguna uğratılıp tarihten silinmiştir. Sicariiler'den sonra karşımıza Hasan Sabbah liderliğinde ortaya çıkan Haşhaşi örgütü gelmektedir[57]. Haşhaşiler de terörizmi bir mücadele yöntemi olarak görmüşlerdir. Eylemlerini Alamut kalesinde planlamışlardır. Eylemlerinde genellikle üst düzeyde olan kişiler tercih edilmiştir. Ayrıca örgütün kendi içinde oldukça sistematik bir yapıya sahip olduğu bilinmektedir. Sistematik yapıya sahip olunması yapılacak eylemlerde başarıya ulaşılması açısından da son derece önemlidir. Haşhaşiler örgütlenme, eğitim ve propaganda gibi konularda terörizme farklı bir boyut kazandırmıştır. Özellikle haşhaşilerin dini motifleri çok sık kullanmasıyla günümüzde DAİŞ terör örgütüyle arasında benzerlik bulunmaktadır.

Modern anlamda ise terörizm Fransız İhtilâli ile ortaya çıktığı, ihtilal döneminde Jakobenistlerin terörizmi politik bir araç olarak kullandığı görülmektedir. 1793 yılında ihtilal sonrası iktidara gelen ve yeni bir rejim kurma düşüncesinde olan Jakobenler, terörizmi şiddet ve baskı politikası olarak sistematik bir şekilde uygulamıştır. Robespierre, terörü biraz daha sistematik hale getirmiş ve politik dönüşümü sağlamak için de bir araç olarak kullanmıştır[58]. Fransız devrimine karşı çıktıkları ileri sürülerek, Robespierre tarafından yönetilen Jakobenler, on iki binin üzerinde Fransız öldürülmüştür. Avrupa'da Fransa devriminin getirmiş olduğu

---

[54] Selim Kanat, Timuçin K., Adem İ., "İnsani Güvenlik ve Terörizm İle Mücadele", **Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 21, Sayı. 2, Isparta 2016, s. 568.

[55] M.Cherif Bassıouni, '**Terrorismand Business': Forward: Assessing 'Terrorism' intothe New Millennium**", DePaulBus. L. J., Vol. 12, 2000, s. 1-2.

[56] Mesut Hakkı Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008, s.228

[57] Laurence Lockhart, ''Hasan-ı Sabbah ve Haşişiler'', **Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,** sayı: 26, Erzurum, 2006, ss.213-230.

[58] '' **Robespierre and the Terror''**, http://www.historytoday.com/marisa-linton/robespierre-and-terror , (Erişim Tarihi: 22.02.2017).

aydınlanma düşüncesiyle kilisenin etkinliği kırılarak, milliyetçilik ve demokrasi kavramlarının gelişmesine olanak sağlanmıştır. Böylelikle 19 yy. başlarında krallıklara karşı Ulusçuluk, Anarşizm, Marksizm gibi ideolojiler ortaya çıkmıştır. İdeolojilerin ortaya çıkmasıyla beraber belli bir ideoloji etrafında toplanan halk örgütlenmeye başlamıştır. Ülkelerde bu şekilde birden fazla örgütlenmelerin meydana geldiği tespit edilmiştir.

1880'lerin başında Çarlık Rusya'sında Sosyalist Devrim Partisi ortaya çıkmıştır. Sosyalist devrim partisi ideolojik olarak eşitlik kavramı üzerinde durarak halktan destek almayı başarmıştır. 1881 yılında II. Çar'a suikast düzenlemişlerdir. Buna benzer başka bir olayın da Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına zemin oluşturduğu bilinmektedir. Avusturya-Macaristan veliahdına bir Sırp vatandaşı tarafından suikast yapılması küresel açıdan oldukça etkili olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1930'lu yıllara kadar terörizmin diktatör rejimler tarafından uygulandığı görülmüştür. Bu yıllarda terörizm başta Fransa, Almanya, İtalya olmak üzere tüm Avrupa ülkelerinde, başa gelen baskıcı rejimler tarafından kendi vatandaşlarına acımasızca uygulanmıştır. Bu yıllarda her ne kadar Mısır'da ortaya çıkan ve günümüze dek devam Müslüman Kardeşler hareketi terörist grup olarak ilan edilse de Hasan El Benna'nın "Hatıralarım" isimli kitabında bu hareketin İngilizlerin sömürdüğü Mısır'ı kurtarmaya dönük olduğu ve herhangi bir şiddetsel hareket içermediği belirtilmiştir. 1940'lı yıllarda Ortadoğu'da ortaya çıkan örgütlenmelerin de genel itibariyle ülkelerini sömürgeden kurtarma amacı taşıdığı belirtilmektedir. Cezayir'de Fransızlara karşı Ulusal Kurtuluş Hareketi gibi örgütlenmelerin bu amacı taşıdığı görülmektedir[59].

22 Temmuz 1968'de Filistin Özgürlüğü için Halk Cephesi üyesi üç Filistin'linin Roma'dan İsrail'e gitmekte olan uçağı kaçırmaları politik açıdan yapılan ilk uçak kaçırma eylemi olmuştur. Bu eylemle terörist örgütlerin dünya gündemine gelmesi amaçlanarak, uluslararası bir kriz yaratma amacı taşıdığı görülmektedir. Bu eylem türü ile terörizmin küresel bir sorun haline geldiğine işaret edilmektedir.

[59] Thachuk Kimberley, "Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Ankara,** Genelkurmay Başkanlığı TMMY, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006, ss. 58-60.

Nitekim bu olaydan iki yıl sonra da aynı örgüt üyeleri üç uçak kaçırma eylemi ile yeniden dünya gündemine gelmiştir. Esasında bu uçak kaçırma eylemlerinde ilk defa medyanın da kullanıldığı görülmektedir. Kaçırılan uçaklar Ürdün'e götürülerek yolcular indirildikten sonra uçaklar havaya uçurulmuştur. Tüm bu olan bitenler ise kameralarca tüm dünyayla paylaşılmıştır[60].

1972 Münih Olimpiyatlarında ise 11 İsrailli atletin öldürülmesi ve bunun tüm dünyanın gözü önünde olimpiyatlarda yapılması terörizm için bir dönüm noktası görülmektedir[61]. Nihayetinde Filistin Kurtuluş Örgüt lideri Yaser Arafat 1974 yılında Birleşmiş Milletler Genel kurulunda konuşma yapması için davet edilmiş ve konuşma yapmıştır. Sonraki süreçte ise Filistin Kurtuluş Örgütü çok sayıda ülke ile ikili ilişkiler kurmuştur. Filistin Kurtuluş Örgütünün yapmış olduğu bu eylemler ile kazandığı sonuçlar başka terör örgütleri için ilham kaynağı olmuştur. Dünyanın birçok ülkesinde ortaya çıkan terör örgütleri FKÖ'den esinlenerek birçok terör eylemi yapmışlardır[62].

İlerleyen yıllarda ise farklı coğrafyalarda farklı örgütler meydana gelmiş ve terör faaliyetleri sürmüştür. Bunlardan bazıları; Hindistan'da ortaya çıkan Sih hareketi, Ortadoğu'da El Kaide örgütü aynı şekilde Kach ve Kahani örgütleri, ASALA, ETA, PKK, PYD, YPG, YPJ ve IRA örgütleri, modern anlamda ise teknolojinin tüm imkânlarından yararlanarak ortaya çıkan DAİŞ ve FETO terör örgütü olmaktadır. İlk terör örgütünden günümüze kadar gelinen süreç araştırıldığında terör örgütlerinin teknoloji ve devletlerin çıkarları doğrultusunda kurulup hareket ettikleri anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda bazı terör örgütleri isim değişikliği yaparak terör örgütü yaftasından kurtulmayı denemişlerdir. İsim değişikliği ile dış desteği meşrulaştırmayı amaç edinmişlerdir. Suriye'de ortaya çıkan PYD/YPG terör örgütü her ne kadar PKK'dan farklı oldukları ABD ve Batı devletleri tarafından kabul edilse de aynı lider kadroyu ve aynı ideolojiyi paylaştıkları görülmektedir. Dahası yakın zamanda Demokratik Suriye Güçleri (DSG) ismiyle hareket ettikleri başta ABD'li yetkilerce

[60] US, **National, Drug Control Strategy**, Annual Report, 2008.
[61] Mehmet Özcan, Serkan Yardımcı, "Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele", **e–akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, Sayı. 39, 2005, ss. 127-130.
[62] Hakan Hanlı, ''**Global Terörizm: Uluslararası ve Uluslar üst Boyutu''**, http:// www. teror.gen.tr/, (Erişim Tarihi: 02.02.2017).

açıklanmaktadır. Böylece isim değişikliği yapmanın terörizmi meşrulaştırmanın en temel göstergesi olduğu anlaşılmaktadır.

1.4. TERÖRİZMİN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİ

Terör ve terörizmin özellikle 19. yy'dan sonra farklı bir boyuta girdiğini yani zihinlerde canlanan tablonun şablon değiştirdiği yapılan eylemlerden anlaşılmaktadır. Fiili ve sıcak savaş yerine farklı alternatiflere yönelen terör örgütleriyle karşı karşıya kalınmış durumdadır. 19. yy'da daha basit silahlarla mücadele veren teröristler, 20.yy'da daha ağır ve teknolojiyle donatılmış silahlarla mücadeleye girişmiş ve günümüzde ise binlerce insanı öldürebilecek teknolojileri kendi tanımlamaları çerçevesinde "düşmanlarına'' karşı acımasızca kullanma eğilimine girişmişlerdir [63].

1793'te Fransız devriminden sonra Maximillen Robespierre liderliğinde ülke koşullarının iyileştirme çabasıyla kurulan sistemde ülkede terör estirilmiştir. Böylece devlet terörü kavramı da gündeme gelmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan karşıt görüşlerin terörist faaliyetleri ise mevcut siyasi düzene başkaldırma olarak nitelendirilmiştir. 1950'lerde ise devlet terörünün yükselişi öne çıkmaktadır. Etnik milliyetçiliğin İrlanda, Bask, Siyonist gibi bölgelerde ortaya çıkmasıyla ve sömürge karşıtı duyguların komünistlik gibi ideolojilerle birlikte yükselişe geçmesiyle dünyanın birçok yerinde terörist gruplar oluşmaya başlamıştır.

Esasında bu gruplara terörist tanımlamasının da sömürgeci devletler tarafından yapıldığı görülmektedir. Şöyle ki; kendi ülkesinin başka ülkeler tarafından sömürülmesine karşı durmanın terörizm olduğunun söylenilmesi terörün hangi tanımına göre yapıldığı sorusu akıllara gelmektedir. Nitekim İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun, Britanya'dan bağımsız olma isteğine terör denilmesi veya terörizm olarak nitelendirilmesi uluslararası alanda rahat hareket etmenin dışında herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Bunun dışında Türkiye, İran, Irak, Suriye'de yaşayan Kürtlerin özerklik arayışında olduğu vurgulansa da hem coğrafi açıdan hem de sosyo-kültürel açıdan farklılık olduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

---

[63] İhsan Bal, **Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Usak Yayınları, Ankara, 2006, s.5.

1960'lı yıllarda başta batı dünyası olmak üzere birçok ülkede öğrenci hareketleri ortaya çıkmıştır. Almanya, Türkiye, ABD, Fransa ve diğer ülkelerin üniversiteleri merkezde olmak üzere büyük bir ayaklanma ile çatışmalar başlamıştır. Olaylarda ABD ve Fransa rejimleri büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Öğrenci ayaklanmaları ülkelerde değişiklik göstermesine rağmen çok uzun sürmemiştir. Öğrenci hareketlerinin bastırılıp dağıtılmaları ile terörist gruplar ortaya çıkmıştır. Almanya'da Baadermeinhof örgütü, İtalya'da Kızıl Tugaylar, İngiltere'de Öfkeli Tugaylar gibi terör grupları oluşmuştur[64].

1970'lerin ortalarında kurulan PKK terör örgütünün Kürtlerin hakkından çok uluslararası devlet ve kurumların isteklerine göre hareket ettikleri eylemlerden anlaşılmaktadır. Belirtilen coğrafyada yayılan Kürtlerin herhangi bir devletleşme arzusu hiçbir zaman olmamıştır. Bu bağlamda belirtilen tarihlerde dikkat çeken diğer bir konu ise terörizmin uluslararası alanda bir sorun haline gelmesidir.

1968'de Filistin kurtuluş örgütünün uçak kaçırması, 1972 Münih olimpiyatlarındaki İsrail sporcularının kaçırılması ve karşılığında bazı mahkûmların serbest bırakılmasının istenilmesi dünya gündemine oturmuştur. Dolayısıyla uluslararası alanda terör ve terörizme karşı daha çok önlemin alınması gerektiği anlaşılmıştır. ABD'de bir grup öğrencinin Vietnam savaşını protesto etmek istemesi ile giderek şiddetli taktiklere başvurduklarını göstermektedir. Dünyanın birçok yerinde farklı şekillerde ortaya çıkmaya başlamasına en önemli örnek olarak Münih olayı gösterilebilir. Nitekim terör eyleminin olimpiyatlarda tüm dünyanın gözü önünde yapılarak istenilen sonuçların elde edilmesi üzerine terörizme bulaşma konusu düşünülmeye başlanmıştır. Devamında ise 1990'larda dini duyguların kullanılarak terörize edilmeye çalışıldıkları görülmektedir.

Bu durumun günümüzde halen devam ettiğini, dini olarak motive edilen terörist grupların neler yapabileceğini DAİŞ terör örgütüyle tüm dünya anlamış durumdadır. Burada önemli bir ayrıntı da sadece İslam dininin kullanıldığı yazılan kaynaklardan ve başta Avrupa olmak üzere ABD gibi devletlerin sıklıkla dile getirmelerinin son derece yanlış olduğu DAİŞ örgütüne destek veren ülkelerden

[64] Atilla Yayla, **Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve**, s.354.

anlaşılmaktadır. Hristiyan, Yahudi gibi dini motifli birçok terör örgütünün de bulunduğu fakat hiçbir örgütün temel kaynağının dinde terörizm olmadığı yapılan eylemlerden anlaşılmaktadır.

Tehdit boyutunun yükselmesi ve dünya geneline yayılması ile devletler zorunlu olarak terörizm politikalarını da değiştirmiştir. Ayrıca teknolojik devrimden sonra yeni tehdit algılamalarının çok boyutlu ve değişken hale gelmesi ülkeler açısından büyük sorunlara sebep olmuştur. Dolayısıyla teknolojik devrim sonrasında terörizm faaliyetleri çok boyutlu ve stratejik hale gelmiştir. Bölgesel çatışmalar, kitle imha silahları, uyuşturucu, kökten dincilik, siber terörizm gibi yeni riskleri ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda günümüzde terörizm olgusunun yerel olmaktan ziyade küresel bir tehdit haline dönüştüğü konusunda ülkeler arasında birlik sağlanmıştır[65]. Ülkelerin iç terörizm (domestic terrorism) ve uluslararası terörizm (international terrorism) ile mücadele olarak iki farklı ayrıma gittiği görülmektedir[66]. Uluslararası terörizm ile belli grup veya devletleri hedef alan politikalar izlenmiştir[67]. Bu şekilde uluslararasında ortaya çıkan tehdit ve devletleri içeren riskler hızla ilerlemeye devam etmektedir[68]. Nitekim uluslararası alanda terörizmle ilgili ortak kanaatin oluşmaması teröristlere büyük avantaj sağlamaktadır.

Bu manada küresel teröre değinilecek olursa 18. ya da 19. yüzyıldan farklı olarak terör örgütlerinin her an her yerde hareket edebilme kabiliyetine kavuştuğu söylenebilir. Burada hiç kuşkusuz ülkelerin büyük bir katkısı bulunmaktadır. Ayrıca teröristlerin temel amacı toplu katliam yapmak değil, daha çok kitlelerin kendilerini konuşmasını, izlemesini[69] ve en önemlisi de toplumda sempati yaratarak kendilerine daha çok yandaş toplama gayreti içerisinde olmalarıdır. Bunun meşruluğunu ise üstte de belirttiğimiz gibi kendileriyle ilgilenecek ülkeler sağlamaktadır.

---

65 ''Günümüzde Terörizm Olgusu'', http://www.mfa.gov.tr/gunumuzde-terorizm-olgusu.tr.mfa (Erişim Tarihi: 08.02.17).

66 '' Definitions of Terrorism in the U.S. Code'', http://www.fbi.gov/about-us/investigate/terrorism/terrorism-definition (Erişim Tarihi: 07.02.17).

67 '' Terrorism'', https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism.html (Erişim Tarihi: 07.02.17).

68 ''Terör, Terörizm ve Terör Örgütlerinin Amacı'', http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Teror_Terorizm_Teror_Orgutlerinin_%20Amac%C4%B1.htm (Erişim Tarihi: 08.02.17).

69 Brian Jenkins, ''International Terrorism: A Balance Sheet'', Survival, July, 1975, s.158-159.

Burada karşımıza devlet destekli uluslararası terör kavramı çıkmaktadır. Topal'a göre devlet destekli uluslararası terör; devletler veya devletlerle ilişkili ulus altı gruplar tarafından stratejik, politik, dini amaçlara ulaşmak için hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleridir[70]. Bu bağlamda toplum üzerinde korku ortamı yaratmanın çok çeşitli yolları bulunmaktadır. Bunlar çalışmanın devamında belirtilen Neo-Terörizm kavramının da bir nevi içeriğini oluşturmaktadır. Çünkü toplum üzerinde korku yaratmanın neredeyse büyük bir çoğunluğunu artık teknoloji oluşturmakta ve teknoloji devrimi sonrasında da hızlıca ilerlemektedir

1.5. TERÖRİZM ÇEŞİTLERİ

Terörizm çeşitlerini belirtmeden önce terörizmin neden çeşitlere ayrıldığı üzerinde durulması gerekmektedir. Suriye'de yapılan devlet teröründe uluslararası kamuoyu konvansiyonel silah kullandığında sessiz kalındığı görülürken, kimyasal silah kullanımına ise son derece karşı çıktığı görülmüştür. Hatta askeri operasyon düzenlenerek kimyasal silah ile devlet terörü yapılmasına karşı çıkılmıştır.

Aynı sonuçların olmasına rağmen, terör eylemleri kategorilere ayrılarak, uluslararası alanda bazı eylemlerin görmezden gelinmesi amaçlanmıştır. Bu yüzdendir ki terör ve terörizm konusunda ortak bir uzlaşıya varılması güç duruma gelmiştir.

Esasında terörizmin onlarca tanımının olmasının da en temel sebebi herkesin bulunduğu konumun, iç ve dış şartların, ulusal çıkarların ve coğrafi şartların değişiklik göstermesinden kaynaklanmaktadır. Durum böyle olunca da terörizmin de çeşitleri gündeme gelmektedir[71]. Dahası terör ve terörizmin ortak tanımının olmamasının da terörizm çeşitlerinde ortak bir tutum geliştirilmemesine etki ettiği görülmektedir.

Kabul görülen ve her yerde tekrarlanan çeşitlerinin ise devlet terörizmi, devlet destekli terörizm ve devrimci terörizm olduğu görülmektedir. Bu üç terörizm çeşidine bakıldığında, hangi terörün hangi kategoriye hangi ölçütler bakımından girileceği konusunda ülkeler farklı görüşlerde olabilmektedir. Bir devletin terör işlediği başka

[70] Ahmet Hamdi Topal, ''Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma Yetkisi'', (Doktora Tezi), Ankara SBE, 2004, s. 71.

[71] Tezimizin bazı bölümlerinde terör ve terörizmin çeşitleriyle alakalı durumlar belirtilmiştir. Fakat bu çeşitlilik daha çok eylem türleri bakımından ortaya konulmak istenmiştir.

bir devlete göre savunma hakkı olabilmektedir ki, günümüz İsrail Devleti'nde aynen bu şekilde olduğu görülmektedir[72]. Dolayısıyla tanımı konusunda ortak bir uzlaşıya varılamayan terörizmi çeşitlere ayırmanın pek bir fayda getirmeyeceği düşünülmektedir.

Terörizmin çeşitleri ile özellikleri arasında benzerliğin olduğu meydana gelen terör olaylarına bakıldığında anlaşılmaktadır. Buradan hareketle terörizmin özelliklerinden bahsedilmesi mümkün görülmektedir. İlk olarak örgütlü bir yapının olduğu dolayısıyla terörizmin ancak bir terör örgütünün var olmasıyla uygulanabildiği anlaşılmaktadır. Bu algının günümüzde ise farklılaşabileceğine örgütlü yapının dışında da terör ve terörizmin var olabileceğine siber terör eylemleri örnek olarak gösterilebilir.

Bir diğer özellik ise nedensellik ilişkisinin olduğu yani terörizmin bir nedeninin olması gerektiğidir. Üçüncü özellik ise amacın olduğudur. Amacın gerçekleşebilmesi için propagandanın da güçlü olması gerekmektedir. Toplumda psikolojik bir etkinin yaratılması terör örgütleri açısından önemli olmaktadır. Asimetrik tehdit oluşturma, dış desteğe bağlı olma ve kural tanımama, acımasızlık, hedefin rastgele seçilmesi, gizlilik, yasadışılık olma terörizm özellikleri arasında belirtilmektedir[73].

Literatüre bakıldığında ise terörizmin amaçlarına, hedeflerine, motivasyonuna, uygulayıcılarına, uygulama yer ve şekillerine göre sınıflandırılmıştır. Amaç, hedef, motivasyon olarak çeşitli ayrımların yapıldığı anarşist, eşitlikçi, gelenekçi, ayrılıkçı gibi kategorilere ayrıldığı, uygulama yerine göre, siber terör, nükleer terör, biyolojik terör gibi ayrımların yapıldığı görülmektedir[74].

Terör örgütlerinin ideolojilerine göre ise milliyetçi terör örgütleri, anarşist, Marksist-Leninist, radikal dinci, kapitalist- liberalist terör örgütleri olarak ayrım yapılmaktadır. Belirtilen terörizm çeşitlerinin hepsinde terörizmin özellikleri mevcut olmakla beraber terörizm özellikleri bakımından terör örgütlerinin ortaya çıkmasında genel bir etkisi bulunmaktadır.

---

[72] Roger Garaudy, **İsrail, Mitler ve Terör,** s. 118.
[73] Türkiye ve Terörizm, s.201.
[74] Türkiye ve Terörizm, s: 224

1.5.1. Lückinger'e Göre Terörizm Çeşitleri

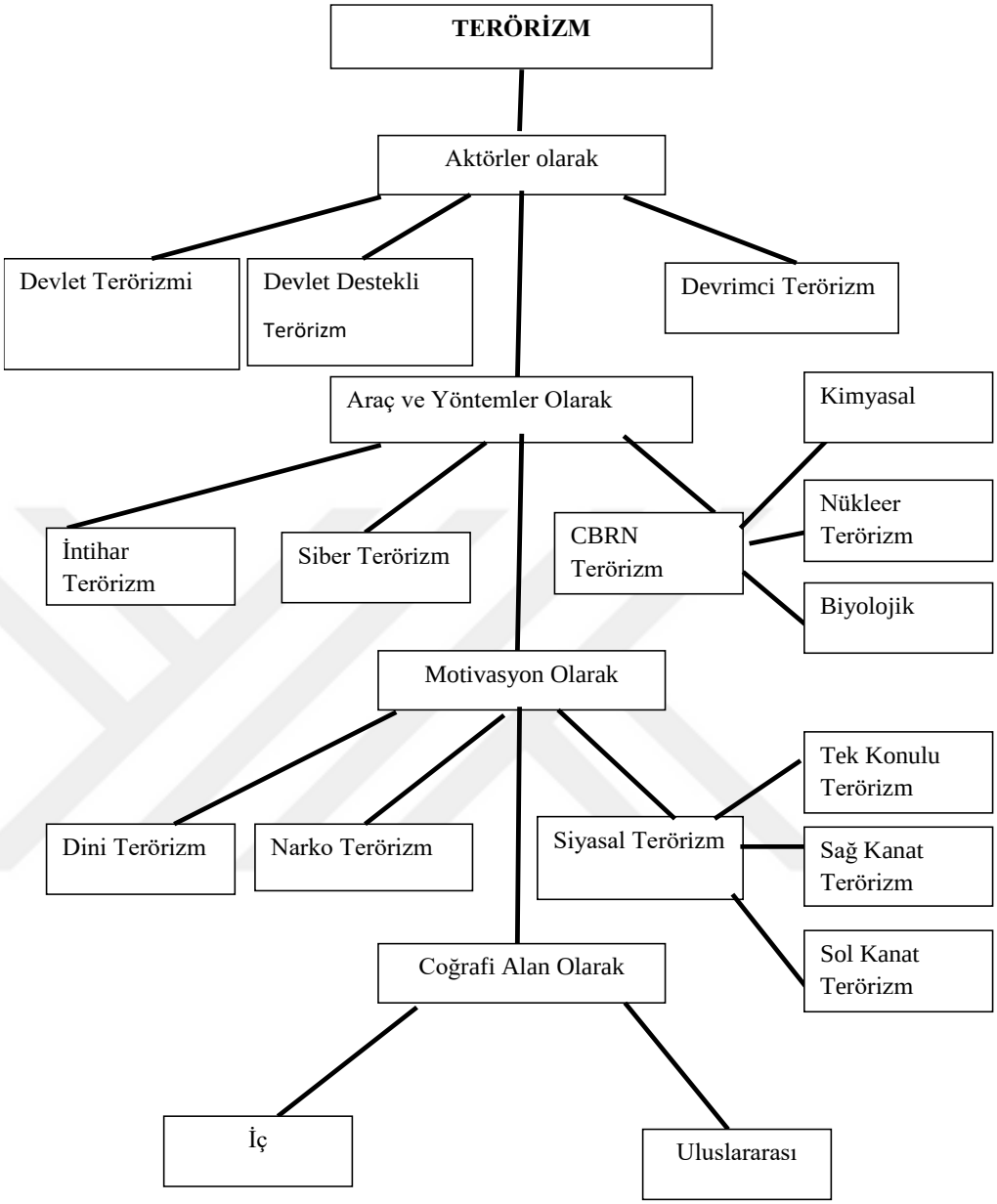
Löckinger 'in Tablo 2'de terrorismus adlı çalışmasında yapmış olduğu terörizm çeşitlerine bakıldığında terörizmi aktörleri bakımından, araçları ve yöntemleri bakımından, motivasyonları ve coğrafi alanları bakımından ayırdığı görülmektedir.[75] Löckinger'in çalışması incelendiğinde ise terör ile terörizm arasında net bir ayrım görülmemekle birlikte, tablonun 2005 yılında hazırlandığı göz önüne alınırsa eksik yanlarının bulunduğu söylenebilir. Şöyle ki; Löckinger yapmış olduğu çalışmasında terörizmi çok farklı kategorilere ayırmasına rağmen, terör örgütlerinin veya terörist eylemleri gerçekleştirenlerin donanım, teçhizat, lojistik ve en önemlisi insan gücünü ne şekilde temin ettiği ayrımı eksik kalmıştır. Dolayısıyla terörizmi amaç, araç, yöntem gibi kategorilere ayırma sadece terörün bilinen tarafını ortaya çıkarmaktadır.

Geçmişte ve günümüzde meydana gelen neredeyse tüm terör eylemlerinde donanım, teçhizat, lojistik ve savaşçılara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Dolayısıyla terörizmin aktörleri bakımından devlet terörü, devlet destekli terör, devrimci terörizm gibi kategorilerle ayrıma gidilmesi ortaya herhangi bir sonuç çıkarmamakla beraber terörün gerçek anlamının dışında farklı anlamlar yüklenmesine sebebiyet vereceği söylenebilir.

Aynı şekilde Löckinger'in terörü coğrafi bakımdan iç ve uluslararası olarak sınıflandırmasına da değinildiğinde belirtilmiş olan durumlar yine geçerli olmaktadır. Dahası günümüzde yabancı terörist savaşçılara tabloda hiç değinilmediği görülmektedir. Oysa ki; günümüz terör örgütlerinin en önemli insan gücünü yabancı terörist savaşçılar oluşturmaktadır. Bu yabancı savaşçılar sayesinde Löckinger'in belirttiği intihar eylemi, kimyasal, biyolojik, siber gibi saldırı türlerinin hepsinin kolayca yapılabilmesinin önü açılmıştır. Bu yüzdendir ki, karşımıza klasik dönem terörist eylemlerin çok ötesinde farklı amaç ve eylem türlerinin çıktığı görülmektedir

[75] Georg Löckinger, **Terrorismus, Terrorismusabwehr, Terorismusbekampfung,** Ministry of Defence, Vienna 2005, s. 29.

***Tablo 2**: Löckinger tarafından sunulan "Terörizm Tiplojisi"*

Kaynak: Georg, Löckinger, *''Terrorismus, Terrorismusabwehr, Terorismusbekampfung''*, Vienna: Ministry of Defence, 2005, Erişim Tarihi:01.01.2018, from;www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_ttt_01_ttt.pdf.

Çevirmen ve terminoloji uzmanı olarak çalışan Löckinger, felsefe alanında doktora çalışmalarını tamamladıktan sonra terörizm üzerine detaylı bir çalışma yapmıştır[76].

1.5.2. Wilkinson'a Göre Terörizm Çeşitleri

Wilkonsun, Löckinger'den farklı olarak terörizmi aşamalarına göre sınıflandırmıştır. Wilkinson terörizmi; ihtilal öncesi terörizm, ihtilalci terörizm, yokedici terörizm, gölge olay terörizm olarak ayırmıştır. Wilkinson'a göre ihtilalci terörizm; küçük gruplar veya militanlarca yapılan eylemlerin olduğu, pek fazla gücü olmayan, eylemsel bazda ise gündeme gelebilecek nitelikte olan her türlü eylemlerin yapıldığı ve bu nedenle de eylemlerin önceden tahmin edilmesinin çok zor olduğu belirtilen terörizm sınıflandırmasıdır. Bir sonraki terörizm sınıflandırması olan ihtilalci terörizmde ise biraz daha profesyonelleşen ideolojik bir programı olan, yönetimi ele geçirme amacı taşıyan terörizm türü olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda ihtilalden sonraki süreçte kendilerine karşı çıkılan kişilere yöneltilen terörizm hareketi suçlaması olmaktadır. Sonuncusu ve en karışık olanı ise gölge olay terörizmdir. Nitekim bu terörizm türü çok kanlı çatışmaların yaşandığı, her türlü nedenin olduğu, saptamanın güç olduğu, ortaya ne şekilde çıktığı çok belli olmayan terörizm hareketidir[77].

[76] **''Dr. Phil. Georg Löckinger''**, http://www.bundesheer.at/wissen forschung/publikationen/person.php?id=840, (Erişim Tarihi: 02.06.2018).
[77] Y. Pulat Tacar, **Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, s. 58.

İKİNCİ BÖLÜM

NEO-TERÖRİZM

Terör ve terörizmin her anlamda değişim göstermesi sebebiyle kavramsal açıdan yeniden yorumlandığı görülmüştür. Küresel düzeyde yarattığı etki sebebiyle de her ülke ve uluslararası örgütün terörü kendi amaçları doğrultusunda tanımladığı görülmektedir. Terör ve terörizm zihinlerde belli bir etki yaratmış olduğu için çok sayıda tanımın olması hukuksal metinlerde kalabilmektedir. Bu yüzden terör ve terörizm kavramlarının çok sayıda tanımı olmasına rağmen herhangi bir şekilde kullanılması sadece şiddet ve korkuyu çağrıştırmaktadır. Aynı şekilde şiddet ve korkunun ise belirli eylem türleriyle yapıldığı kalıplaşmıştır. Neo-terörizm kavramı ile terör ve terörizmin bilinen anlam ve eylem türlerinin dışında bir çağrışım yapması ve bilinenin dışında eylem ve türlerinin olabileceği amaçlanmıştır. Terör ve terörizm bilinen anlamı dışında farklı şekillerde kullanılamaması ile terör örgütleri taktik ve strateji alanında ilerleme kaydetmiştir. Finansal, lojistik ve ideolojik olarak toplumda karşılık bulmaya çalışmaları ile özgürlük savaşçısı olarak adlandırılmaları mümkün olmuştur.

2.1. 21. YY'DA SAVAŞ KAVRAMININ İZDÜŞÜMÜ OLARAK TERÖRİZM

Terörizm ile savaş kavramı ilişkisine geçilmeden önce savaş kavramının ne anlama geldiğine değinilmesi yerinde olacaktır. Savaş kavramının tanımlanması da terörizm gibi oldukça güç olmaktadır. Nitekim savaşın ne anlama geldiğiyle ilgili ortak net bir tanım bulunmamasıyla beraber devletlerin kuvvet kullanma ve silah zoruyla hesaplaşması şeklinde tanımlanmaktadır[78]. Kuvvet kullanmanın ne olduğu ve hangi

[78] M. Yasin Aslan, ''Savaş Hukukunun Temel Prensipleri'', **TBB Dergisi,** Sayı 79, Ankara, 2008, S. 247.

durumlarda geçerli olduğu ise ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Nitekim ABD'nin Afganistan'ı işgali savaş olarak görülmeyerek terörist eylemlerden ötürü müdahale olarak görülmüştür[79]. Bu bağlamda savaş ile ilgili bilinen ilk şey askeri müdahalenin olduğu ve ülkelerin fiili bir şekilde karşılıklı güç ve kuvvet kullandığıdır.

Belirtilen güç ve kuvveti ülkeler neden kullanmaktadır? İki veya daha fazla sayıda ülke neden savaş içerisine girmektedir? gibi sorularla savaş kavramının biraz daha irdelenmesi savaşın terörizme olan benzerliği ve değişimi açısından son derece önemlidir[80]. Dolayısıyla tarihteki yaşanan büyük savaşlara bakıldığında gerek coğrafi bakımdan yer altı ve yer üstü kaynaklara sahip olma gerekse emperyalist politikalar, sömürme, terörizmin desteklenmesi gibi sebeplerin sıralanması mümkündür. Tabi ki bunların dışında da birçok sebep bulunmaktadır.

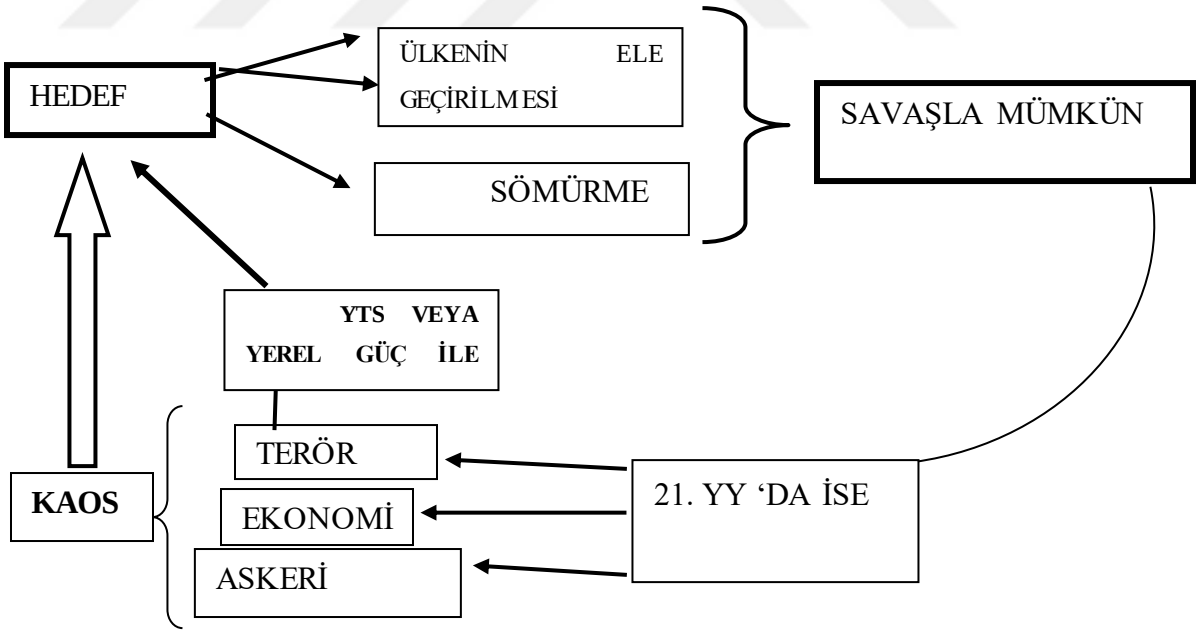
Fakat hepsinin de ana hedefi; bir ülkenin bir başka ülkeye veya uluslararası bir grubun bir ülkeye karşı söz sahibi olmak istemesi ve sömürmesidir. Savaşların bu gaye ile meydana geldiği açıktır[81]. Dolayısıyla geçmişte bu hedefin gerçekleşmesi için günlerce süren karşılıklı çatışma, ölen binlerce insan, harabeye dönen şehirler ve milyon dolarca zararın meydana geldiği görülmektedir. Durum bu şekilde olunca başta Avrupa olmak üzere uluslararası alanda devletlerin özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu fiili sıcak çatışmayı bir kenara bıraktıkları görülmüştür[82]. Dikkat edilirse ülkelerin bizzat kendileri fiili ve sıcak çatışmayı bir kenara bırakmıştır. Buradaki en önemli ayrıntı ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra herhangi bir savaşın yaşanmadığı değil yöntemin ve isminin değiştiğidir. Şöyle ki; savaş ile kazanılması mümkün olan şeylerin terörist eylemler ve ekonomik güç ile de mümkün olabileceği keşfedilmiştir. Bu bağlamda sömürü ile istediğiniz ülkeyi ekonomik olarak kendinize bağlayıp çok daha kısa yoldan o ülkeye karşı istenilenin yapılabildiği veya ülkede terörist eylemler

[79] Hilal Önal, ''ABD'nin Afganistan Politikasının Açmazı: Bölgesel Bir Analiz'', **Uluslararası Hukuk ve Politika,** Cilt: 6, Sayı: 23, 2010, s. 64.
[80] Ahmet İkbal, ''Terörizm: Bizimki ve Onlarınki'', **Haksöz Dergisi,** Sayı: 129, 2001, s. 55.
[81] Sami Eker, ''Savaş Olgusunun Dönüşümü'', **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:1, 2015, s. 31-66.
[82] Fethullah Akın, ''İkinci Dünya Savaşı Sonrası Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye'', ss. 149-166.

gerçekleştirip yönetimi zor durumda bırakarak da aynı şekilde ülkede söz sahibi olunabilindiği görülmüştür[83].

Böylece 21. yüzyıl, savaşın konuşulmadığı fakat terörizmin oldukça konuşulduğu bir dönem olmuştur. Esasında savaş ile terörizmin de sonuçlarına bakıldığında önemli bir ayrıntının dışında aynı sonuca ulaşılabildiği görülmektedir. Önemli ayrıntı ise savaşta her halükârda güçlü devletin de kayıpları olmakta iken terörizm ile bu kayıp ya olmamakta veya minimuma inmektedir. Bunun da formülü ise ana devletin hedef devlete bizzat kendisinin girmesi değil kendi yerine yerel veya uluslararası savaşçılardan oluşan grupların gönderilmesidir. Bu iki durumun mümkün olmadığı durumlarda ise Ortadoğu'da en kolay yapılabilen ve sürekli tekrarlanan askeri darbeler ile yönetimi ele geçirmektir. Dikkat edilirse bu askeri darbeler, sırasıyla Ortadoğu'da neredeyse her ülkede yapılmıştır. Hatta bazı ülkelerde kaos çıkartılarak birden fazla bile yapıldığı görülmektedir[84]. Dolayısıyla 21. Yy 'da savaş ile terörizm arasında oluşan ayrıntıyı tablo ile gösterirsek;

***Şekil 1**: Terörizmin Dönüşümü*

[83] ''Hem İtiraf Hem de Tehdit Kokuyor, Bombalar Patlamıyorsa Sayemizde'', 12 Ekim 2017, https://www.milligazete.com.tr/haber/1244198/hem-itiraf-hem-de-tehdit-kokuyor-bombalar-patlamiyorsa-sayemizde (Erişim Tarihi: 02.11. 2017).

[84] Veysel Kurt, "Ortadoğu'da Ordu ve Siyaset", SETA; İstanbul, Eylül 2017, ss.15-17.

2.1.1. Vekâlet Savaşları

Günümüzde gerçek manada devletlerin kendi askerlerini ön plana atmadıklarının görülmesi vekâlet savaşları kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu sayede kendileri adına istenilen bölgede bir örgüt meydana getirilerek her türlü destek verilmekte ve özgürlük, demokrasi gibi kavramlarla ideolojik eğitimini tamamlayıp kendi adına savaştırılmaktadır. Şöyle ki; ABD'nin Ortadoğu'da söz sahibi olabilmek için sırasıyla bazı ülkeleri işgal ettiği görülmüştür. İşgal ettiği Afganistan ve Irak'ta ciddi boyutta kayıplar vermiştir[85]. Sonrasında ise Suriye iç savaşına müdahil olmasına rağmen Afganistan ve Irak'ta vermiş olduğu kayıplar arasında çok büyük farklılıkların olduğu görülmektedir[86]. Çünkü Afganistan ve Irak'ta yapmış olduğu stratejiden vazgeçerek, bizzat kendisinin değil de yaratacağı bir örgütün kendi adına savaşmasının daha mantıklı olacağını anlamıştır[87]. Dolayısıyla bölgede bu şekilde söz sahibi olmasının çok büyük avantajları olduğu görülmektedir. Birincisi, oluşturulan yerel kuvvetler bölgeyi daha iyi bilmekte ve uluslararası alanda daha rahat meşru gösterilmektedir. İkincisi ise hem maddi hem de manevi kayıpların minimum boyuta inmesini sağlamasıdır.

Aynı politikayı Rusya'nın da uyguladığı rahatlıkla belirtilebilir. Nitekim Rusya'nın Çeçenistan'a müdahalesinde binlerce kayıp vermesine karşın, Suriye'ye müdahalesinde neredeyse hiç kaybının olmadığı görülmektedir[88]. Dolayısıyla uluslararası alanda devletlerin bizzat kendileri değil de kendileri adına onların isteklerini gerçekleştiren terör örgütlerini oluşturdukları görülmektedir. Her devlet belli bir bölgedeki yaşayan gruplarla anlaşmakta, her türlü silah ve ekonomik yardımda bulunmaktadır. Bu bağlamda destekledikleri örgütlerin kendi politikalarına ters düşecek eylem veya hareketlerde bulunması durumunda ise örgütleri terörist grup

---

85 ''**Afganistan Savaşı ABD'ye Pahalıya Mal Oldu''**, 30 Aralık 2014, https://aa.com.tr/tr/dunya/afganistan-savasi-abdye-pahaliya-mal-oldu/88401 (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

86 ''**ABD Ordusunun Suriye'deki İlk Kaybı''**, 25 Kasım 2016, https://www.mepanews.com/abd-ordusunun-suriyede-ilk-can-kaybi-2863h.htm (Erişim Tarihi: 02.03.2017).

87 Atilla Sandıklı, **'Vekâlet Savaşları Ortadoğu ve Türkiye**'', http://www.bilgesam.org/incele/2293/-vek%C3%A2let-savaslari--ortadogu-ve-turkiye/#.V15cn7dJncs Erişim Tarihi. 17 Haziran 2016

88 Musa Özoğurlu, ''**Rusya'nın Suriye'deki Bir Yılı**'', 29 Eylül 2016, https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2016/09/29/rusyanin-suriyedeki-bir-yili/ (Erişim Tarihi: 02.05.2017).

olarak dünyaya lanse etmekte ve başka bir örgütle anlaşıp önceki örgütü yok etme stratejisini uygulamaktadırlar.

Bunun en belirgin örneği olarak ABD'nin DAİŞ örgütüne karşı PYD'ye vermiş olduğu destek gösterilebilir. DAİŞ'in bir gecede bir tek kurşun sıkmadan Musul'u alması ve sonrasında tüm dünyada özellikle sanal alemde müthiş bir şekilde gündeme gelmesi ve kendisiyle beraber yabancı terörist savaşçıları da gündeme getirmesi oldukça başarılı bir proje olmuştur[89]. DAİŞ sayesinde başta ABD olmak üzere Batılı devletler; İslamiyet'i karalamak ve bölgeye müdahalede bulunmak için müthiş bir fırsatı ele geçirmişlerdir[90]. DAİŞ örgütü sayesinde bölgeye olabildiğince silah yardımı yapılarak her ülke kendine yakın gruplar oluşturmuştur. Bu gruplara silah, mühimmat ve ekonomik yardım yapıldığı, bunun da DAİŞ terör örgütüne karşı savaşılması için yapıldığı belirtilmiştir. Bu politikanın günümüzde halen devam ettiği, ABD'nin PYD'ye yaptığı yardımlardan ve verdiği demeçlerden anlaşılmaktadır[91]. Böylece günümüzde devletlerin bizzat değil de aktörler aracılığıyla savaştığı yani savaşlarda devlet olmayan aktörlerin yer aldığı görülmektedir.

Vekalet savaşlarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için aynı zamanda insan gücüne de ihtiyaç duyulmaktadır. Silahlandırılan gruplar savaşçılara ihtiyaç duymaktadır. Savaşçıların ne şekilde temin edileceğini ise DAİŞ terör örgütüyle muazzam bir şekilde dünyaya açılarak göstermiştir. Burada en etkili yol teknoloji sayesinde ideolojiyi öne sürerek savaşçı kazanmaktır. Daha önce tarihte çok rastlanılan 'yabancı terörist savaşçı' (foreign terrorists affairs) kavramı gündeme gelmiştir.

2.1.2. Yabancı Terörist Savaşçılar (Foreign Terrorist Fighters)

Yabancı terörist savaşçılar her ne kadar DAİŞ terör örgütüyle gündeme gelse de DAİŞ'ten önce de çok sayıda örgütte yabancı terörist savaşçıların olduğu bilinmektedir. Fakat DAİŞ örgütüyle aniden uluslararası alanda oldukça popüler bir

---

89 Haldun Yalçınkaya, ''**Yabancı Terörist Savaşçılar ve Türkiye**'', Orsam, Ankara, 2015, ss, 15.

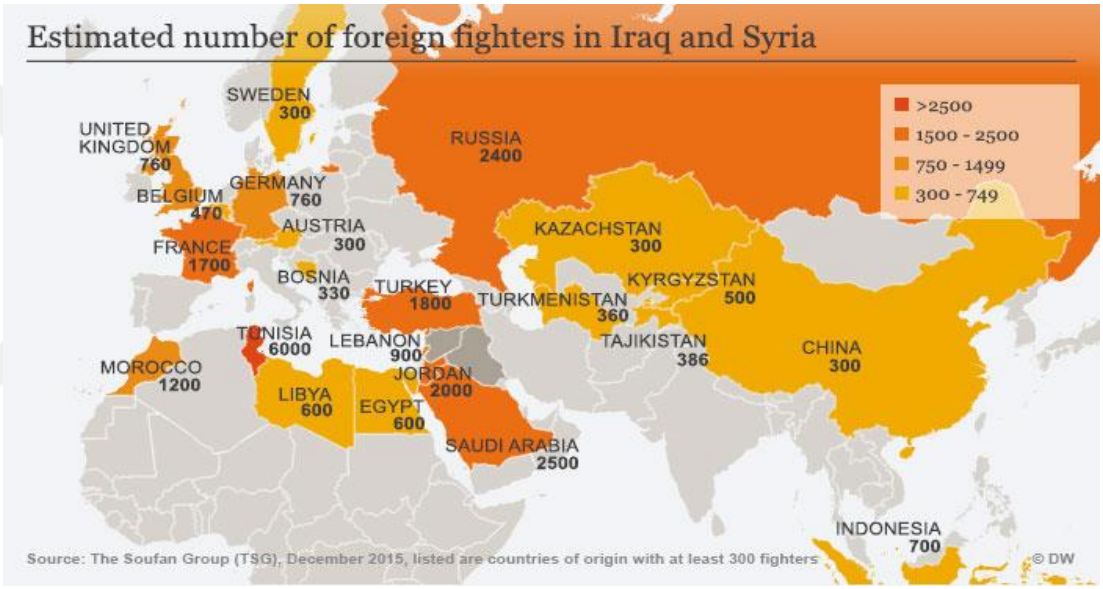
90 Nejat Tarakcı, '' **Işid Projesinin Arkasındaki Jeopolitik Gerçek**'', 14 Ağustos 2014, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/5306/isid_projesinin_arkasindaki_jeopolitik_gercek (Erişim Tarihi: 01.02.2017).

91 **''What is Behind the US Support Of The YPG''**, 30 Ocak 2018, https://www.middleeastmonitor.com/20180130-what-is-behind-the-us-support-of-the-ypg/, (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

konu haline gelmesinin sebebi ise, DAİŞ'ten ayrılan YTS'lerin ana ülkelerinde eylem yapmaları ve bu eylemlerde onlarca sivilin hayatını kaybetmesidir.

DAİŞ örgütünün ortaya çıkması ile bu sayı olabildiğince artmış ve tüm dünyaya yayılmıştır. Gündeme gelmelerinin en temel nedeni ise DAİŞ saflarında savaştıktan sonra ya da savaş esnasında bir kısmının ülkelerine geri dönerek ana ülkelerinde eylemlere girişmeleridir. Bu nedenle uluslararası alanda çok tartışılmasının ve önlem alınmasının sebebinin, ana ülkelerine döndüklerinde eylem yapmaları olduğu söylenebilir.

***Şekil 2**: Daiş Terör Örgütüne Katılan YTS'lerin Ülkelere Göre Sayıları*

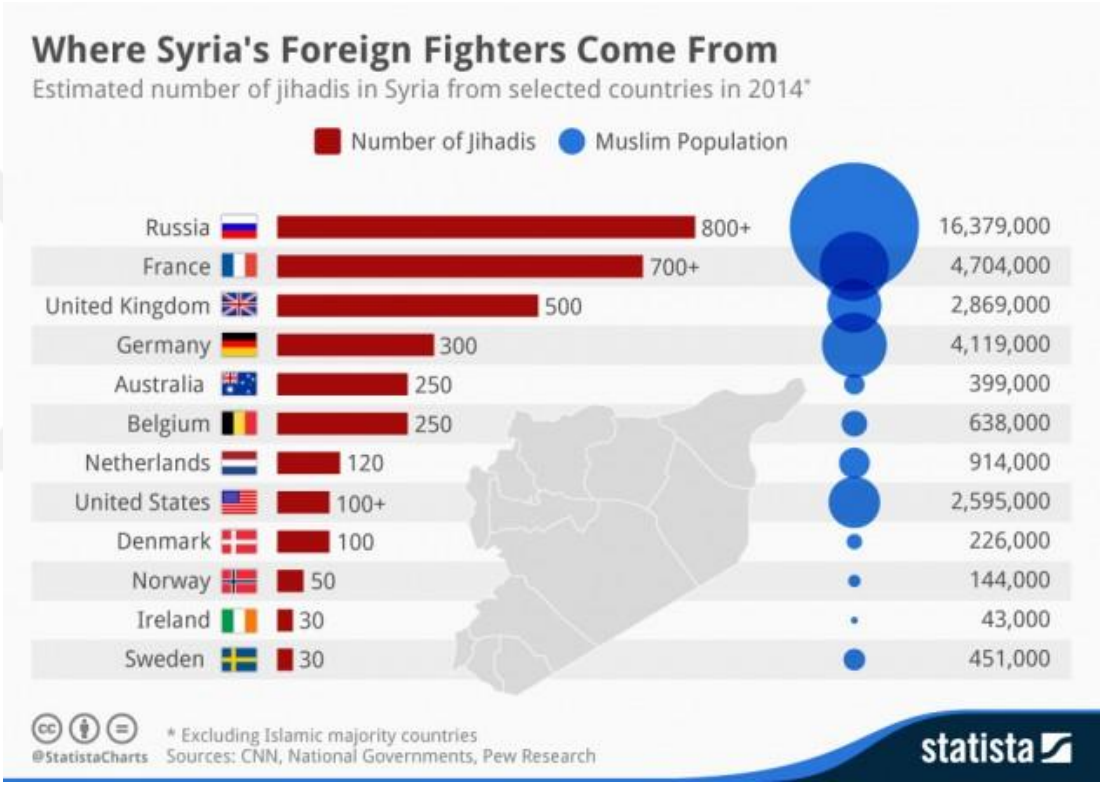

Kaynak:''German prosecutors press charges against returning jihadists, http://www.dw.com/en/german-prosecutors-press-charges-against-returning-jihadists/a-19075535, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

Şekil 2'de görüldüğü üzere birçok ülkeden DAİŞ örgütüne yabancı terörist savaşçılar katılmaktadır. Katılan YTS'lerin yaş aralıklarının ise 22-25 arasında olduğu görülmektedir. Yabancı terörist savaşçıların, çoğu ülkeden örgüte katıldığı belirtilmesine rağmen katılımın ne şekilde olduğu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Esasında tüm dünyanın terör örgütü olarak ilan ettiği DAİŞ'e dünyanın her yerinde katılımın nasıl cereyan ettiği bilinmese de katılan kişilerin ana ülkelerine dönmeleri sırasında yakalandıkları tespit edilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere bu denli büyük bir coğrafyaya yayılmasında en büyük etken sosyal, yazılı ve

görsel medya olmaktadır. Yabancı terörist savaşçıların gündeme gelmesindeki bir diğer önemli ayrıntı ise ana ülkelerine dönmeleri olmuştur. Nitekim, örgüte katılan yabancı terörist savaşçıların kamplarda belli eğitimler aldığı ve ana ülkelerine kripto hücre şeklinde gönderildiği ve gerektiğinde eylem yapmaları için talimat gönderildiği ortaya çıkmıştır. Avrupa'da meydana gelen terör eylemlerinde geri dönen yabancı terörist savaşçılarının bulunduğunun görülmesiyle beraber bunlara karşı güvenlik önlemi alınması gündeme gelmiştir.

***Tablo 3**: Suriye'nin Yabancı Savaşçıları Nereden Geliyor?*

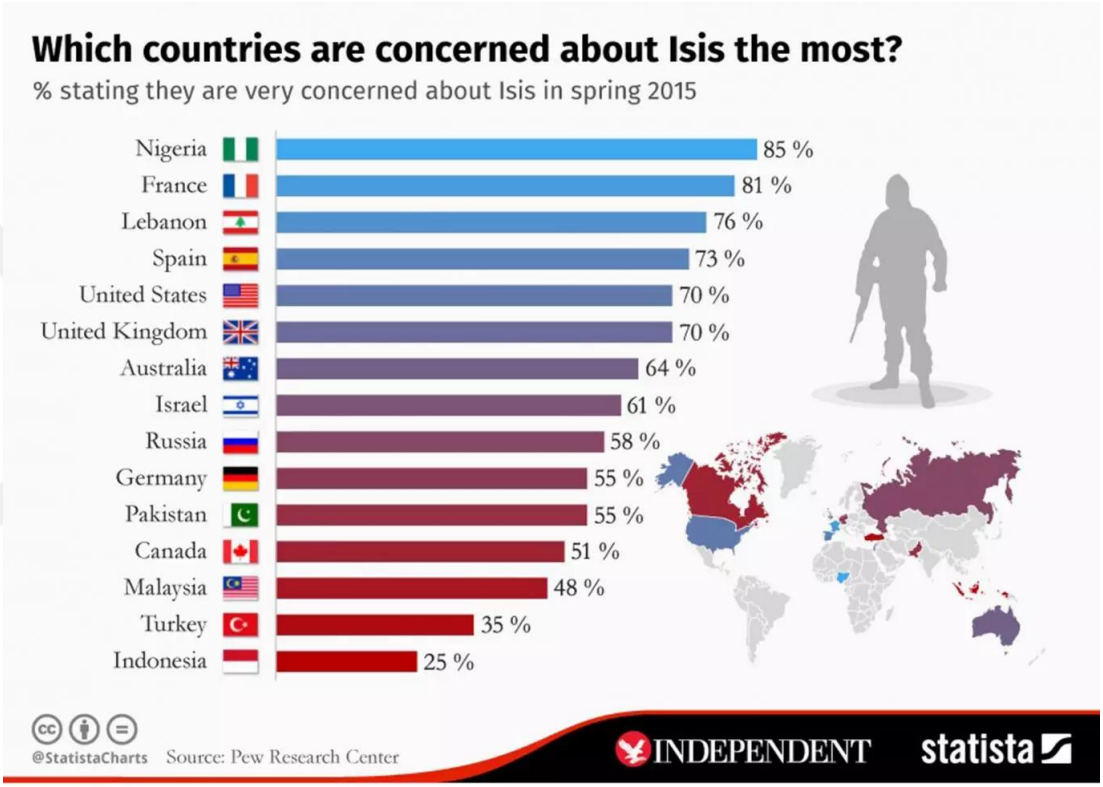

Kaynak: Against the criminalisation of foreign fighters with the discourse of Terrorism, https://normativepower.ideasoneurope.eu/2015/06/01/criminalisation-foreign-fighters-discourse-terrorism/, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Tablo 3'te Rusya'yı da içine alacak şekilde Avrupa genelinde yapılan araştırmada en çok katılımın Rusya ve Fransa'dan olduğu görülmektedir. Ayrıca buralarda yaşayan Müslüman sayısına bakıldığında Fransa'nın birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İrlanda'dan katılımın olduğu da dikkate alınırsa DAİŞ terör örgütünün sosyal medyayı ne denli etkin kullandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3 ve Tablo 4'te görüldüğü üzere dünyanın birçoğu ülkesinde katılımın gerçekleşmesi ve bu katılımla eğitim alınarak ana ülkelerine geri gönderilmesiyle DAİŞ terör örgütü istediği zamanda ve istediği ülkede eylem yapabilme stratejisine sahip olmaktadır. Klasik dönemde belli bir coğrafya içinde hareket eden terör örgütlerine kıyasla DAİŞ terör örgütünün, geliştirdiği sistemle küresel alanda hareket kabiliyetine kavuştuğu dikkat çekmektedir.

***Tablo 4**:Daiş hakkında en çok hangi ülkeler endişe duymaktadır?*

Kaynak: Which Countries Are Concerned About Isıs The Most?, http://www.independent.co.uk/news/world/the-countries-most-concerned-about-isis-a6733476.html, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Tablo 4'e göre DAİŞ konusunda endişe duyan ülkelerin sıralamasını göstermektedir. Yapılan araştırmaya göre en çok endişe duyan ülke Nijerya ve Fransa olmaktadır. Bunun dışında Kanada gibi coğrafi olarak uzak ülkelerin bile endişe

duyduğu görülmektedir. Ayrıca DAİŞ örgütünün Kanada'da eylemlerinin olduğunun da belirtilmesi gerekmektedir.[92]

Bu durum terörizmin nasıl uluslararası bir sorun haline geldiğinin en net örneğini oluşturmaktadır. Uluslararası bir sorun olmasının temel sebeplerinden biri ise yabancı terörist savaşçıların olduğudur. Uzaktan sosyal medya üstünden iletişime geçerek hücreler uyandırılabilmekte ve Kanada gibi coğrafi olarak uzak bir ülkede bile eylem gerçekleştirebilme imkânına sahip olunmaktadır.

Yabancı Terörist Savaşçıları kazanma konusunda etkili bir başka terör örgütü de PYD/PKK'dır. 2014 yılından bu yana PYD terör örgütü sosyal medya sayesinde DAİŞ terör örgütüne karşı savaşmayı ileri sürerek binlerce yabancı terörist savaşçı kazanmıştır. Bu duruma ise başta ABD olmak üzere birçok Avrupa devleti yabancı terörist savaşçı kavramını kullanmak yerine gönüllü savaşçı kavramını kullanmayı tercih etmiş ve gerek maddi gerekse de lojistik yardımda bulunmuşlardır[93]. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti PYD'yi resmi olarak terör örgütü görmesine rağmen ABD ve birçok Avrupa devleti terör örgütü olarak görmek yerine vekalet savaşını PYD ile sürdürmeyi tercih etmiştir[94]. Böylece bölgede söz sahibi olmak isteyen ABD'nin olabildiğince silah yardımında bulunması ve bu yardımları da DAİŞ örgütüne karşı mücadele olarak görmesi terörizmin bir kez daha uluslararası alanda ne şekilde savaşa dönüştüğünün resmi kanıtı olmaktadır[95]. Nitekim PYD'ye destek veren başta ABD olmak üzere diğer devletlerin de belli bir toprak parçası üzerinde hüküm süren DAİŞ terör örgütünü bitirememesi veya gücünün yetmemesi düşünülemeyeceği için ana hedefin DAİŞ'le mücadele etme olduğunu belirtmeleri akıllara birçok soru işareti getirmektedir.

---

92 **''Kanada'da Terör Saldırısı''**, 02 Kasım 2017, https://www.birgun.net/haber-detay/kanada-da-teror-saldirisi-bes-yarali-182270.html (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

93 Ahmet Takan, **''Vahşi Batı Terör Örgütü''**, 02 Temmuz 2017, http://www.yenicaggazetesi.com.tr/vahsi-bati-teror-orgutu-43374yy.htm (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

94 Can Acun, Bünyamin Keskin, **''PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG''**, Seta, Rapor No:2, İstanbul 2017, ss,16-30.

95 Kasım İleri, **''Pentagon'dan PYD-PKK' ya Silah Desteği Açıklaması''**, 28 Aralık 2017, https://aa.com.tr/tr/dunya/pentagon-dan-pkk-pyd-ye-silah-destegi-aciklamasi/983323 (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın YTS konusunda yaptığı açıklamada ise uluslararası kurallara ve ikili anlaşmalara uygun ve yerinde hareket ettiği belirtilerek, bugüne kadar 7500 yabancıdan 1745 kişinin ülkeye girişine izin verilmediği ifade edilmiştir. Açıklamada ayrıca DAİŞ'le mücadelede uluslararası koalisyon çerçevesinde Hollanda ile eş başkanlığının yürütüldüğü Yabancı Terörist Savaşçılar Grubu ile ilgili çalışmaların yapıldığı da belirtilmektedir[96]. Bunun dışında, 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelerek kara para aklama, terörün finansmanıyla ilgili olarak mali bilgileri toplama amacıyla kurulan Egmont grubunun çalışmalarına da katılım gösterildiği belirtilmiştir[97].

2.2. 21. YY 'DA TERÖRÜN YENİDEN YORUMLANMASI NEO-TERÖRİZM

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler teröristlere yeni imkânları da beraberinde getirmiştir. Terör örgütlerinin, toplum üzerinde büyük bir korku ve panik ortamı yaratmaya oldukça elverişli olan ve aynı zamanda can ve mal kaybı hususunda büyük bir risk taşıyan kitle imha silahı elde ederek eylemlerde bulunabilecekleri ihtimali göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Teknolojik gelişmeler kimyasal ve biyolojik silahların üretilmesini ve saklanmasını oldukça kolay hale getirmiş ve daha önemlisi kitle imha silahlarının nasıl üretilebileceği bilgisine kolaylıkla ulaşılabilir hale getirmiştir.

Terör örgütleri propagandalarını daha iyi yapmak amacıyla ya da dünyaya korkuyu bulaştırmak adına kitle imha silahlarını ya da biyolojik silahları kullanmayı tercih edebilmektedir. Bunun için sadece gerekli koşulların sağlanması kendileri açısından yeterli olmaktadır. Nitekim terörün hiç eksik olmadığı Ortadoğu'da herhangi bir terör örgütünün nükleer silaha sahip olabilmesi çok zor gözükse de ilerleyen yıllarda olmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda nükleer, biyolojik ve kitle imha silahlarının dışında terör guruplarının yeni bir saldırı aracı olan teknolojinin yardımıyla siber saldırıya yöneldikleri görülmektedir. Geçmiş dönemlerde teröristlerin

---

96 '' **Türkiye'nin Yabancı Terörist Savaşçılarla Mücadelesi''**, Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yabanci-terorist-savascilarla-mucadelesi.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

97 ''**Egmont Grubu''**, Hazine ve Maliye Bakanlığı, http://www.masak.gov.tr/tr/content/egmont-grubu/67, (Erişim Tarihi: 20.07.2018).

uçak kaçırma eylemleri ya da seslerini duyurabilmek için yaptıkları intihar eylemlerinin yerini daha çok teknolojik faaliyetler almıştır.

Gelinen aşamada terörizmin, teknoloji ile bütünleşmiş bir şekilde gelişim sağladığı görülmektedir. Yani zihinlerde canlanan terörizm tanımının şekil değiştirerek "neo-terörizm'' olduğu söylenebilir. Şöyle ki; son zamanlarda ortaya çıkan ve popülerliğini internet yoluyla sağlayan DAİŞ, aslında terörizmin boyut değiştirdiğinin en büyük kanıtı olmaktadır. Son derece titizlikle hazırlanan videolar, sanal alemi etkin kullanma gücü ile dünyaya meydan okuma derecesine gelmiştir.

Eski terör örgütleriyle karşılaştırıldığında yeni bir terörizmden bahsedilmesi mümkündür. Özellikle Usame Bin Ladin'in kaset ile yaymış olduğu mesajlar ya da El Kaide örgütüne bağlı militanların bombalama eylemleri yerine, DAİŞ bu eylemlerin yanında organize bir şekilde hareket edip teknolojinin getirmiş olduğu imkanları yerinde kullanmaktadır. Bir yandan klasik yöntemlerle binlerce insanı öldürürken diğer yandan teknolojiyi kullanarak yurtdışından yabancı savaşçı kazanma konusunda oldukça başarılı olduğu görülmektedir. Nitekim DAİŞ'in büyük bir çoğunluğunu yurtdışından gelenler oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilerleyen zamanlarda yabancı savaşçıların uluslararası alanda çok daha fazla tartışılacağı da ortadadır.

Neo-terörizm ile terörizmin yeni bir boyuta girdiğini ve bundan sonraki araştırmalarda yeni bir dönemin başladığı belirtilebilir. Böylece "neo-terörizm" kavramının açıklanarak; *''herhangi bir oluşumun, bireyin veya devletin askeri, kimyasal, biyolojik, ekonomik veya siber saldırı yaparak, başka bir devlet veya grup üzerine zoraki bir biçimde hakimiyet kurma istemesi, politik açıdan mevcut hükümeti zor durumda bırakacak her türlü eyleme girişmesi ve bu eylemleri gerek gördüğü durumlarda yabancı terörist savaşçıları kullanarak yapmasına neo-terörizm''* denileceği söylenebilir[98].

İlk çıkışından günümüze kadar gelinen süreçte terör ve terörizm kavramları zihinlerde belli bir anlam bırakmıştır. Genellikle bu anlamın; uçak kaçırma, bombalı

[98] ''Erdoğan: Terörün Tanımı Yeniden Yapılmalı'', https://www.google.com.tr/amp/s/www.cnnturk.com/amp/turkiye/erdogan-terorun-tanimi-yeniden-yapılmalı, (Erişim Tarihi: 18.04.2018).

eylem, suikast gibi eylemsel bazda olduğu görülür. Günümüzde ise, terör örgütlerinin çok yönlü bir yapıya kavuşmalarından ötürü eylemsel ve amaçsal olarak değiştikleri söylenilebilir. Neo-terörizm kavramı ile terör örgütlerinin zihinlerde yerleşen eylem türlerinin dışında da hareket edebileceği vurgulanmaya çalışılmıştır.

2.3. NEO-TERÖRİZM ÇEŞİTLERİ VE TERÖR ÖRGÜTLERİNİN GÜNDEME GELME EYLEM BİÇİMLERİ

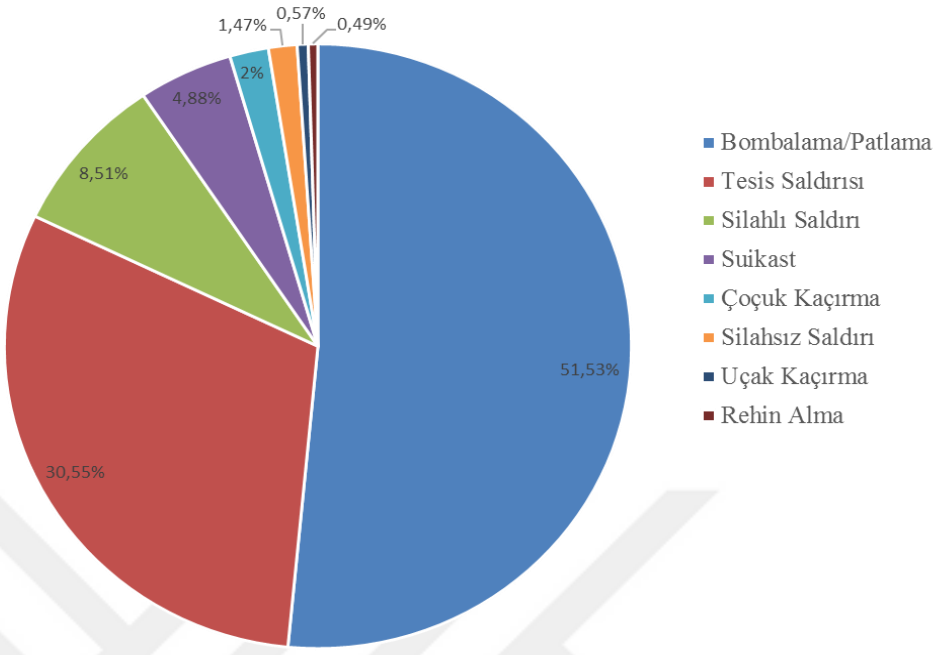
Küreselleşmenin de etkisiyle neo-terörizm çeşitli boyutlarda karşımıza çıkabilmektedir. Bunun en temel sebebi ise gelişen dünyada imkanların hızlı bir şekilde artmasıdır. Şöyle ki; bomba yapmak, kimyasal madde kullanmak ve bunların alım satımlarını yapmak son derece basit bir hale gelmiştir. Teknolojinin de gücünü kullanarak, istenilen zamanda ve istenilen yerde donanım ve teçhizatların bir araya getirilmesi ve istenilen maddenin yapımının kolaylaşması ile terörizmin farklı alanlara taşınması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda terör gruplarının yeni alanları ele geçirmesi ile klasik terörden farklı olarak ülkeleri her alanda tehdit etmesi söz konusu olmuştur. Kimyasal, biyolojik, ekonomik ve siber alanlarda terör faaliyetlerinin oluştuğu görülmektedir.

Terör gruplarının farklı alanlarda boy göstermelerinin sebebi ise hem daha çok gündeme gelebilmek hem de korkuyu çok daha fazla kitlelere ulaştırabilmesidir. Neo-Terörizm ile terör gruplarının yansıra ülkeler de belirtilmiş olan alanları kullanıp, ulusal çıkar veya başka sebeplerden ötürü devlet terörü estirebilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmayla, 1970-2011 tarihleri arasında gerçekleşen terörist saldırılarda eylem biçimleri 8 farklı kategoriye ayrılmıştır.

Şekil 3'e göre yapılan eylemlere bakıldığında büyük bir çoğunluğunun bombalı saldırı ve tesislere yapılan saldırı olduğu görülmektedir. Terör örgütlerinin tesisleri hedef almasındaki en büyük etkenin kalabalık yer olduğu belirtilirken, bombalı eylemlerin ise uluslararası alanda daha çok ses getirdiği yönünde olmaktadır. Klasik terör eylemlerinin ise düşüşte olduğu hatta çok az rastlanıldığı görülmektedir. Özellikle uçak kaçırma ve suikast eylemlerinin çok az gerçekleştiği belirtilmesi terör örgütlerinin terörist eylemlerde yeni metotlarla saldırı yaptığını göstermektedir.

***Şekil 3**: Amerika'da Gerçekleşen Terörist Saldırılarda Eylem Biçimleri*

Kaynak: ''Eight facts about terrorism in the United States'', https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2013/04/16/eight-facts-about-terrorism-in-the-united-states/?utm_term=.1b5f01efb5d4, (Erişim Tarihi: 15.05.2017).

Türkiye'de ve Avrupa'da gerçekleşen terör saldırıların bakıldığında iki farklı yöntemin olduğu görülmektedir. Avrupa'da daha çok araçlı saldırılar meydana gelirken, Türkiye'de ise bombalı eylemlerin meydana geldiği görülmektedir. Bu farklılığın oluşmasında coğrafi koşulların en büyük etken olduğu görülmesinin yanında güvenlik açığının da olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, Türkiye'de 11 Mayıs 2013 Reyhanlı saldırısında 52 kişinin yaşamını yitirdiği onlarca kişinin de yaralandığı[99], 20 Temmuz 2015 tarihinde Suruç'ta yapılan bombalı saldırıda ise 33 kişinin yaşamını yitirdiği görülmüştür[100].

[99] Serdar Açıl, Barış Kılıç, ''**Reyhanlı Saldırısı Davasında karar**'', 23 Şubat 2018, https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/reyhanli-saldirisi-davasinda-karar/1071794 (Erişim Tarihi: 04.03.2018).

[100]'' **Suruç'ta Katliam: 31 Ölü 104 Yaralı**'', 21 Temmuz 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150720_suruc_saldiri (Erişim Tarihi: 04.03. 2018).

***Şekil 4**: Avrupa Ülkelerindeki Daiş Saldırıları*

Kaynak: ‘’Türkiye ve Avrupa’daki Deaş Saldırıları’’, https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/08/19/turkiye-ve-avrupadaki-deas-saldirilari, (Erişim Tarihi: 17.11.2017).

Şekil 4’te görüleceği üzerine Daiş terör örgütünün tüm Avrupa ülkelerinde yaptığı eylemler sonucunda onlarca kişi yaşamını yitirmiştir. Bu bağlamda 21. Yy’de terör örgütlerinin eylemlerinde bir değişikliğinin olduğu görülmektedir. Şöyle ki; terör örgütleri yabancı terörist savaşçılar sayesinde her ülkede her an eylem yapabilecekleri ve bu eylemlerin gerek araçlı saldırı gerekse bombalı saldırı gerekse de kalabalığa rastgele ateş açılması ile olabileceği görülmektedir.

Yapılan saldırılar ile Suriye ve Irak’ta işgal girişiminde bulunan devletlerin de önemi olmaktadır. Ayrıca vekalet savaşlarında konum Suriye olmasına rağmen ana

ülkelerin de etkilendiği görülmektedir. Bu etkilenmenin ise politik açıdan birbirleriyle karşılıklı bir biçimde savaştıkları düşünülebilmektedir. Suriye'de bir X örgütüne karşı desteklenen Y örgütü, X örgütünün desteklediği ülkelerde eylem yaparken aynı şekilde X örgütü de Y örgütünün desteklediği ülkelerde eylem yapabilmektedir.

Bu bağlamda uluslararası alanda terör ve terörizm eylem tarzlarının değiştiği ve bu eylem tarzlarının da daha çok bombalı ve araçlı saldırılar olduğu, bunların yapılmasında yabancı terörist savaşçıların önemli rol oynadığı ve verilen devlet desteklerinin de bulunduğu görülmektedir.

2.3.1. İntihar Saldırıları

İntihar saldırıları saldırganın üstünde taşımış olduğu bombalı araç ve gereçlerle veya araç içerisinde önceden oluşturulmuş düzenek ile ortaya çıkan terörist faaliyetlerdir. 1980'li yıllarda Ortadoğu'da başlamış devamında diğer ülkelere yayılarak günümüze kadar gelmiştir[101]. İntihar saldırılarında saldırganı tespit etmek çok zor olmakla birlikte, sıkı güvenlik önlemleri alınmasına rağmen de önlenememektedir. Bu yüzden terör örgütleri yüksek ses getiren intihar saldırılarını sıklıkla kullanmaktadır. İntihar saldırıları her ne kadar Ortadoğu'da yaygın olsa da değişik coğrafyalarda da görüldüğü gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Rus Çarı II. Alexander ve Hindistan'ın eski başbakanlarından olan Rajiv Gandhi intihar saldırılarına hedef olup hayatlarını kaybetmişlerdir[102]. Belli tarihlerde gerçekleştirilen intihar saldırılarına bakıldığında son yıllarda daha çok, araçla yapıldığı görülürken bu saldırı türünün azalma gösterdiği dikkat çekmektedir. Türkiye'de ilk olarak 30 Haziran 1996'da PKK terör örgütü tarafından Tunceli'de askeri personellerin hedef alınmasıyla 8 askeri personelin şehit olduğu, ilerleyen yıllarda ise, çok sayıda intihar saldırısının meydana geldiği ve hepsinde de saldırıyı gerçekleştiren kişinin öldüğü tespit edilmiştir[103]. İntihar saldırılarının son yıllarda Türkiye'de ve Avrupa'da da meydana gelmesiyle sıkı güvenlik önlemlerinin alınması sonucu ortaya çıkmıştır.

---

[101] Özdağ Ümit, Osman Metin Öztürk, ''**Terörizm İncelemeleri**'', Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2010 s. 100.

[102] Büşra Turgut, ''**Indıra Gandhı Aslında Kimdir**?'', 2 Şubat 2018, https://tarihnedio.com/indira-gandhi-aslinda-kimdir/, (Erişim Tarihi: 02.06.2018):

[103] ''**Türkiye'deki İntihar Saldırıları Listesi''**, 15 Mart 2016, http://www.iyimiboyle.com/turkiyedeki-intihar-saldirilari-listesi.html (Erişim Tarihi: 15.07.2017).

İntihar saldırıları farklı şekillerde meydana gelebilmektedir. Kişinin üzerine yerleştirdiği bombayı patlatması ki, canlı bomba da denilebilmekte veya bomba yüklü araçlar ile önemlilik arz edecek yerlerde patlatılması gibi türleri bulunmaktadır.

2.3.2. Araçlı Saldırılar

21. Yy'de gerçekleşen terör saldırılarına bakıldığında araçlı saldırılarda bir yükselişin olduğu göze çarpmaktadır. Bu tür eylemlerin Avrupa'da daha çok festivallerde, önemli günlerde toplanan topluluklar üstüne araç sürme söz konusu iken Türkiye'de ve diğer Ortadoğu ülkelerde araçlı saldırılar intihar biçiminde gerçekleştirilmektedir. Şöyle ki; 14 Temmuz 2016'da Fransa'nın Nice Şehrinde yapılan kamyonlu saldırıda 84 kişinin hayatını kaybettiği, 19 Aralık 2016'da Almanya'nın Berlin kentinde bir tırın Noel pazarına girmesi sonucu 12 kişinin hayatını kaybettiği, 3 Haziran 2017'de 3 kişinin minibüsle İngiltere'nin Londra şehrindeki Londra köprüsü üstündeki yayaları hedef alması sonucu 8 kişinin öldüğü ve 17 Ağustos 2017'de ise İspanya'nın Barcelona şehrinde minibüsle düzenlenen saldırıda 14 kişinin öldüğü terör eylemleri gerçekleştirilmiştir[104].

Benzer tarihlerde Türkiye'de ise 13 Ocak 2016'da Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde gerçekleştirilen bombalı araç saldırısında 5 sivilin hayatını kaybetmesi ve 39 kişinin yaralandığı, 17 Şubat 2016 tarihinde Ankara ilinde bombalı araç saldırısı sonucu 29 kişinin hayatını kaybettiği, 31 Mart 2016'da Diyarbakır'da gene bombalı araç saldırı sonucunda 7 polisin hayatını kaybettiği, 18 ağustos 2016'da Elazığ'da gerçekleşen bombalı araç saldırısı sonucunda 3 polisin hayatını kaybettiği 230 kişinin de yaralandığı belirlenmiştir[105]. 20 Mayıs 2017 tarihinde Irak'ın Bağdat kentinde gerçekleşen bombalı araç saldırısı ile 10 kişinin hayatını kaybettiği[106],31 Mayıs 2017 tarihinde ise Afganistan'ın başkentinde gerçekleştirilen bombalı araç saldırısı

[104] ''**Avrupa'daki Büyük Terör Saldırılar''**, 18 Ağustos 2017, https://aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942 (Erişim Tarihi: 01.03.2018),

[105] ''**Bir buçuk Yılda 33 Bombalı Saldırıda 461 Kişi Hayatını Kaybetti, 363'ü Sivil**'', 12 Aralık 2016, http://www.diken.com.tr/bir-bucuk-yilda-33-bombali-saldirida-461-kisi-hayatini-kaybetti-363u-sivil/ (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

[106] ''**Irak'taki Bombalı Saldırıda 10 Ölü''**, 20 Mayıs 2017, https://www.ntv.com.tr/dunya/irakta-iki-bombali-saldiri-10-olu,ys0svbdSc0Oh15pTuoOF_g (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

sonucunda 80 kişinin öldüğü 350 kişinin yaralandığı belirlenmiştir[107]. Bu bağlamda meydana gelen terör saldırılarında coğrafi açıdan bakıldığında Avrupa'da araçlı saldırılarda daha çok topluluk üstüne sürülürken, Türkiye ve diğer Ortadoğu ülkelerinde ise araçların bombalı düzenek ile güçlendirilmesi ve araçların önemli yerlere götürülerek patlatılması yolu izlenmektedir.

Terör örgütlerinin coğrafi yapılara göre değişik şekillerde eylem türettikleri ortaya çıkmaktadır. Esasında bu şekilde farklılık olmasının da en önemli sebeplerinin başında güvenlik konusu gelmektedir. Diğer önemli bir konu ise bombalı araç saldırılarının gerçekleştirildiği tarihlerin birbirlerine yakın olduğudur. Bu bağlamda terör örgütleri üzerinden karşılıklı mesaj verildiği veya vekalet olarak kullanıldığı üzerinden yorumlar yapılmaktadır. Son zamanlarda ise özellikle Türkiye'de yeterli güvenlik önlemlerinin alınması sonucunda bombalı araç eylemlerinin minimuma indiği ve neredeyse hiç olmadığı gözlemlenmiştir.

2.3.3. Teknolojik Programlar

Terör örgütleri teknolojiyi her alanda aktif kullanmaya başladıkları ve DAİŞ örgütüyle zirveye çıktığı görülmüştür. Özellikle sosyal medya üzerinden kurulan topluluklar aracılığı ile terör örgütlerinin mesajlarını kısa yoldan tüm dünyaya yayabilme yeteneğine kavuştukları gözlemlenmiştir. Bunun yanında mobil cihazlar için programların da yapıldığı ve bu programlar sayesinde mesajlarını istedikleri hücreye ulaştırdıkları, Türkiye'de meydana gelen 15 Temmuz olayında FETO terör örgütüyle ispatlanmıştır. Örgüt kendi içerisinde kurmuş olduğu bylock ve diğer programlar vasıtasıyla anlık olarak bildirim yapabilme ve dahası bunu da gizlilik içinde yürütebilme yeteneğine erişmiştir.

Bu sayede eski zamanlarda sadece belli bir bölgede meydana gelen terör eylemleri günümüzde artık küreselleşmenin de etkisiyle tüm dünyada yapılabilir hale gelmiştir. Bu bağlamda yapılan eylemlerinin de yine programlar sayesinde tüm dünyaya duyurabilme imkânı doğmuştur. Ayrıca bu programların mobil cihazlara yüklenmesi ile terör örgütlerinin kendi saflarına savaşçıları daha rahat kazanabilmenin

[107] ''**Afganistan'da Bombalı Saldırı: En Az 80 kişi öldü, 350'den Fazla Yaralı**'', 31 Mayıs 2017, http://www.mynet.com/haber/dunya/afganistanda-bombali-saldiri-en-az-80-kisi-oldu-350den-fazla-yarali-3068051-1 (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

önü açılmıştır. Dolayısıyla eski tip terör örgütlerinin savaşçı ya da sempatizan kazanması son derece güç olmasına karşın günümüzde oldukça kolay bir hale gelindiği söylenebilir.

Bu sayede terörist gruplar anlık bir şekilde başka bir ülkede olan kendilerine bağlı savaşçılara eylem için komut gönderebilmekte ve gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca bu programlarda kurulan gruplar sayesinde ise terör örgütleri mesajlarını kısa yoldan aynı anda tüm örgüt üyelerine gönderme olanağına sahip olmaktadır. Bu yüzden daha önce de belirtildiği gibi teröre karşı milli güvenlik, uluslararası bir güvenlik boyutuna erişmiştir

2.3.3.1. Bylock Örneği

Türkiye'de 15 Temmuz 2016'da meydana gelen darbe girişimi sonrasında Bylock programı gündeme gelmiştir. Bylock programının özel bir şekilde tasarlandığı ve sadece FETO örgütüne bağlı kişilerin kullanmasına özel bir kurulum gerektiren ve oldukça güçlü şifrelemeye sahip olduğu ortaya çıkmıştır[108]. Bylock programı bir süre herkese açık uygulama mağazalarında rahatlıkla indirilebildikten sonra programın indirilmesi engellenerek örgütün usb ve bluetooth yoluyla birbirlerine gönderdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca bylock programının indirilmesi de kullanılabileceği anlamına gelmemektedir. Programın indirildikten sonra kullanılabilmesi için örgütün içinden genellikle üst düzey kişilerin şifre göndermesi ile etkinleştirildiği tespit edilmiştir[109].

Kullanıcılar bylock programını kullandıktan sonra herhangi bir yazışmayı silmeyi unutmuş olsalar dahi programdan otomatik bir şekilde yazışmaların silindiği görülmüştür. Dahası FETO örgüt militanlarının aldıkları mobil hatların da kendi adlarına olmaması ve bu sayede iletişim kurmaları, bunun yanında farklı noktalardan bağlandıkları wifi ağları ile bylock programını indirmeleri ile tespit edilebilmeleri oldukça güç duruma gelmiştir.

---

[108] '' **Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Bylock ve FETÖ üyeliğine dair kararının tam metni''**, https://www.memurlar.net/haber/712749/yargitay-ceza-genel-kurulu-nun-bylock-ve-feto-uyeligine-dair-kararinin-tam-metni.html, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

[109] Konuyla ilgili detaylı bilgi için, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2017/370 nolu kararının Bylock İletişim Sistemine İlişkin Hukuki Değerlendirme kısmına bakılabilir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan iddianameye göre, 215 bin kayıtlı kullanıcı sayısının olduğu ve milyonlarca şifrelenmiş mesaj, sesli mesajın olduğu belirtilmektedir[110]. Bu bağlamda terör örgütlerinin programlar sayesinde gerek her an her yerde hareket edebilme ve anlık gerek talimat gerekse de istihbarat alabilmenin önü açılmıştır. Ayrıca tüm bunları gizlilik içerisinde ve sahte hesaplar sayesinde başka kişiler adına kullanılması mümkün olmuştur[111].

2.3.4. Kimyasal Terör

11 Eylül saldırılarından sonra Beyaz Saray Genel Sekreteri Andrew Card yaptığı mülakatta, terör örgütlerinin kimyasal ve biyolojik terör yapmalarının mümkün olduğunu belirtmiştir[112]. Aynı şekilde Newsweek Dergisi ana başlık olarak "kimyasal ve biyolojik terörü" gündeme getirmiştir[113]. Bu bağlamda terör gruplarının kimyasal silahları üretmeleri kısa zamanda mümkün görülmese de 1995 yılında Aleph terör örgütünün Tokyo metrosuna sarin gazıyla yapmış olduğu eylem unutulmamalıdır[114]. Yapmış oldukları eylem sonucunda 12 kişi ölmüş ve yüzlerce kişinin de yaralanmasına sebebiyet verilmiştir.

2.3.5. Biyolojik Terör

Biyolojik terörün eski örneklerine bakıldığında, içme suyu için kullanılan kuyuların insan ve hayvan ölüleri ile kirletilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. 14. yüzyılda şimdiki Ukrayna sınırları içinde kalan Kaffa'yı kuşatan Tatarlar, vebadan ölmüş insan cesetlerini şehrin surlarından içeri atarak salgın oluşturmaya çalışmışlardır. 18. Yüzyılda ise Kuzey Amerika'daki İngiliz kuvvetlerinin komutanı olan Sir Jeffrey Amherst, çiçek virüsünü battaniyelere bulaştırıp Kızılderililere verip çiçek salgını bulaştırmıştır. Ayrıca ilerleyen yıllarda bu tip virüsleri insanlar üstünde

---

110 ''**ByLock' programıyla ilgili kapsamlı ilk iddianame**'', https://aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/bylock-programiyla-ilgili-kapsamli-ilk-iddianame/731968, (Erişim Tarihi: 06.02. 2018).

111 ''Bylock Teknik Raporu'', ss. 9.

112 '' **Yeni korku: Biyolojik-kimyasal terör**'', http://arsiv.ntv.com.tr/news/110057.asp#BODY), (Erişim Tarihi:24.03.2017).

113 ''**Terrorists are experimenting with path ogensand poisons. But they have failed before: daunting technical obstacles stand in theway of biological and chemical weapons**'', http://www.terrorism101.org/chemical_biological/newsweek_bioterror.html, (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

114 ''**Japon polisi 17 yıldır kaçan 'metro saldırısı**'' failini yakaladı'',http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/06/120614_japan_fugitive.shtml,(Erişim Tarihi: 01.03.2017).

denemişlerdir. 20. yy'in ortalarında Amerikan ordusu biyolojik bir silah olan Serratia Marcescens isimli bir bakteriyi San Francisco'ya bulaştırmıştır[115].

2.3.6. Siber Terör

Siber terör, dar anlamda insanların can ve mallarını tehdit eden saldırılar olarak değerlendirilirken, geniş anlamda ise can ve mal tehdidine ilave olarak, sosyal, dini, ideolojik, politik veya başka amaçlarla bilgisayar ağlarına yapılan saldırılar olarak değerlendirilmektedir[116]. Siber terörizm, siber ortamla terörizmin kesiştiği yerde ortaya çıkmaktadır. Siyasi bir motivasyonla önceden planlanan, neticede toplumda korku yaratmayı hedefleyen bilgisayar, bilgisayar sistemleri, iletişim alt yapısına yönelik yapılmaktadır. Günümüzde teknoloji hayatımızın neredeyse her alanına girmiş bulunmaktadır. Eskiden devlet kurumlarında ya da özel sektörde yapılan çoğu işlemler artık internet üzerinden yapılmaktadır. Bu bağlamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, yeni bir alan ve kendisiyle beraber yeni bir savaşı beraberinde getirmiş olmaktadır. Bu yeni alan ve savaş türü eskisinden farklı bir şekilde gelişim göstermektedir[117]. Şöyle ki klasik savaşlardan farklı olarak uçaklar ya da füzeler kullanılmamaktadır. Bunların yerine bunları yönlendirebilecek ve hayatımızın her alanında bağımlısı olduğumuz teknolojiyi yönlendirebilecek, toplumlar üzerinde korku salacak siber terör gelmiştir.

1995 yılında ABD Başkanı Bill Clinton'un isteği üzerine Beyaz Saray'da, ''Kritik Altyapı Koruma Başkanlık Komisyonu'' isimli bir çalışma grubu kurulmuştur. Marsh komisyonu iki yılı süren bir çalışmanın ardından açıkladığı rapora göre ABD'ye yönelik en büyük tehdit El Kaide gibi terörist örgütlerin yapacağı saldırılardan çok siber korsanlardan gelebilecek saldırı ihtimali üzerinde durmuştur. Bu bağlamda teknolojinin ilerlemesiyle beraber devletler hem zaman kaybını önleme açısından hem de kaynakları kullanma açısından teknolojiye yönelmek zorunda kalmışlardır.

---

[115] ''**Tarihteki Ölümcül Deneyler''**, http://www.labmedya.com/Haberdetay.aspx?haber=155 , (Erişim Tarihi: 01.05.2017).

[116] Hasan Cifçi, **Her Yönüyle Siber Savaş**, Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara, 2013, s.6.

[117] Richard Clarke**, Siber Savaş**, İKÜ yayınevi, İstanbul, 2010, s.9-11.

Sanal aleme yönelmeyle beraber neo-terörizmin alt dallarından biri olan siber terör (cyber terror) ortaya çıkmıştır. Siber teröre geçmeden önce siber uzay (cyberspace) kavramını açıklamakta fayda vardır. Siber uzay, terimi ilk kez Amerikalı bilim-kurgu yazarı William Gibson tarafından kullanılmıştır. Gibson, siber uzayı tasarladığı karakterler için şifre maksadıyla ''çağrışım yapan ve özellikle anlamsız'' bir terim olarak ifade etmiştir. NATO'nun tanımına göre ''Bilgisayarlar ve bilgisayar ağlarının ortaya çıkardığı; insanlar ve bilgisayarların bir arada bulunduğu ve çevrim içi faaliyetlerin tüm yönlerini içeren siyasi bir dünyadır''[118]. Çifçi'ye göre siber uzay, ''her türlü yazılım, donanım ve iletişim altyapısından meydana gelen, birbirlerine bağlı veya birbirlerinden bağımsız bilgi sistemlerinin oluşturduğu ortamdır''[119]. Bu bağlamda Richard Clarke'a göre siber savaş, ''Bir devletin başka bir devletin bilgisayar sistemlerine veya ağlarına hasar vermek ya da kesinti yaratmak üzere gerçekleştirilen sızma faaliyetleridir. Clarke'ın yapmış olduğu tanıma göre her iki tarafın da devlet olabileceği ihtimali üzerinde durulsa da artık günümüzde devletlerden çok belli gruplar ya da bireysel bazı kişiler de siber savaşa dâhil olabilmektedir[120].

Çakmak'a göre; siber terörizm ''Siyasi bir motivasyonla önceden planlanan, neticede toplumlarda korku ve endişe yaratmayı hedefleyen bilgisayar ve bilgisayar sistemleri ile internet teknoloji ve imkânlarına yönelik yapılan eylemlerdir[121].

Başka bir ifadeyle Siber terörizm, siyasal içerikli olup siber ortamda, insanların da bir parçası olduğu bilgisayar sistemlerine karşı bozma, sızma veya ihlal etmenin gerçekleşmesi veya gerçekleştirme tehdidi gibi bir hareketin neden olduğu engellenme sonucu milyonların davranışını etkilemek ve günlük yaşamın gidişatını bozmaktır. Bu yüzden terörizmin tanımında ortak bir anlaşmaya varılamaması siber terörizmin tanımını yapmayı da güç duruma getirmektedir. Çünkü hangi olayın siber terörizm hangi olayın siber suç olacağı tartışmalarının olması, kendisiyle beraber siyasi olaylara olan farklı bakış açılarını da gündeme getirmektedir.

---

[118] '' **Cyberspace Security: Official** Texts'', http://www.natolibguides.info/cybersecurity/documents (Erişim Tarihi: 10.02.17).
[119] Cifçi, **Her Yönüyle Siber Savaş**, s.12.
[120] Clarke, **Siber Savaş**, s. 22-23
[121] Çakmak, **Suç, Terör ve Savaş Üçgeninde Siber Dünya,** s. 36.

Terör örgütlerinin ve diğer suç örgütlerinin teknolojiyi aktif bir şekilde kullanmaya başlamaları başta ABD olmak üzere birçok ülkenin ulusal güvenliği açısından oldukça önemli bir konu haline gelmiştir[122]. Teknoloji alanında Alman Savunma Bakanlığı'nın siber ordu kurduğu, Avustralya'nın diplomasi alanında Siber İşler Elçi ataması yaptığı görülmüştür[123]. Fransa Savunma Bakanlığı'nın 2017 yılında yapmış olduğu açıklamaya göre, siber ordu için bir milyar dolar bütçe ayırdığı ve 2.600 siber savaşçının alınacağı duyurulmuştur[124]. Türkiye, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bünyesinde Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM) ve Sektörel Ve Kurumsal Siber Olaylara Müdahale Ekipleri (SOME) oluşturmaya karar vermiştir[125]

2.3.6.1. Siber Alan

Siber terörden önce siber alanın tanımının yapılmasında fayda bulunmaktadır. NATO'nun tanımına göre " Bilgisayarlar ve bilgisayar ağlarının ortaya çıkardığı; insanlar ve bilgisayarların bir arada bulunduğu ve çevrim içi faaliyetlerin tüm yönlerini içeren sayısal bir dünyadır."[126]. AB'ye göre "dünya çapında kişisel bilgisayarların elektronik verilerinin dolaştığı sanal ortamdır"[127]. Siber ortam kara, deniz hava ve uzaydan sonra beşinci savaş alanı olarak belirlenmiştir[128]. Bu ortamın unsurları ise yazılım ve donanımlardan meydana gelmektedir. Görüldüğü üzere siber alan tanımlamaları birbirlerine benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada siber alan, internet, iletişim ağları, bilgisayar sistemleri, uydular ve bilgi teknolojilerinden bir araya gelen küresel bir ortam olarak görülmektedir.

---

[122] Karabulut, **Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek**, ss.253.

[123] ''Siber Diplomaside Yeni Dönem'', 21 Kasım 2016, https://siberbulten.com/uluslararasi-iliskiler/siber-diplomaside-yeni-donem-avustralya-siber-isler-elcisi-atadi/ (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

[124] ''Fransa'dan Siber Ordu İçin 1 Milyar Dolar'', 08 Nisan 2017, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransadan-siber-ordu-icin-1-milyar-dolar,5Fx2Rxbdm0mfzUpuMoe-vA, (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

[125] '' USOM ve Kurumsal Siber Olaylara Müdahale Ekibi'', 15 Aralık 2017, https://www.btk.gov.tr/usom-ve-kurumsal-siber-olaylara-mudahale-ekibi, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

[126] NATO, ''**NATO CyberConcept''**, 2011.

[127] '' **EU Cybersecurity plan to protect open internet and online freedom and opportunity - Cyber Security strategy** '', http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security, (Erişim Tarihi: 26.03.2017).

[128] Çifçi, **Her Yönüyle Siber Savaş**, s, 4.

2.3.6.2. Siber Alanı Oluşturan Unsurlar

Siber alanı oluşturan unsurlar yazılım, donanım ve iletişim altyapısından meydana gelmektedir. Yazılım; işletim sistemleri, veri tabanı yönetim sistemleri, uygulama yazılımları, yönetim yazılımları ve gömülü yazılımlar olmak üzere çeşitli kollara ayrılmaktadır. Donanım ise sunucular, istemciler, dizüstü bilgisayarlar, el bilgisayarları gibi materyallerden oluşmaktadır. İletişim alt yapısı da iletişim ağları, telsiz sistemleri ve internet gibi siber alana doğrudan müdahalede bulunabilecek sistemlerden meydana gelmektedir.

2.3.6.3. Siber Terörün Ortaya Çıkma Nedenleri

Siber terörün oluşum sebeplerine geçmeden önce siber terör kavramı ile siber saldırı kavramının birbirinden ayrılması yerinde olacaktır. Siber saldırı, herhangi bir siteyi ya da iletişim altyapısını teknolojiyi kullanarak çökertmeye çalışmak ya da başkalarına ait bilgileri çalmak anlamında iken siber terör bütünüyle maddi ve manevi hasarlar meydana getirmek, korku salmak ve ülkeleri tehdit edecek eylemlerde bulunmak anlamında kullanılabilir[129]. Böylelikle siber terörün oluşmasındaki en önemli etkenin kısa süre içerisinde terör örgütlerinin kendilerini tüm dünyaya tanıtabilmesi ve tehdit boyutunun daha yüksek bir derecede oluşmasının olduğu söylenebilir. Ayrıca diğer terör yöntemlerine göre ucuz ve daha az maliyetli olması, insanların oturduğu yerden teknoloji aracılığıyla yapabiliyor olması dikkat çekmektedir.

2.3.6.4. Siber Terör Sınıflandırılması

Siber terör olayları belli boyutlarda olabilmektedir. Kimi zaman ülke içerisinde saldırı gerçekleştirilebilirken, kimi zaman da bir başka ülkeden gelebilme ihtimali bulunmaktadır. Bununla birlikte sadece bir kişi tarafından istediği ülke ya da kuruma karşı saldırı yapılabilmesi de mevcut durumu daha karmaşık hale getirmektedir. Bu bağlamda siber terör ülke içerisinde olabileceği gibi ülkeler arasında da

[129] Sait Yılmaz, Olay Salcan, **Siber Uzay'da Güvenlik ve Türkiye**, Milenyum Yayınları, İstanbul, 2007, s.17-20.

olabilmektedir[130]. Aynı şekilde iki ülke arasında çıkan bir çatışmada üçüncü başka bir ülkenin altyapısı kullanılarak da saldırı gerçekleştirme ihtimali bulunmaktadır. Bununla beraber herhangi bir uluslararası yaptırımın olmaması ve yakalanma ihtimalinin düşük olması da siber terörü kolaylaştırmaktadır.

2.3.6.4.1. Ulusal Siber Terör

Günümüzde ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren terör örgütleri silahlı eylemleri ön planda tutmaktadır. Silahlı eylemi ön planda tutma sebeplerinin ise farklı nedenleri bulunmaktadır. Burada silahlı eylemlerin ilerleyen yıllarda siber aleme yönelebileceği üstünde durulmaktadır. Nitekim terör örgütleri siber alanı kullanarak çok daha büyük zararlar verebileceğini öğrendikleri andan itibaren ülkeleri zorlu günler beklemektedir. Ayrıca herhangi bir grubun iktidar faaliyetlerden hoşnut olunmadığında ulusal siber saldırı yapılması muhtemeldir[131]. Bu bağlamda belli aralıklarla kamuya ait bazı internet sitelerinin çökertildiği görülmüştür. Bu şekilde hem devlet kurumları zor durumda bırakılmakta hem de vatandaşlar ile devleti karşı karşıya getirebilme durumu ortaya çıkmaktadır.

2.3.6.4.2. Uluslararası Siber Terör

Uluslararası siber terör, ülkelerin birbirlerine karşı gerçekleştirdiği eylemler ve bunlar içerisinde casusluk faaliyetleridir. Uluslararası alanda yukarıda belirtilen olaylara bakıldığında siber saldırı ile bir başka ülkede hayatı durdurma noktasına getirilmesi mümkün görünmektedir. Uluslararası siber terörün en önemli unsuru, saldırıyı gerçekleştiren kişi ya da kurumun tespitinin çok zor olmasıdır. Herhangi bir ülkeden siber saldırıyı gerçekleştiren kişi ya da oluşumlar, kendilerini farklı ülkelerden gösterebilmektedir. Böylelikle uluslararası siber terör ile terör örgütleri hem gizliliklerini koruyabilmekte hem de hedef noktasına başka bir ülkeyi koyabilmektedirler.

---

[130] '' **Newsweek'in Twitter hesabına DEAŞ saldırısı", 12 Şubat 2015,** http://www.trthaber.com/haber/dunya/newsweekin-twitter-hesabina-deas-saldirisi-167373.html **(Erişim Tarihi: 04.03.2017).**

[131] '' **Anonymous Avustralya'yı Hedef Aldı**'', http://h4cktimes.com/siber-saldiri-haberleri/anonymous-avustralyayi-hedef-aldi.html , (Erişim Tarihi:15.04.2017).

2.3.6.5. Yumuşak Güç olarak Siber Saldırı

Yumuşak güç olarak siber saldırı ülkelerin siyasi olaylara göre şekillenmesi, iki ülke arasındaki siyasi rekabetin sanal ortama aktarılması ve bilgisayar korsanlarının sanal ortamı birer araç olarak kullanıp hedef ülke üzerinde sosyal mühendislik yapması olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda iki ülke arasındaki siyasi rekabette sanal alemde üstünlük kurma yarışına gidilebilmekte ve ülkelerin boyun eğmesi sağlanabilmektedir. Bunun yanında terör örgütleri sanal alemde insanları psikolojik olarak etkileyerek ve propagandalarını çok rahat bir şekilde yapabilmektedir[132]. Nitekim DAİŞ terör örgütünün çekmiş olduğu videolar incelendiğinde binlerce insanı etkilediği ve bu videolar sayesinde sempati kazandığı belirtilebilir. Aynı şekilde bu örgütün sosyal medya aracılığıyla günde 90 bin mesaj paylaştığı belirtilmektedir. Bunların sayesinde DAİŞ'e katılımların oldukça arttığı gözlemlenmiştir. Terör örgütleri özellikle yaşadıkları yerleri farklı açıdan videoya çekerek, sanal alemde kendilerine karşı oluşan korkuyu yıkma ve daha fazla güç kazanma peşinde olmuşlardır.

Örgütlerin internet sitelerinde ise sürekli karşı taraf hedef alınarak haksızlığa uğrandığı belirtilmektedir. Bu sayfalarda ölü ve yaralanan kişilerin, örgüt lider ve militanlarına ait fotoğrafların, kendilerine ait siyasi sembol ve bayraklarının varsa işaretlerinin sürekli kullanıldığı görünmektedir. Bunlar özellikle renk, giyim, işaret bakımından gündelik hayatta göze çarpacak şekilde olması sürekli biçimde hatırlanmasına ve yayılmasına destek olmaktadır.

Örgütlerin dışında sanal alemdeki bazı programların, insanları güvenlik duvarına yönlendirmesi ve sürekli güvende olmadığını belirtmesi de psikolojik bir etki yaratmaktadır. Bunun bu şekilde ilerlemesiyle beraber hem ekonomik açıdan küresel şirketler para kazanmakta hem de bilinçaltına gözle görülmeyen bir güvensizlik korkusu aşılanmaktadır.

---

[132] **''Sanal alemde de IŞİD tehdidi büyüyor''**, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/06/150603_isid_siber_tehdit,(Erişim Tarihi:16.02.2017).

2.3.6.6. Sert Güç Olarak Siber Saldırı

Sert güç olarak siber saldırılarda ülkeler arasında henüz ciddi boyutta herhangi bir olayın gerçekleştiğini söylemek mümkün olmamaktadır. Her ne kadar önceki bölümlerde belirtilen olaylar devletler arasında olmuşsa da bunların hiçbirinin net olarak hangi devlet tarafından yapıldığı henüz ortaya çıkmamıştır. Ama ülkelerin siber alana yaptığı harcamaları göz önüne alındığında gelecek yıllarda bilinen klasik anlamda silahın yanında siber savaşın da yaşanılacağı belirtilmektedir[133]. Bu anlamda siber saldırı yaparak ülkelerde büyük ölümlere yol açacak saldırılar yapabilme gücü olduğunun diğer ülkelere gösterilmesi günümüzde yaygın hale gelmiştir.

2.3.6.7. Uluslararası Alanda Meydana Gelen Siber Eylemler

Bu bölümde yakın geçmişte yaşanmış siber saldırılar, sebepleri ve detaylarına değinilmiştir. Ayrıca bu saldırıların durmadan devam ettiği ve hangi alanlarda ne şekilde yapıldığı gösterilmiştir. Bu olaylar terör saldırısı olarak değil siber saldırı olarak yorumlanmaktadır. Çünkü meydana gelen olayları incelendiğinde elektronik ve bilişim sistemlerinin ele geçirilmek istenildiği ya da kesintiye uğratılmak istenildiğini görülmektedir.

2.3.6.7.1. Orchard Operasyonu

6 Eylül 2008 tarihinde Suriye topraklarındaki bir tesis, nükleer silah geliştirildiği gerekçesiyle İsrail savaş uçakları tarafından vurulmuştur[134]. Meyve Bahçesi harekâtı adı altında yapılan bu bombalamanın detayları daha sonraları ortaya çıkmıştır. Havalanan İsrail uçaklarının Suriye radarları tarafından görülmemesi üzerine çeşitli iddialar gündeme gelmiştir. En dikkat çekeni ise uçakların havalandıktan sonra radarlara İsrailli korsanlar tarafından siber saldırı düzenlenip radarların ekranlarını kilitlemek olduğudur[135]. Ayrıca bombalanan tesiste herhangi bir nükleer faaliyete de rastlanılmamıştır.

---

[133] '' **ABD siber bütçesini 14 kat arttırdı!**'', http://siberbulten.com/strateji-guvenlik/abdnin-siber-butcesini-14-kat-arttirdi/ ,(Erişim Tarihi:19.04.2017).
[134] Cifci, **Her Yönüyle Siber Savaş**, s.166.
[135] Clarke, **Siber Savaş**, s. 9.

Bütün bu gizemli olayların arkasında başka bir durumun da belirtilmesinde fayda bulunmaktadır. Şöyle ki; Suriye hava savunma sistemine milyarlarca dolar harcamış olmasına rağmen radar ekranında olayın yaşandığı gece herhangi bir hareketliliğin gözükmemesi tüm bu sistemlerin en azından savaş zamanında işe yaramayacağını göstermektedir. Ekranda görünen görüntüleri ise İsrail Hava Kuvvetlerinin yerleştirdiği iddia edilmektedir[136]. Bununla beraber hedefler görülmediği için de herhangi bir ateşleme sistemi de çalışmamıştır. Suriye'nin savunma sistemlerindeki bazı cihazlar Rusya'dan alındığı için meydana gelen bu olaya Rusya'daki hükümet de sebep olmuştur.

Bu olaydan hareketle ülkelerin olası bir savaşa girmesi ile yazılım ve donanımların güçlü bir şekilde olan tarafın kazanması muhtemel görülmektedir. Bunun yanında siber savaşta teknolojik cihazların da birbirlerine bağlı olduğu görülmektedir. Bir cihazın çalışmaması diğer cihazların da çalışmasına engel olmakta ve daha da önemlisi de bu tip olaylar dünyada domino etkisi yaratmaktadır. Nitekim Suriye'de meydana gelen bu olayda Kuzey Kore ve Rusya da dahil olmuştur. Anlaşılacağı üzere savunma sistemlerinin milli bir şekilde gerçekleştirilmesi ve herhangi bir şekilde ikinci bir ülkeyle paylaşılmaması ülkelerin güvenliği açısından son derece önemlidir[137].

2.3.6.7.2. Körfez Savaşı

2003 yılında ABD Irak'ı işgal etmeden önce, Irak'ın bilgisayar sistemlerine sızıp, orada kayıtlı bulunan binlerce Iraklı subaya savaşa girmeme yönünde teşvikte bulunan e-posta mesajları göndermiştir. Richard'a[138] göre mesajda teslim olmaları durumunda ülkelerine ve kendilerine zarar verilmeyeceği ve herhangi bir şekilde müdahalede bulunulmayacağı, görevlerini bırakıp canlarını kurtarmalarının önerildiği belirtilmiştir[139]. Böylece birçok Iraklı subay ABD Genelkurmayı CENTCOMU'un

---

[136] '' **Wikileaks'e göre İsrail'in Suriye Nükleer Reaktörüne Saldırısı ABD Bilgisi Dâhilindedir. Ortadoğu'nun Polisi İsrail mi?**'', http://www.turksam.org/tr/makale-detay/340-wikileaks-e-gore-israil-in-suriye-nukleer-reaktorune-saldirisi-abd-bilgisi-d%EF%BF%BD-hilindedir-ortadogu-nun-polisi-israil-mi , (Erişim Tarihi:17.03.2017).

[137] İsrail Devleti bu siber saldırıyı nasıl gerçekleştirdiğini. Richard Clark'ın yazmış olduğu Siber Savaş kitabında anlatılmaktadır.

[138] Clarke, **Siber Savaş**, s. 12.

[139] Clarke, **Siber Savaş**, s. 13.

Irak ordusuna gizli ağı üzerinden gönderdiği bu mesaja itaat etmiştir. Nitekim 2003 yılında Irak işgali de belirtilen şekilde gerçekleşmiştir. Irak'a giren Amerikan askeri birlikleri tankların sıralanmış bir şekilde karargâh dışına park edildiğini görmüşlerdir. Ayrıca bazı Iraklı komutanların da savaştan önce izin alarak ayrıldığı gündeme gelmiştir.

Körfez savaşı da siber saldırıların farklı bir boyutunu göstermekte ve hiçbir şekilde silah kullanmadan kazanılabileceğini belirtmektedir. Özellikle Suriye'de meydana gelen olay ile karşılaştırıldığında teknolojinin ne derece farklı alanlarda farklı etkiler yapabileceği gözler önüne serilmektedir. Bu amaçla insanların oturduğu yerden teknolojiyi psikolojik baskı aracı şeklinde kullanarak hedefe daha rahat ve de herhangi bir harcama yapmadan ulaşabilmesi ile ülkelere diz çöktürmek söz konusu olmaktadır.

2.3.6.7.3. Stuxnet Virüsü

2010 yılının haziran ayında Stuxnet adlı bir virüsün İran nükleer tesislerine sızıp etki yaptığı, nükleer çalışmaları sekteye uğrattığı rapor edilmiştir. Stuxnet virüsü ile İran'ın binlerce santrifüjünün hızının değiştirilmesi ve İran'ın nükleer araştırmalarının aksatılması hedeflenmekteydi.

Ayrıca bilgisayarlara geçen Stuxnet virüsünün ciddi patlamalara da yol açabileceği belirtilmiştir. Bilgisayar uzmanları Stuxnet virüsünün sanayi tesislerinin kalbi sayılan sistemlerin içine nüfuz edebilecek yeteneğe sahip olan ilk virüs olduğunu, bu virüsün saldırıyı düzenleyenlere sanayi tesislerinde pompalar, motorlar ve uyarı sistemlerinin kontrolünü ele geçirebilecek imkân sağladığını belirtmiştir.

Stuxnet virüsü nükleer bir santralin tüm güvenlik sistemlerini devre dışı bırakabilmesi ya da herhangi bir su arıtma tesisinde arıtılmış suya kirli su karıştırabilmesi veya bir boru hattında petrol vanalarını açarak karayı veya denizi kirletebilmesi mümkündür. Bu şekilde milyarlarca dolarlık zararın olması ve nükleer çalışmaları durdurma seviyesine kadar getirilebileceği görülmüştür[140]. Bunu kimin yaptığı konusunda ise belirsizlikler bulunmaktadır.

[140] ''**Siber terörizm – 4''**, http://turkish.irib.ir/haberler/bilim-ve-saglik/item/325263-siber-ter%C3%B6rizm-%E2%80%93-4 (Erişim Tarihi: 05.04.2017).

Bu siber saldırı türü ise maddi hasar boyutunu ortaya çıkarmakta ve aynı şekilde meydana gelen bir siber olayın kısa zamanda fark edilememesi dikkat çekmektedir[141]. Bu bağlamda gözle görülmeyen ve herhangi bir şekilde fark edilmeyen bu tip saldırıların etkisi çok daha büyük olabilmektedir. Çünkü virüsün ilk sızdığı andan itibaren sistemin her tarafına hâkim olabilmesi zaman ilerledikçe çoğalabilmesi söz konusudur. Bu olaydan sonra İran, siber alanda ciddi bir şekilde kurumsal yapılanmaya başlamış ve ilerleyen yıllarda yapılan bazı saldırılarda İranlı bilgisayar korsanlarının etkili olduğu öne sürülmüştür.

2.3.6.7.4. Estonya Saldırısı

2007 yılında Estonya hükümeti tarafından, Rusların Estonyalıları Nazi işgalinden kurtarmasını simgeleyen Kızıl Ordu Anıtının kaldırılmasını istemesi üzerine yaklaşık bir ay boyunca Estonya internet altyapısı siber saldırılara maruz kalmıştır ve kullanılamaz hale gelmiştir[142]. Ayrıca Estonya dünyada en fazla internete dayalı çalışan ülkelerden biri olduğu için çok büyük zarar görmüştür. Kamuya ait hiçbir siteye erişim yapılamamıştır. Aynı şekilde telefon ağları, kredi kartları ve bankaların hiçbiri kullanılamaz hale gelmiştir.

Rus hükümeti ise Estonya'ya karşı böyle bir saldırı yaptığını inkâr etmiştir. Ama Estonyalıların saldırganları yakalamasına Rus hükümeti sıcak bakmamıştır.

Günümüze kadar bu olayın kimler tarafından yapıldığı deşifre edilememiştir. Estonya hükümeti herhangi bir kanıt ortaya koyamamıştır. Çünkü saldırılar her taraftan yani her ülkeden gelmiştir. Siber savaştaki en tehlikeli boyutun bu olduğu söylenebilir. Bu olaydaki en önemli sonuç ise; bunu yapanların ele geçirilememesi ve cezalandıramaması olmuştur.

2.3.6.7.5. Gürcistan Saldırısı

2008 yılında Güney Osetya savaşı zamanında Gürcistan internet altyapısı çökertilmiş ve devlete ait web siteleri kullanılamaz hale getirilmiştir. Gürcistan'ın, Güney Osetya'ya saldırması üzerine Rus bilgisayar korsanları, siber saldırı

[141]Journal Of NationalSecurtiyandMlitaryScience, Spring, 2014, Vol:1, No: 2, 21. Yüzyıl Türkiye Enstiüsü Yayınları, s. 171.
[142]Cifçi, **Her Yönüyle Siber Savaş**, s, 165.

gerçekleştirmiş neredeyse tüm devlet kurumlarının resmi sayfaları propaganda aracı olarak kullanılmıştır[143]. Her ne kadar Gürcistan siber uzay alanını savunmaya çalışmış ve Rusya'dan gelen tüm trafiği bloke etmiş olmasına rağmen Ruslar diğer saldırıları Çin üzerinden yaparak bu savunma hattını da çökertmişlerdir.

Böylece herhangi olası bir savaşta internete ve teknolojiye bağımlı olan devletlerin siber alana da yatırım yapmaları ve önlem almaları gereği doğmuştur. Gürcistan ve Estonya saldırıları ile kıyaslandığında, Gürcistan'da fiili bir sıcak savaş mevcuttu bu savaşa ilaveten dışardan diğer ülkeler de sanal alemden saldırmışlardır. Hem saldıran ülke bilinememekte hem de olası bir savaşta ülkeler idealist davranıp aslında istedikleri sonucu dışarıdan siber alemi kullanarak yapabilecekleri görülmüştür. Ayrıca seçime giden ülkelerde de sosyal medyanın sıklıkla başka ülkeler tarafından kullanıldığı veya etkileme açısından twit atıldığı görülmektedir. Toplumu sosyal-psikolojik açıdan etkileyerek, seçimlere müdahale edildiği ve kaynağının da belirlenemediği bir döneme girildiği anlaşılmaktadır.

2.3.6.7.6. Kore-ABD Çatışması

ABD Başkanı Barack Obama, Sony Pictures firmasının yapımcılığını üstlendiği ve Kuzey Kore lideri Kim Jong-un'a suikastı konu alan The Interview (Röportaj) filminin iptal edilmesine neden olan siber saldırıların ardında Kuzey Kore'nin olduğuna inandıklarını söylemiştir[144]. ABD Federal Soruşturma Bürosu FBI da saldırılardan Kuzey Kore'yi sorumlu tutmuştur. Obama, Sony'nin tehditle ve siber saldırılar yüzünden filmin gösteriminin kaldırılması üzerine "Sony büyük bir hata yaptı" şeklinde demeç vermiştir[145]. Kısa süre içerisinde ülkeler ve dünya çapında faaliyet gösteren şirketler arasında kıyasıya bir rekabet oluşmuştur.

ABD Başkanı, saldırılara yanıt verileceğini belirtmiştir. Bunun üzerine belli aralıklarla Kuzey Kore'ye saldırı gerçekleştirilmiş ve sonucunda Kuzey Kore'nin

---

[143]Clarke, **Siber Savaş**, s. 18-19.

[144] '' **Kuzey Kore-ABD arasında siber saldırı gerilimi**'', http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141219_kuzey_kore_obama,(Erişim Tarihi: 12.04.2017).

[145] '' **Obama: Kuzey Kore'yi terör listesine alabiliriz**'', http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141221_obama_kuzey_kore,(Erişim Tarihi: 12.04.2017).

internet yapısı çökmüştür. Kuzey Kore belli sürelerde internete hiçbir şekilde bağlanamamıştır[146]. Bu bağlamda meydana gelen olaya bakıldığında devletlerin yanında dünya çapındaki şirketlerin de siber alemde faaliyet göstermeleri gündeme gelmektedir. Küresel şirketler düşünüldüğünde ve bu şirketlerin binlerce çalışanı olduğu da göz önüne alındığında bunlara karşı yapılabilecek herhangi bir saldırıda milyonlarca dolarlık zarar söz konusu olmaktadır. Bu şekilde yapılacak saldırılarda maddi boyut ön planda tutulmakta ve ekonomiye çok büyük zararların verilebileceği düşünülmektedir.

2.3.6.7.7. Sosyal Medya Hesaplarının Ele Geçirilmesi

Sıklıkla gündeme gelen sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi üzerine siber saldırıyı gerçekleştiren korsanlar her türlü propagandalarını rahatlıkla yapabilme ve aynı anda dünyanın her tarafına yayabilme imkânına kavuşmuşlardır. Özellikle bazı sosyal medya iletişim araçlarında yüzbinlerce takipçi olabilmektedir.

Bu tip bir hesabın ele geçirilmesi ile kısa süre içerisinde tüm dünyaya ideolojik fikirleri aşılamak da mümkün hale gelmiştir. Nitekim DAİŞ terör örgütünün, çok sayıda üyesi olan bazı sosyal medya hesaplarını ele geçirip kendi propagandalarını yapması, siber terörün bir başka boyutunu oluşturmaktadır[147]. Bu amaçla 2015 yılında DAİŞ militanları uluslararası yayın yapan bazı Fransız kanallarını hedef almış ve tüm dünyaya tehditler savurmuştur[148]. Benzer başka bir olayda da yine DAİŞ sempatizanları Newsweek dergisinin Twitter hesabına siber saldırı düzenleyip, hesap üzerinden DAİŞ yanlısı mesajlar yayımlarken, ABD Başkanı Barack Obama ve ailesini tehdit eden mesajları paylaşmışlardır. Ayrıca saldırıyı düzenleyen grup hesap üzerinden "Je SUIS ISIS" (Ben DAİŞ'im) ifadesini bırakmıştır[149]. Böylece hem aynı

---

146 '' **Obama: 'Sony Hata Yaptı**'', http://www.amerikaninsesi.com/content/fbi-siber-saldiridan-kuzey-kore-sorumlu/2566023.html , (Erişim Tarihi: 12.04.2017).

147 '' **IŞİD'in propaganda aracı**'', http://www.dw.de/i%C5%9Fid-in-propaganda-arac%C4%B1/a-18276040, (Erişim Tarihi: 04.03.2017).

148 '' **IŞİD'den Fransa'ya siber saldırı!**'' http://www.cnnturk.com/haber/dunya/isidden-fransaya-siber-saldiri (Erişim Tarihi: 03.03.2017).

149 **''Newsweek'in Twitter hesabına DEAŞ saldırısı**'' http://www.trthaber.com/haber/dunya/newsweekin-twitter-hesabina-deas-saldirisi-167373.html , (Erişim Tarihi: 11.03.2017).

anda bu hesabı takip eden tüm kullanıcılara hem de kısa bir süre içerisinde ulaşabilmek mümkün hale gelmiştir.

Siber saldırı ile maddi ya da manevi kazanç sağlanabileceği gibi terör örgütlerini güçlü ya da sempatik göstererek yabancı terörist savaşçıların kazanılması mümkün duruma gelmiştir. Sosyal medya üzerinden açılacak hesaplardan, binlerce takipçi kazanabilmek ve bunları yönlendirilebilmek teknolojinin geldiği boyutun ayrı bir gücünü göstermektedir. Bu bağlamda Heidegger'in ortaya koymuş olduğu ''teknoloji sorunu'' ortaya çıkmaktadır[150]. Şöyle ki; Çakmak'a göre her ilerleme, yapıcı ve yıkıcı unsurları da beraberinde getirmekte olup, bununla beraber teknolojinin de gelişimi siber tehdidi beraberinde getirmiştir[151]. Bu amaçla teknolojinin eleştirilebileceği ama toplumları teknolojiden yoksun bırakılmasının düşünülemeyeceği ifade edilebilir.

2.3.6.7.8. Kardak Krizi

1996 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında meydana gelen kardak kayalıkları krizinden 15 yıl sonra Teodoros Pangolos (Dönemin Yunanistan Dış İşleri Bakanı) son derece önemli bir açıklama yapmıştır. Pangolos, kardak krizinden 5-6 yıl sonra ABD'li diplomat Richard Hollbooke ile bir yemekte buluştuğunu belirtip, Richard'ın Kardak krizinde Amerikalıların tüm egeyi elektronik cihazlarla kilitlediği dolayısıyla Türkiye ve Yunanistan tarafından fırlatılacak roket ve bombaların hedefi vuramayacağı şeklinde bir beyanını dile getirmiştir[152]. Belirtilen iddianın doğru olduğu düşünülürse, siber alanın sınır tanımadığı, binlerce kilometreden elektronik olarak nelerin yapılabileceği ve gelecekte ne şekilde ilerleme göstereceği tartışılır olmuştur.

2.3.6.7.9. Wikileaks Belgeleri

Wikileaks 28 Kasım 2010 tarihinde belgeleri yayınlamasıyla tüm dünyada dikkatleri üzerine çekmiştir. Zira Wikileaks belgelerinin büyük bir çoğunluğu ABD

---

[150] Arıstoteles Augustınus Heıdegger, **Zaman Kavramı**, çev.: Saffet Babür, İmge Yay., 1. basım, Ankara, 1996.

[151] Haydar Çakmak, '**Suç, Terör ve Savaş Üçgeninde Siber Dünya**'', Barış Platin Kitabevi, Ankara, 2008, s. 25-28

[152] Yorgo Kırbaki, ''**Kardak'ta ABD Ege'yi Elektronik Olarak Kilitlemiş**'', 03.04.2011, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kardak-ta-abd-ege-yi-elektronik-olarak-kilitlemis-17446978 , (Erişim Tarihi: 02.01.2017).

tarafından doğrulanmıştır. 257 bini aşan belgenin Amerikan diplomatlarına ait olduğu ve bu diplomatların bulundukları ülkeler ile ilgili gizli bilgileri içerdiği anlaşılmaktadır[153]. Böylece teknoloji alanında devletlerin gizli olması gereken belgelerinin yayımlanmasının, 21. Yy'ın en önemli olayları arasına girdiği belirtilmektedir. Bu belgelerin internette yayımlanması ise devlet-toplum ilişkilerinde de kırılma noktası olmuştur[154]. Ortaya çıkan belgelerin büyük bir çoğunluğunun belli bir coğrafyada olduğu bilinçli bir şekilde yapıldığı belirtilmektedir[155]. Toplamda 257 bine yakın belgenin Amerikan Birleşik Devletleri'nin 274 elçilik, konsolosluk ve diplomatik temsilciliğinden sızdırıldığını, ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan 8 bine yakın belgenin geldiğini, Türkiye ile ilgili ise 8 bine yakın belgenin olduğu ortaya çıkmıştır[156]. Belgeler Wikileaks adlı internet sitesinde yer almıştır. Wikileaks, asıl amacını kâr amacı gütmeyen medya kuruluşu olarak belirtmiştir. Fakat belgelerin ne şekilde Wikileaks'e ulaştığıyla ilgili şu ana dek herhangi bir açıklama olmamıştır. Prof. Dr. Çağrı Erhan'a göre;

''Wikileaks belgeleri üç kategoriden oluşuyor. Birinci grupta ABD büyükelçiliklerinden yollanan ve çeşitli ülkelerin liderleri ve devlet adamları hakkında, hiçbir somut delile dayanmayan ''dedikodu'' mahiyetinde ifadelere yer verilen belgeler bulunuyor. İkinci grup, ABD büyükelçilerinin görev yaptıkları ülkelerde meydana gelen siyasi, ekonomik, askeri, sosyal gelişmelerle ilgili analizlerini içeriyor. Üçüncü ve son grup ise, ABD'li yetkililer ile çeşitli ülkelerin yetkilileri arasında yapılan görüşmelerin tutanaklarından oluşuyor.''

Prof. Erhan'ın yapmış olduğu araştırmada en dikkat çekenin üçüncü kategori olduğu, bu kategorideki belgelerin en değerli olduğu anlaşılmaktadır. Bunları Başbakanın, Bakanın veya üst düzey devlet yöneticilerinin bizzat ABD'li yetkililer ile görüşmeleri ve ifadeleridir. İkinci kategori ile ilgili ise 20 Ocak 2010 tarihli belgede ABD'nin Türkiye Büyükelçisi James Jeffrey'in belirtmiş olduğu Türkiye'nin dış

[153] Gülseren Adaklı, 'Hakim Güçlere ve Hakim Gazeteciliğe Meydan Okuyan Bir Girişim: Wikileaks'', **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi**, Ankara, 2012, ss. 190-194.

[154] **''Güney Kafkasya ve Ortadoğu''** Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi: Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ve Ortadoğu, (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

[155] Arzu Turgut, **''Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi**'', Usak Raporları, Rapor No. 1, Nisan 2011, s. 3.

[156] Turgut, **''Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi**'', ss 7-12.

politikada aldığı inisiyatiflerin sonunu getiremediği ileri sürmesi dikkat çekmektedir. 31 Ağustos 2007 tarihli başka bir belgede ise İsrail gizli servisi Mossad'ın Başkanı Meir Dagan, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı'na Türkiye ile ilgili İslamcıların giderek ivme kazandığını, Türk ordusunun da buna sessiz kaldığını ifade etmiştir[157]. Dolayısıyla Wikileaks, bilgiyi merkeze alarak, iktidarların bilgi üzerindeki kontrollerini sarsmayı başarmıştır[158].

21. yy 'da teknolojinin bu derece ilerlemesinin terör örgütlerinin dışında uluslararası alanda devletler için de bir mücadele alanı olduğu Wikileaks belgeleri ile anlaşılabilmektedir. Bu mücadele alanında ikili ilişkilerin, gizli anlaşmaların, herhangi bir sebepten ötürü teknolojik aletlere geçirilmesi ile açığa çıkmasının çok kolay hale geldiği Wikileaks ile ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda 21. Yy 'da en önemli gücün bilgi olduğu düşünülürse, bu bilginin başkalarınca bilinmesi durumunda güç kapasitesinin ortaya çıkacağı söylenilebilir[159]. Wikileaks ile ABD'nin toplamış olduğu bilgiler açığa çıksa da bilgi açısından ne derece çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

2.4. NEO- TERÖRİZM FİNANSAL KAYNAKLARI

Terör örgütleri hiçbir kanuna, ilkeye ve insan hayatına saygı duymadan eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Bu terör faaliyetlerini gerçekleştirmek için maddi ve lojistik desteği her ne şekilde olursa olsun temin etmek zorundadırlar. Önceki bölümlerde belirtildiği gibi, hiçbir terör örgütünün konvansiyonel silah üretecek fabrikası bugüne dek olmamıştır. Bunun dışında, finansman kaynağı sağlayacak herhangi bir yatırımın da olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla terör ve terörizm ile mücadele edilmesinden çok terörizmin finansal kaynaklarıyla mücadele edilmesi önemli olmaktadır. Bu bağlamda terör örgütlerinin finansal kaynaklarının belli başlıklarda toplandığı görülmektedir. Esasında terör örgütleri finansal kaynağı sağlamada hiçbir ayrım gözetmedikleri tüm dünyada gasp, haraç, aidat, uyuşturucu ve

---

[157] Adaklı, '**Hakim Güçlere ve Hakim Gazeteciliğe Meydan Okuyan Bir Girişim: Wikileaks**', ss. 195.

[158] Turgut, **''Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi**'', ss 14-15.

[159] Bahadır Şanlı Koç, ''Wikileaks Üzerine Notlar ve Yorumalar'', **21. Yüzyıl Enstitüsü Dergisi**, Ankara, Ocak 2011, Sayı 25, s. 11.

insan kaçakçılığı gibi yasadışı eylemlerden kazanç elde ettikleri bilinmektedir[160]. Bunların dışında coğrafi koşullar sebebiyle terörizmin finansman kısmında bazı farklılıklar olabilmektedir[161].

Coğrafi koşulların dışında neo-terörizm kavramı ile hareket eden iki farklı örgüt olan DAİŞ ve FETÖ örgütlerinin ise çok farklı alanlarda finansal kaynak sağladıkları görülmüştür. DAİŞ terör örgütünün bilinmeyen bir şekilde ele geçirdiği petrol kuyularını ve bunu ne şekilde sattığı tespit edilmemesi ile çekmiş olduğu videoların internete bırakılmasıyla müthiş bir kazanç sağladığı görülmüştür. Böylesi bir mantık ve kazanç daha önce hiçbir terör örgütü tarafından gerçekleştirilememiştir.

FETÖ terör örgütü ise dini motifleri kullanarak hem yasal bir şekilde devlet kurumları tarafından finansman ihtiyacını karşıladığı hem de toplumda himmet adı altında büyük paralar topladığı görülmüştür. Bu açıdan incelendiğinde son yıllarda ortaya çıkan bu iki örgütün terör ve terörizmi her alanda değiştirdiği gibi finansal olarak da farklı yollardan kazanç elde ettikleri görülmüştür. Literatürde genelleme yapılarak neo-terörizm finansal kaynaklarının üç başlıkta toplandığı görülmektedir.

1. Gelir getirici yasadışı faaliyetlerden sağlanan kaynaklar,
2. Yasal görünümlü faaliyetler ile fon sağlanması,
3. Yabancı devletlerce yapılan yardımlar.

Küreselleşmenin hız kazanması, teknolojinin yaygınlaşması sayesinde terör örgütleri finansal kaynakları bulmada yeni fırsatlar sağlamıştır. DAİŞ terör örgütünün çekmiş olduğu ve internette seyredilen videolardan bile kazanç sağladığı düşünüldüğünde bilişim teknolojilerinin önemi artmaktadır. Bilişim teknolojisinde, ekonomide, sosyal ve kültürel hayatta yaşanan gelişmeler terör örgütlerine pek çok gelir kapısı açmıştır. Bu bağlamda terör örgütlerinin sağladıkları fonların tümünü

[160] Peter Lılley, **Dirty Dealing, The Untold Truth About Global Money Laundering**, London and Philadelphia 2006, p. 17.

[161] Ahmet Said Yayla, **Terörizmin Finansmanı ve Organize Suç Örgütleri ile İlişkileri**", Aklama ve Terörün Finansmanı (Editör: S. AYDIN), Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, ss. 417-419.

ortaya koymak imkânsız hale gelmiştir. Dahası terör örgütlerinin yasadışı yollardan sağlamış olduğu gelirlerin nereye gittiği sorusu da önemli olmaktadır[162].

Terör örgütlerinin hem silah kaçakçılığı yapmakta hem de silah satın almakta olduğu düşünülürse ve bu silahın da yasal olarak yapılan bir ülkeden veya fabrikadan veya silah tüccarından alınmış olması işleri son derece karmaşık hale getirmektedir.

Literatürde her ne kadar 11 Eylül terör saldırıları sonucunda devlet desteklerinin azalmış oldukları beyan edilmişse de esasında teknolojinin ve devlet desteğinin yaygın internet kullanımının gelişmesiyle azaldığı düşünülmektedir. Şöyle ki; geçmiş dönemlerde devlet destekleriyle yapılan yardımlardan aynı anda tüm dünyanın haberi olması imkânsızdı, günümüzde ise yapılan bu desteğin tüm dünya tarafından duyulması için sadece mobil cihaz olması yeterli olmaktadır. Bu yüzdendir ki devlet destekleri gerilemekte, terör örgütleri farklı alternatifler üzerinde durmaktadırlar[163].

Terör örgütleri organize suç örgütleriyle iş birliği yapmakta ve kimi zaman da organize suç örgütlerinin yapmış oldukları eylemleri yapmaktadırlar[164]. Esasında organize suç örgütleriyle ilişki kurmaları hem terör örgütleri açısından hem de bu suç örgütleri açısından kazançlı olabilmektedir. İki tarafın da en büyük kazançları uyuşturucu kaçakçılığı olup, bu da Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2005 yılında açıklanan rakamlara göre 322 milyar ABD dolardır[165]. Uyuşturucu kaçakçılığında bu derece büyük bir paranın dönmesi sebebiyle terör örgütleri son dönemlerde artan oranda uyuşturucu ticaretinde yer almıştır. Uyuşturucu ticareti ile narkoterörizm ve narkoterörist kavramları da ortaya çıkmıştır. Bu konuda son derece başarılı bir çalışma olan ‘’terörün finansmanı ile mücadele’’ de narkoterörizm örnekleri şu şekilde belirtilmiştir;

---

[162] Haydar Çakmak, **"Tarihi Açıdan Terör",** H. ÇAKMAK ve T. ALTUNOK (Ed.), **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Barış Platin Kitap, Ankara, s.19.

[163]‘’ **FATF, Terrorist Financing, Paris, FATF/OECD**’’, http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf, (Erişim Tarihi: 02.11.2017).

[164] David L. Carter “**International Organized Crime”, School of Criminal Justice, Michigan State University**, www1.cj.msu.edu/~outreach/security/orgcrime.html (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

[165] UNODC, **World Drug Report, United Nations Publication**, 2007, p, 171.

Kolombiya'da FARC, kokain üretimi, laboratuar ve küçük havaalanı pistlerinin güvenliği ve tonlarla ifade edilen kokainin diğer organize suç örgütleri ile işbirliği halinde Venezüella üzerinden ABD'ye ve Avrupa'ya ulaştırılması gibi uyuşturucu ticaretinin çeşitli aşamalarına dahil olmaktadır.

Afganistan'da Taliban'ın terör eylemleri ve resmi güçlere karşı isyanında kullanmak üzere afyon ticaretinden 3 milyar dolar elde ettiği ileri sürülmektedir.

Venezüella'da etkin olmayan devlet, yolsuzluk ve bu konuda yeterli iradenin bulunmaması, FARC ve diğer bir terörist örgüt olan ELN'ye kokain ticareti için uygun bir ortam sunmaktadır.

ABD tarafından terör örgütü olarak isimlendirilen ve Kolombiya'da faaliyet gösteren AUC kokain arzında önemli bir yere sahiptir. Bu örgüte yönelik olarak çok uluslu olarak başlatılan soruşturma ve operasyonlar sonucunda 20 kokain HC1 laboratuarı, 22.919.5 kg. kokain, 28.999 galon kokain yapımında kullanılan kimyasal madde, 4.000 pound marihuana, 2.732.309 dolar ele geçirilmiştir''[166].

Aynı şekilde Türkiye'deki terör örgütlerinin de uyuşturucu ticaretinden önemli miktarda kazanç elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Ergin Saygun Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkez (TMMM) Komutanlığı'nda düzenlediği sempozyumda terör örgütlerinin başta uyuşturucu olmak üzere her türlü yasadışı yollardan 500 milyon Euro civarında kaynak elde ettiğini, bunun büyük bir bölümünün ise uyuşturucu ticaretinden olduğu söylemiştir. Bu manada uyuşturucu ticareti yapan terör örgütleri organize suçlar ile birlikte harekete ederek kendilerinin yapmadıklarını belirtmeye çalışmaları toplumdaki desteğe yönelik olmaktadır.

Terör örgütlerinin en büyük gelir kaynağı olan uyuşturucu kaçakçılığının yanında insan kaçakçılığı, sigara ve diğer ürünlerin kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, sahtecilik, haraç toplama, himmet, kredi kartı ve banka dolandırıcılığı, ticari işletmelerden fon kaçakçılığı, dernek ve vakıflardan elde edilen gelirler ile devlet yardımlarından almış oldukları gelirler olmaktadır. Öte yandan terör örgütleri, insan

[166] Mali Suçlar Araştırma Raporu, ''**Terörün Finansmanı İle Mücadele''**. Ankara, 2008, s. 26.

kaçakçılığı ile başta Avrupa devletleri olmak üzere yurtdışına gitmek isteyen kişilerden yüklü miktarda para aldığı görülmüştür. İnsan kaçakçılığının terör örgütleri için üç önemli kazancı olmaktadır. Bunlardan birincisi para, ikincisi eleman temini, üçüncüsü de organ satışları olmaktadır. Bu nedenle terör örgütleri için uyuşturucu kaçakçılığından sonra ikinci önemli gelir kaynağı insan kaçakçılığı olmaktadır[167]. Sigara, tütün, akaryakıt ve alkol kaçakçılığında da terör örgütlerinin çok etkin oldukları görülmektedir. Türkiye'de PKK'nın kaçak sigaradan çok yüksek miktarda kazanç elde ettiği görülmüştür[168].

Bir başka gelir kaynağı olan silah kaçakçılığından ise, terör örgütleri hem silah temin edebilmekte hem de silah satışı yaparak gelir elde edebilmektedir[169]. Bu gelirlerinin bir kısmı örgütün, yasal işletmelere ve gayrimenkul işlerine yatırım yaptığı bilinmektedir[170]. Terör örgütleri elde ettikleri bu gelirler ile ekonomik olarak da büyüyerek farklı alanlara yatırım yapmaktadır. Bu konuda IRA'nın Derry'de çok sayıda işyeri sahibi olması ile kendi işyerlerini bombalama riskinin ortaya çıkması, Derry'de işyeri bombalamayı bıraktırmıştır[171]. Terör örgütlerinin yatırım yaptığı işyerleri veya gayrimenkuller, yeri geldiğinde bir yandan örgüte gelir sağlarken diğer yandan örgütün temas noktaları koordinasyon merkezleri için kullanılmaktadır. PKK terör örgütü, Avrupa devletlerindeki ticari ilişkileri, fon sağlama konusunda oldukça başarılı olmuştur[172]. Yaptıkları iş ise tamamen yasal görünümlü olmaktadır. Hem kanunlara karşı saygılıdırlar hem de vergilerini ödeyerek dikkatleri üzerlerine çekmemektedirler[173]. Esasında yasal ticareti yapmalarındaki ana sebeplerinden birisi de suç gelirlerinin aklanması, gizlemek ve gelir elde etmeyi kolaylaştırmaktır. Bu yüzden de kanunlara karşı son derece uyumlu davrandıkları tespit edilmektedir.

---

[167] MASAK, **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi**, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayın No.9, Ankara, 2006.

[168] ''**Kaçak Sigara İçmeyin. Parası Teröre Gidiyor''**, http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kacak-sigara-icmeyin-parasi-terore-gidiyor-19105229, (Erişim Tarihi: 11.10.2017).

[169] KOM, **Faaliyet Raporu 2005**, Ankara, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ankara, 2006.

[170] Ömer Alper Yurtseven, ''Türkiye'de Faaliyet Gösteren Dini bir Terör Örgütü Olarak Hizbullah'', (Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze 2006, s. 145.

[171] Angelique, Chrısafis, "**Spotlight turns to slick IRA Money-making machine**", The Guardian 2005.

[172] Taner Aydın,**''Türkiye'de Narko Terörizm ve PKK/KONGRA-GEL Terör Örgütünün Rolü**'', (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. SBE, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2007, s. 58.

[173] Lilley, **Dirty Dealing, The Untold Truth About Global Money Laundering**, s,145.

Bir diğer terör örgütü FETÖ'nun finansman kaynakları çok yönlü olmakla birlikte neredeyse büyük çoğunluğu yasal statüde olmaktadır. Örgütün, kendi elemanlarını kamu yönetimine yerleştirdiği ve kendilerinden himmet adı altında düzenli bir şekilde her ay bağış topladığı görülmüştür. Bunun yanında özel sektörde, medyada, bankacılıkta yapmış oldukları ticari faaliyetler ile büyük miktarlarda gelir sağladıkları tespit edilmiştir. Özellikle medya alanında hem propaganda yapıldığı hem de satmış olduğu dergi, gazeteler ile de gelir sağlamıştır[174]. FETÖ terör örgütünün finansman kaynağı olarak devlet yardımlarının kullanılması da son derece önemlidir. Esasında terör örgütü olarak ilan edilmeden önce devlet kurumlarının FETÖ ile birlikteliği söz konusu olmaktaydı. Bu noktada devletin neredeyse tüm yardımları kolay bir şekilde FETÖ terör örgütüne aktarılıyordu. Terör örgütlerinin ilk hedefi olan kandırma ve ideolojik propagandaya Türkiye'deki yetkili organların da kolay bir şekilde alet oldukları vermiş oldukları demeçlerden anlaşılmaktadır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın yapmış olduğu bir röportajda FETÖ terör örgütünü kastederek ''Ne istediniz de vermedik'' demesi son derece düşündürücü olmaktadır. Burada bir diğer önemli nokta ise terör örgütlerinin kişileri kandırarak saflarına çekmesi olağan bir durumken, tarihte ilk defa bir terör örgütünün mevcut iktidarı ve devletin tüm kurumlarını başta dini motifler öne sürerek kandırdığı görülmektedir.

Ayrıca sadece mevcut dönemdeki hükümetin kullanıldığını söylemek de gerçekçi değildir. FETÖ terör örgütü 40 yılı aşan bir sürede tüm kurumlara yerleşebilmeyi başardığına göre bu süre içerisindeki tüm iktidarlar sorumlu olmaktadırlar. Bu anlamda FETÖ terör örgütü öncesinde dış güçler tarafından kullanıldığı gibi terör örgütü olarak ilan edildikten sonra da dış devletlerin yardımını daha çok aldığı görülmektedir[175]. Bu konuyu Karaosmanoğlu, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumunda terörü destekleyen devletler, terör eylemlerini yönlendiren devletler, terör eylemi yapan devletler şeklinde ayırarak belirtmiştir[176]. Napoeloni, terörü destekleyen devletlerin terör örgütlerine finansal, ideolojik, askeri

---

[174] Andrew Mango, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, (Çev: Orhan Azizoğlu), Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 30.

[175] Sertaç Başeren, "Kavramsal Özellikleri ile Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları ile)", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, TMMM, Ankara, 23-24 Mart 2006, s.10.

[176] Ali Karaosmanoğlu,"Küresel Terörizmin Ulaştığı Boyutlar Çerçevesinde Edinilen Tecrübeler" **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, TMMM, Ankara, 23-24 Mart 2006, s.85.

ve teknik yardım sağladığını belirterek, terör eylemini yönlendiren devletlerin ise devletlerin kendi ulusal çıkar amaçları için terör örgütlerini yönlendirdiklerini, terör eylemi yapan devletlerin de daha çok savaş suçu sayılabilecek şekilde bizzat devletlerin gizli servislerini kullanarak terör eylemlerini gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir[177].

Uluslararası alanda neo-terörizmle belirtildiği gibi devletlerin vekalet olarak terör örgütlerini kullandıkları Suriye iç savaşında net olarak görülmektedir. Devletlerin gizli servisleri aracılığı ile gerçekleştirdikleri eylemler sonucunda terör örgütü mensuplarına finansal, lojistik ve gerektiğinde sığınma hakkı verildiği görülmüştür. FETO terör örgütü mensuplarının 15 Temmuz terör olayında Yunanistan'a kaçan örgüt üyelerine sığınma hakkı verilmesi tam da bu noktaya işaret etmektedir[178].

[177] Loretta Napoleoni, "Mali Alanda İşbirliği", İkinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri**: Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği**, TMMM Ankara, 2008, ss., 137-146.

[178] Ahmet Said Yayla, "**Terörizmin Finansmanı ve Organize Suç Örgütleri ile İlişkileri**", Aklama ve Terörün Finansmanı (Editör: S. AYDIN), Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 424.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TERÖRİZM VE KAMU YÖNETİMİ

Terör örgütlerinin eylemleri ile mevcut düzene karşı oldukları tespit edilmiştir. Aynı anda hem topluma korku salma hem de toplumda destek bulma stratejisiyle hareket ederler ve mevcut düzen yerine kendi fikirlerine uygun olacak sistemi kurmayı hedeflerler. Öncelikli hedeflerinin mevcut rejimler olduğu ve rejimlere bağlı devlet kurumlarını yıpratma olduğu görülmüştür. Sivillere karşı yapmış oldukları eylemlerde ise sivillerin gerçekleşen eylemlerden ötürü devlet kurumlarına tavır almaları amaçlanmıştır. Dolayısıyla son zamanlarda terör eylemlerinin kamu kurumlarına karşı yapılmak istendiği ve kamu kurumlarını güçsüz bırakmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Terörizm ile kamu yönetimi arasında bir mücadele olduğu, terör örgütlerine karşı kamu kurumlarının her alanda önlem almaya çalışması terörizmle mücadelede önem arz etmektedir. Terör örgütlerinin yasal olmayan yöntemleri uygularken kamu görevlilerinden yardım alması sebebiyle kamu yönetiminde terör örgütleriyle bağlantıları olan kişilere yönelik mücadele başlamıştır. Bunun yanında sanal ortamdaki terör propagandalarına karşı başta siber suçlarla mücadele merkezi olmak üzere yeni kurumları oluşturulmuştur.

3.1.NEO-TERÖRİZM VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ

Türkiye'deki terörizmin 1970-1980 yılları arasında ideolojik olarak sağ-sol çatışması, 1980'lerden sonra ise etnik terörün olduğu ve günümüze kadar diğer terör örgütlerinin tehdidiyle karşılaştığı görülmektedir[179]. Türkiye'nin bulunduğu coğrafyadan ötürü ise belirli dönemlerde ortaya çıkan terör örgütlerinin de Türkiye'de aktif olmaya çalıştıkları hesaba katılırsa çok sayıda terör örgütüyle mücadele

[179] **Türkiye ve Terörizm**, Türkiye Barolar Birliği, s.21.

içerisinde olunduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda Prof. Kongar'ın belirtmiş olduğu evrelere bakılırsa;

"- 1960'ların sonunda başlayan dış destekli Ermeni terörü,

- 1980 öncesinde içinde Alevi-Sünni çatışmasını da barındıran, ana ekseni milliyetçilik ve Goşizn (mevcut şartları değerlendirmesi Jen ya da yanlış değerlendiren sol oportünizmi) ekseninde ortaya çıkan sağ-sol çatışması terörü,

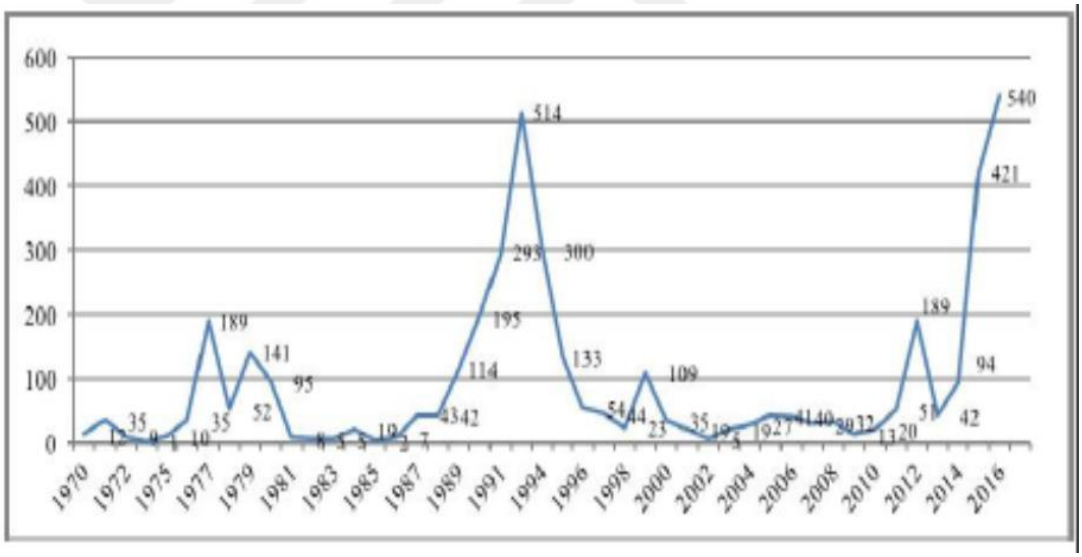
- 1980'leri sonunda başlayan ırkçı bölücü terör,

- Aynı dönemde ortaya çıkan dış destekli radikal İslamcı terör,

- Gerisinde yine radikal İslamcı terörün yattığı küresel terör.

- Şimdi hem radikal İslamcı çizgide varlığını sürdüren küresel terör tehdidin, hem de etnik bölücü terörün yeniden yükselişi ile karşı karşıyayız. Bu altıncı evredir"[180].

***Şekil 5**:Türkiye'de yıllara göre meydana gelen terörist eylemler*

Kaynak: Küresel Terörizm Veri tabanı, http://www.start.umd.edu/gtd/ (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Prof. Kongar'ın belirtmiş olduğu 6 evre ile beraber Şekil 5'te Türkiye'de meydana gelen terör eylemleri birlikte düşünüldüğünde, her türlü terör örgütünün Türkiye'de eylem içerisinde olduğunun belirtilmesi mümkündür. Kongar'ın belirttiği gibi bu eylem türleri dış destekli terör, sağ-sol çatışması, etnik milliyetçi, radikal dini

[180] ''Emre Kongar'', http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazari/22/18/Emre_Kongar.html, (Erişim Tarihi:02.02.2018).

motifli terör ve küresel terör olduğu düşünüldüğünde Türkiye, ideolojik olarak her türlüsüne ev sahipliği yapmıştır.

Bundan dolayı terörizmin farklı dönemlerde farklı şekillerde ortaya çıktığı net olarak görülmektedir. Prof. Kongar'ın belirtmiş olduğu altı evreye ilave olarak 7. evre eklenebilir. Yedinci evrede artık terör örgütlerinin ayrımı değil topyekûn ortak bir şekilde hareket etme evresi olarak tanımlanabilir. Şöyle ki; terör örgütleri herhangi bir döneme ya da zamana göre değil hepsinin farklı şekillerde ama aynı zaman dilimi içerisinde hareket ettikleri görülmeye başlanmıştır. Her bir terör örgütü kendisine maddi ve lojistik anlamda destek bulabilecek bir devlet veya bir uluslararası kurum veya kuruluş bulmakta ve bunların çıkarı doğrultusunda hareket etmektedir. 7. evrede terör örgütlerinin ideolojilerinden çok yaptıkları eylemler öne çıkmaktadır. Bu evrede terör örgütlerini ideolojik olarak birbirinden ayırabilmek güçleşmektedir. İdeolojik olarak birbirinin zıttı olan terör örgütlerinin gerekli olduğu durumlarda birbirlerine destek çıktıkları görülmektedir. Bu bağlamda terörizme karşı uluslararası alanda devletlerin ortak hareket etme ideali bulunduğu gibi terör örgütlerinin de gerekli durumlarda ortak hareket etmeye başladıkları Suriye'de görülmüştür[181].

Buna bağlı olarak da kamu yönetiminde herhangi bir ideoloji veya coğrafi açıdan değil teröre bütünüyle karşı hareket etme zorunluluğu söz konusu olmuştur. Ayrıca 21. Yy'de terör örgütlerinin kullanmış olduğu siber alan da ilave edilirse teröre karşı hem koordineli hem de birbiriyle bağlantılı kurumların olması ve bu kurumların hukuk kuralları içerisinde mücadele etmesi, hukuk kurallarının yetersiz kaldığı durumlarda ise olağanüstü bir devlet düzenine geçilmesi gerektiği görülmüştür[182].

Neo-terörizm ile kamu yönetiminin karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu belirtilebilir. Şöyle ki; terör örgütlerinin terör eylemlerini değiştirmeleri, farklı alternatiflere girişmeleri veya farklı şekillerde örgütlenmeleri ile kamu yönetiminde de bunlara karşı çözümlerin geliştirildiği görülmektedir. Geliştirilen çözümler yeni

[181] Atilla Eralp, "Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm- Realizm Tartışması", Atila Eralp, (der.), **Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar,** İletişim Yayınları, İstanbul 2008, ss. 210-212.

[182] **Türkiye ve Terörizm**, ss. 228.

yasaların çıkarılmasıyla olduğu gibi aynı zamanda terör eylemlerine karşı sahada stratejiler geliştirme şeklinde de olabilmektedir.

Güvenlik anlamında yeniden bekçi alımlarının başlaması, polis sayısının artırılması, polis özel harekât şubesinin aktifleştirilmesi ve binlerce personel alınması, bombalı araç eylemlerine karşı yolların kapatılması ve güvenlik duvarlarının oluşturulması kamu yönetiminin terör örgütlerine karşı aldığı önlemlerin başında gelmektedir. Bu bağlamda Türkiye kamuoyunda iç güvenlik paketi olarak belirtilen 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu ile bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılmasına karar verilmiştir. Tasarının temel amacı artan terör olaylarına karşı kamu düzenini ve güvenliğini sağlama olduğu belirtilmiştir.

Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen terör eylemi mevcut devlet yapısını ciddi manada sarsmıştır. Böylesi büyüklükte bir sarsıntının gerçekleşmesi geçmiş dönem politikalarının gözden geçirilerek kamu yönetiminde yenilenme talebini ortaya koymuştur. Neo-terörizme karşı kamu yönetiminde başta bürokrasi olmak üzere kontrolün sağlanması, anayasal değişikliklerle yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda 15 Temmuz terör saldırısında ordu ve sivil bürokrasi de büyük bir darbe almıştır. Hem devlet kurumlarına olan güvenin sarsıldığı hem de devlet kurumlarının kendi içlerinde olan güvenin kaybedildiği bir terör saldırısı olarak tarihe geçmiştir. Mevcut iktidar devleti güçlendirme adına bürokratik teşkilatı hem yasal olarak hem de personel olarak yenileme kararı alarak normalleşmeye geçmeye çalışmıştır. Kamu kurumlarından ciddi tasfiyeler ile bürokratik vesayeti ortadan kaldırmanın amaçlandığı görülmüştür. Böylelikle bir yandan kamu kurumlarını güçlendirme diğer yandan da terör örgütüne bağlı mensupların ihraç edilmesi, yönetimde ciddi boşluklar doğurduğu gibi tasfiyelerin neye göre yapıldığı da tartışılmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere anayasal değişiklikler ile kamu yönetiminde siyasi kontrolün sağlanması amaçlanmıştır[183].

[183] Polis Akademisi yayınlar, **Yeni Nesil Terör FETÖ'nün Analizi**, Rapor no:10, Ankara, Ekim 2017, ss, 6.

Kamu düzenini ve güvenliğini sağlamanın, neo-terörizmle bağlantılı bir şekilde geliştiği görülmektedir. 21. Yy'da terör örgütlerinin eylemsel ve taktiksel bazda değişikliğe gitmeleri, sayede kamu yönetiminin terörizme karşı hem yasal hem de pratik olarak değişim geçirmiştir. Aynı zamanda yapılan yasal değişikliklerin uluslararası alanda da meşru sayılması son derece önemli olmaktadır. Bunun en önemli sebebi ise ekonomidir. Nitekim uluslararası yatırımcılar güvenli ve kar oranı yüksek yerleri tercih etmektedirler. Güvenlik açısından herhangi bir eksiklik olması durumunda terörizm kamu ekonomisini negatif manada etkilemektedir. Böylelikle bir yandan terörizmle mücadele için kamu ekonomisi kaynak ayırırken, öte yandan yatırımcıların geri çekilmesi ile kamu ekonomisinde ciddi boşluklar meydana gelmektedir[184].

Kamu ekonomisinde çöküş yaşanması, neo-terörizmin isteklerinin gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Uluslararası alanda devlet destekli terör faaliyetlerinin amaçsal olarak önemli istekleri başta ekonomi olmak üzere turizmi de etkilemektir. Terör örgütlerinin kullanılarak, belirli bir ülkede peş peşe eylemlerin yapılması ve bu eylemlerin anlık olarak tüm dünya ile paylaşılması ile hem yatırımcıları hem de turistleri etkilemesi söz konusu olmaktadır. Esasında böyle bir durum, tarihte yapılan savaşlarla eşdeğer olabilmektedir. 21. Yy'da ekonomi açısından herhangi bir ülkeyi iflasa götürme ile rejimi değiştirmek çok kolay hale gelmektedir. Bu bağlamda emperyalizm ile kurulması düşünülen rejime ekonomik yardım yapılması, manda yönetimi açısından son derece mantıklı olmaktadır.

21. yy'da uluslararası alanda ülkelerin teknolojiyi de aktif bir şekilde kullanmaya başlamaları ile siber alanın ortaya çıkmasıyla siber terör eylemleri meydana gelmiştir. Siber terör eylemlerinin ilk hedeflerinin kamu kurumları olduğu dikkat çekmektedir. Kamu kurumları siber saldırılara hedef olmakta ve böylece ülke genelinde etkileşim olmaktadır. Kamu yönetimi bu yeni terörist saldırılara karşı her ne kadar önlem almaya çalışsa da dünyanın herhangi bir yerinden yapılabilecek bir saldırının önlenmesi açısından güçlük oluşmaktadır[185].

[184]Yayla, **Terörizmin Finansmanı ve Organize Suç Örgütleri ile İlişkileri**, s. 30.
[185] Fatih Yamaç, Siber Terörizm**, Polis Dergisi**, Ankara 2001, s.29.

Terör ve terörizmin her alanda değişim göstermesi ile kamu yönetiminde de karşı kurumlar oluşmuştur. Tüm istihbaratın ortak bir kurumda toplanıp değerlendirmesi amacıyla Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. Ayrıca terör örgütlerinin sosyal medyayı sıklıkla kullanmaya başlamaları ile de Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı kurulmuştur.

3.1.1. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (KDGM)

Terörle mücadelede kurumlar arası işbirliği ve eşgüdümün sağlanması son derece önemli bir konu olmuştur. Teröre karşı operasyonların yapılması, terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesinin yanında terörizme karşı da operasyonların yapılması ve bunların koordineli bir şekilde gerçekleştirilmesi devletin hem güvenlik hem de demokratik gelişimi açısından arz etmiştir. Bu bağlamda terör örgütlerine karşı ekonomik, askeri ve istihbari alanda etkin bir koordinasyonun sağlanması, bilgi paylaşımı yapılması ve eş zamanlı operasyon düzenlenmesi gerekmektedir. Devletin teröre karşı eşgüdüm ve koordinasyonu sağlamasıyla terörizme karşı da yayın ve politikalar üretmesinin önemi ortadadır. Bu amaçla Türkiye'de terörle mücadelede kurumlararası etkin eşgüdümün sağlanması ve sağlanan eşgüdümün hukuk kuralları içerisinde olması gereğiyle İçişleri Bakanlığı bünyesinde 2010 yılında Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. Müsteşarlığın amacının ''*terörle mücadeleye ilişkin politika ve strateji geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak*'' olduğu belirtilmiştir[186]. İlgili kanunda tanımlanan Müsteşarlığın görevleri şunlardır:

a) Politika ve stratejiler belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütmek ve bu politika ve stratejilerin uygulamasını izlemek,

b) Güvenlik kuruluşları ve istihbarat birimlerinden gelen stratejik istihbaratı değerlendirmek ve ilgili birimlerle paylaşmak,

c) Gerekli araştırma, analiz ve değerlendirme çalışmaları yapmak veya yaptırmak,

---

[186] ''**Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun''**, http://www.kamudan.com/Haber/kamu-duzeni-ve-guvenligimustsarl%C4%B1g%C4%B1n%C4%B1n-teskilat-ve-gorevleri-hakk%C4%B1nda-kanun/158343, (Erişim Tarihi: 01.06.2018).

ç) Güvenlik kuruluşlarına ve ilgili kurumlara stratejik bilgi desteği sağlamak ve bunlar arasında koordinasyonu temin etmek,

d) Kamuoyunu bilgilendirmek ve halkla iletişimi sağlamak,

e) Uluslararası gelişmeleri Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurumlarla işbirliği içinde izlemek ve değerlendirmek,

f) İnceleme ve denetleme yapmak ya da yaptırmak.

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın terörle mücadele alanındaki görevleri incelendiğinde kurumlararası iletişim ve eşgüdümü sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir[187]. Bu bağlamda Müsteşarlığın terörle mücadelede ilgili birimlerden istihbaratın alınması ve değerlendirmesi amacıyla Müsteşara bağlı İstihbarat Değerlendirme Merkezi oluşturulmuştur. İlgili kanunla Müsteşarlık tarafından ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlardan istenen bilgi ve belge gecikmeksizin yerine getirilir. İstihbarat Değerlendirme Merkezi terör ve terörizmle mücadeleye yönelik strateji geliştirmek amacıyla Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kurumlardan istenen bilgiler Müsteşarlığa verilir. Dolayısıyla Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın bir yandan kurumlararası koordinasyonu sağlama görevini yerine getirirken diğer taraftan da kurumlardan almış olduğu bilgilerin analizini ve değerlendirmesini yaparak ilgili birimlerle paylaşıp danışmanlık görevini üstlemektedir. Bu bakımdan istihbarat bilgilerinin tek kurumda toplanması amaçlanmıştır.

Terörle mücadelenin operasyonel boyutunun dışında ekonomi, ideoloji gibi terör örgütlerini destekleyecek boyutlarının da olması terörle mücadeleyi çok boyutlu kılmaktadır. Bu konuda Müsteşarlığın ilgili maddede geçtiği gibi, kamuoyunu bilgilendirmesi ve halkla iletişimi sağlaması ve ilgili kurumlardan bilgi ve belge talep etmesi ayrıca önemli olmaktadır. Müsteşarlık gerekli gördüğü durumlarda gündemle ilgili diğer kurum ve kuruluş temsilcilerini de toplantıya davet edebilir[188].

---

[187] ''**Kamu Düzeni ve Güveni Müsteşarlığı Kuruluyor''**, 11.02.2010, http://www.resmi-gazete.org/gundem/duyurular/tbmm/kamu-duzeni-ve-guvenligi-mustesarligi-kuruluyor.html, (Erişim Tarihi: 01.06.2018):

[188] Sadık Giray, '' Türkiye'nin Terörle Mücadelede Kurumlararası İşbirliğindeki Yeni Yapılanmalarının Analizi'', **Akademik Ortadoğu Dergisi**, Ankara, 2011, s.145.

Müsteşarlık 2013 yılında yayınlamış olduğu raporda, terör örgütlerine katılımı önlemeye yönelik sosyal destek çalışmaları yapma, Sosyal destek projelerinin uygulanmasında görevi olan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlama ve yürütülen projelerin uygulanmasını izleme gibi görevleri belirtmesi neo-terörizme karşı oldukça önemli olmaktadır[189]. Bu bağlamda Müsteşarlığın ''Demokratikleşme Paketi Neler Getiriyor'' adlı kitapçık, '' Sessiz Devrim'' isimli Türkçe-Kürtçe kitap gibi çok sayıda yayının yaptığı anlatılmıştır[190].

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı incelendiğinde iki durum göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, kurumun etkin çalışabilmesi adına çok fazla sayıda görev yüklendiği görülmektedir. Dolayısıyla Müsteşarlığın ne derece etkin olabileceği sorusu gündeme gelmiştir. İkinci olarak Milli İstihbarat Teşkilatı'nın, Cumhurbaşkanlığı'na bağlanması ve KDGM'nin İçişleri Bakanlığı'na bağlı olması sebebiyle hiyerarşik anlamda sorun teşkil etmiştir. Şöyle ki; Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın görevlerine bakıldığında istihbarat bilgilerinin tüm kurumlardan toplanıp ilgili kurumlara paylaşma, koordinasyonu sağlama görevi üstlenmiştir. Kendisinden her açıdan daha gelişmiş olan ve hiyerarşik olarak da üst konumda olan MİT'ten istihbarat bilgilerinin alması ve ilgili kurumlarla paylaşım yapabilmesi düşünülmemektedir.

3.1.2. Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (SSMDB)

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt 2008 yılında Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu'nda yapmış olduğu konuşmasında '' Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde teröristler internet eylemlerini dünyanın her köşesine yayma olanağı kazanmıştır'' şeklinde açıklama yaparak terörizmin sanal ortama taşındığına işaret etmektedir[191]. Büyükanıt'ın belirtmiş olduğu şekliyle terör örgütlerinin siber alemi kullanarak aynı anda tüm dünya ile iletişime geçebilmesi son derece önemli bir konu olmuştur. Nitekim, terör örgütü mensuplarının ''Zeytin Dalı Harekâtı'' ile ilgili bilgileri saptırarak sosyal medya yoluyla anlık paylaşım yapması kitleleri tahrik etme olarak yorumlanmıştır. 2018 yılında Savunma Teknolojileri

[189] T.C. Başbakanlık Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığı, **2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu**, Ankara 2013, ss. 13-14.
[190] **2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu,** ss.28-29.
[191] ''**Terör Siber Aleme Taşındı''**, 11 Mart 2008, https://www.yenisafak.com/politika/teror-siber-aleme-tasindi-104923, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

Mühendislik ve Ticaret Anonim Şirketi'nin açıklamış olduğu siber tehdit durum raporuna göre, 20 Ocak 2018'de Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından başlatılan ''Zeytin Dalı Harekâtı'' kapsamında terör örgütlerinin sahte haberler üretme, olayları çarpıtma ve kamu kurumlarına ait olan web sitelerine saldırı gerçekleştirerek, algı yönetimi ve kitleleri tahrik etme amacı taşıdığı değerlendirilmiştir[192].

Dolayısıyla terör ve terörizmin sosyal medya ve internet üzerinden propaganda, dolandırıcılık, siber terör gibi eylemlere başlaması ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın kurulması kararlaştırılmıştır. İlk olarak 2011 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile EGM bünyesinde Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığı kurulmuş, 28.02.2013 tarihli Bakanlık oluruna istinaden Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (SSMDB) ismini almıştır[193]. Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın yapmış olduğu açıklamaya göre, ulusal ve uluslararası alanda faaliyet gösteren siber suç örgütlerine karşı etkin bir şekilde mücadele etmek, teknolojinin kötüye kullanılmasını önlemek ve bilişim sistemlerini kullanarak işlenen suçlarla mücadele etme başta olmak üzere, siber suçlarla mücadelede görev alanları şu şekilde olmuştur[194]:

1. Hackıng, (Sistemi Ele geçirmek)
2. Verilere Yönelik Suçlar,
3. Net/D-Dos Saldırıları,
4. Bilişim Sistemine Girme
5. Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme,
6. Haberleşmenin Gizliliğini İhlal,
7. Özel Hayatın Gizliliği,
8. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi,
9. Nitelikli Hırsızlık,
10. Nitelikli İnteraktif Dolandırıcılık,

---

[192] Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Ticaret A.Ş., **2018 Ocak-Mart Dönemi Siber Tehdit Durum Raporu**, 14.04.2018, https://www.stm.com.tr/documents/file/Pdf/siber-tehdit-durum-raporu-ocak-mart-2018.pdf, (Erişim Tarihi: 02.05.2018), s.4.

[193] ''**Hakkımızda**'', http://www.siber.pol.tr/Sayfalar/hakkimizda.aspx, (Erişim Tarihi:01.01.2018).

[194] ''**Görev Alanımız**'', http://www.istanbul.pol.tr/sibersuclarlamucadele/Sayfalar/gorev_alanimiz.aspx, (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

11. Banka ve Kredi Kartı Suçları,
12. Çocuk Pornografisi,
13. Online Örgütlü Kumar.

Öte yandan Emniyet Genel Müdürlüğü'nün sosyal medya hesaplarını sıkı takibe aldığı, terör örgütü propagandası yaptıkları tespit edilen kişilerin gözaltına alındığı duyurulmuştur. Bu amaçla terör örgütü propagandası yaptıkları tespit edilen kişilerin sosyal medya hesapları kapatılmıştır[195].

EGM bünyesinde Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın kurulmasıyla siber suçlarla mücadelenin ülke genelinde güçlü bir şekilde ilerleyeceği, terör örgütlerinin sosyal medya yoluyla propaganda yapmasının önlenebileceği söylenebilir.

3.2. NEO-TERÖRİZM BAĞLAMINDA TERÖR ÖRGÜTLERİNİN TÜRK KAMU YÖNETİMİNE ETKİLERİ

Gelinen aşamada terör örgütlerinin her an her yerde ve her şekilde eylem yapabilme potansiyeli uluslararası alanda birtakım güvenlik önlemleri alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda neo-terörist saldırılara bakıldığında kimi zaman bombalı araç eylemi meydana gelirken, kimi zaman intihar saldırısı, kimi zaman da siber saldırının olduğu görülmektedir. Dolasıyla neo-terörizmin Türk kamu yönetimine etkileri de farklı boyutlarda olabilmektedir. Şöyle ki, neo-terörizmin temel amacı kamu yönetimini ve mevcut iktidarı zor durumda bırakabilecek her türlü eyleme girişilmesi ile kamu yönetimine ekonomik, askeri, politik, toplumsal düzeyde etki bırakmaktır. Sosyal medya üzerinden kamu yönetimi kurumları yıpratılmakta, güvenlik kurumları önünde bombalı araç saldırısı gerçekleştirilmektedir. Önceden kamu yönetimine sızan örgüt üyeleri tarafından gerek suikastların yapılması gerekse de ülke gündemine oturacak eylemlerin gerçekleştirilmesiyle de kamu yönetiminin zor durumda bırakılmak istenildiği görülmektedir. Değişik açılardan ele alındığında neo-

195 ''**Sanal Alemde Terör Propagandalarına Sıkı Takip''**, 12 Aralık 2016, https://www.aksam.com.tr/guncel/sanal-alemde-teror-propagandasina-siki-takip/haber-575795, (Erişim Tarih: 02.04.2018).

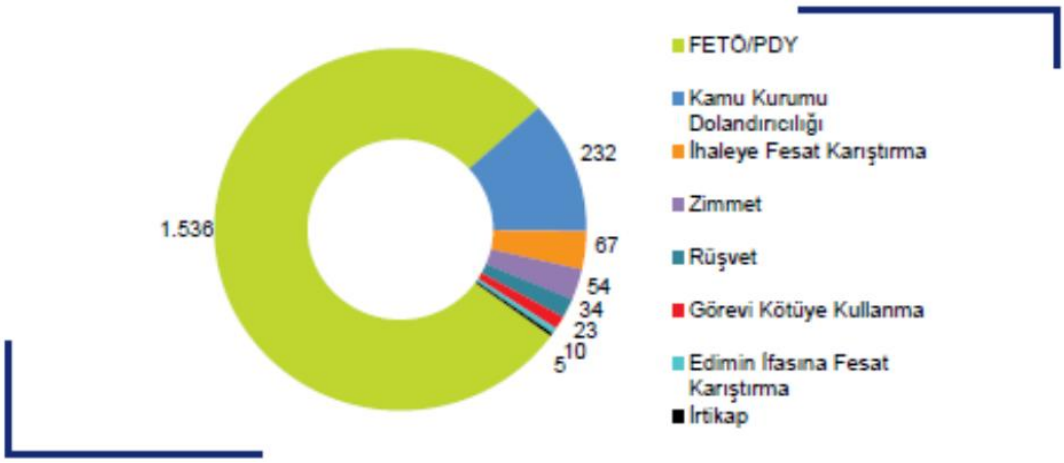
terörizmin, her an her yerde eylem yapabileceği ve bunun kamu yönetimini ve güvenliğini zor duruma düşürme amacı olduğu anlaşılmaktadır.

Son yıllarda gerçekleşen saldırılara bakılırsa, Rus uçağının Türk Silahlı kuvvetlerince Suriye sınırında düşürülmesi ile Türkiye ve Rusya arasında meydana gelen krizin kamu yönetimine yansımaları son derece önemlidir. Düşürülen uçağın ise sonradan FETO üyelerince düşürüldüğü belirtilmiştir. İki ülke arasında uzunca bir krizden sonra ilişkilerde yeniden normalleşmeye geçilmesiyle beraber, Rus büyükelçisine polis memurunca basın önünde suikaste uğramasıyla terör örgütlerinin amaçları bir kez daha gözler önüne serilmiştir. İki olayın farklı şekillerde gerçekleşmesi fakat aynı sonuçlara odaklanması ile birleştirildiğinde terör örgütlerinin uluslararası alanda kullanılarak iki ülke ilişkilerine etki edilmek istenildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca büyükelçinin polis memuru tarafından vurulmasının kamu yönetimine negatif etkisi olmuştur. Şöyle ki; kamu yönetimi içerisine terör örgütleri tarafından kripto hücrelerin yerleştirildiği ve istenen zamanda da kullanılabileceği görülmüştür. Bu olay kamu yönetimine seçilecek kişilerin sıkı bir güvenlik taramasından geçirilmesine ve öte yandan mevcut personellerin de yeniden araştırılmasına sebep olmuştur[196].

Terörizmin içerden kamu yönetiminde görevli kişiler tarafından yapılması, kamu yönetiminin işleyişine de etki etmiştir. İstihbarat alanında alınan bilgilerin gerekli kurumlar ile paylaşılmaması da kamu kurumları arasındaki koordineye etki edilmek istenildiği ve böylelikle her açıdan işleyişin zor durumda bırakılmak istenildiği anlaşılmaktadır.

[196] Yamaç, **Yeni Nesil Terör FETÖ'nün Analizi**, s. 33.

Şekil 6: *2016 yılında yolsuzluk suçlarının suç türlerine göre olay sayısı dağılımı*

Şekil 6'da KOM'un 2016 yılında yayınlamış olduğu rapora göre, 2015 yılında 133 planlı yolsuzluk operasyonu gerçekleştirilmişken, 2016 yılında ise, 125 planlı operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu operasyonlarının büyük bir çoğunluğunun FETÖ'ye karşı yapıldığı belirtilerek FETÖ örgütünün kamu yönetimine olan zararları ortaya konulmuştur[197].

21. yy'da neo-terörizmin kamu yönetimine etkisi kimi zaman silahlı bir çatışma şeklinde meydana gelirken, kimi zaman da siber saldırı şeklinde meydana gelebilmektedir. Nitekim Türkiye genelinde bir günlük elektrik kesintisinin kamu yönetimine milyon dolarlarca zarar verdiği ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde kurumlara karşı gerçekleştirilen saldırılar sonucunda da maddi açıdan zararlar oluştuğu tespit edilmiştir. Sosyal medya üzerinde elektrik borçlarının silinmesi ile maddi açıdan zarar verilmiştir[198]. Ayrıca tüm bu saldırı çeşitlerine önlem alınma zorunda kalınması da güvenlik açısından devlete hem maddi yük bindirmiş hem de ilerlemesine engel olmuştur. Şöyle ki; terör olaylarının yoğun bir şekilde gerçekleştiği yerlerde bunlara

[197] KOM yayınları, **''Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu 2016**'', Yayın no: 128, Ankara 2017, ss. 5-6

[198] ''Elektrik kesintisi Türkiye'ye milyonlarca dolar kaybettirdi'', http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/240331/Elektrik_kesintisi_Turkiye_ye_milyonlarca_dolar_kaybettirdi.html, (Erişim Tarihi: 19.07.2017).

karşı güvenlik duvarlarının yapılması hem kamu yönetimine zarar vermesine hem de bireylerin kamu yönetimine karşı tepki duymasına sebebiyet vermiştir.

Neo-terörizmin temel amacının kamu yönetimini gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yıpratmak olduğu gerçekleştirilen eylemlerden anlaşılmaktadır. Buna karşı kamu yönetiminin almış olduğu kararlar da vatandaşlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Böylelikle neo-terörizminin sosyolojik, psikolojik ve güvenlik alanında korkuyu empoze etmeye çalıştığı bunu da herkesin bağlı olduğu kamu kurum ve kuruluşlara karşı yaptığı gözlemlenmiştir[199].

Kamu yönetimine karşı yapılmasının en temel amacının devleti güçsüz durumda göstermek olduğu ve bunu da halka yansıtma amacı güttükleri söylenebilir. Böylece terör örgütlerinin öncelikli hedeflerinin kamuya bağlı kurumlar olduğu ve bu kurumlara kimi zaman dışardan eylem yapılırken kimi zaman da içerden eylem yapıldığı görülmektedir. Önceden yerleştirmiş oldukları militanlar sayesinde dışardan yapılması güç olduğu durumlarda ise kripto hücreleri kullanarak gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu açıdan Mardin'in Derik ilçesine atanan Kaymakam Muhammet Fatih Safitürk bombalı saldırıda hayatını kaybetmiştir. Saldırı sonrası kaymakamlık çalışanları dahil 30 kişi tutuklanmış saldırıyı terör örgütü PKK üstlenmiştir[200]. Kaymakamlıkta çalışan kişinin buraya önceden yerleştirilmesi son derece önemlidir. Terör örgütlerinin kendi yandaşlarını kamu yönetimine önceden yerleştirmiş olmaları, terörizmle mücadele açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ayrıca FETO terör örgütünün adalet bakanlığının her yerine sızmış olması ve arkasına polis gücünü de almış olması, devlet içinde devlet kurması ile terörizmi farklı bir boyuta getirdiği görülmektedir.

Polis gücüyle istenen kişileri takip, BTK aracılığıyla dinleme ve adliye aracılığıyla tutuklama veya gözaltına alma ile terör örgütünün herhangi bir alanda istediği sonuca ulaşmasının çok kolay duruma geldiği ortaya çıkmıştır. Bu manada

---

[199] Emin Demirel, **Terör**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s.33.

[200] **''Derik Kaymakamı Muhammet Fatih Safıtürk Şehit Oldu''**, https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/derik-kaymakami-muhammet-fatih-safiturk-sehit-oldu/683277, (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

neo-terörizm ile kamu yönetimi paralel bir şekilde ilerlemekte ve devlet kurumlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır[201].

3.2.1.Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine Örgütsel Olarak Etkileri

Neo-terörizmin örgütsel açıdan kamu yönetimini ele geçirme ve yönetme amacı olduğu FETÖ örgütüyle ortaya çıkmıştır. FETÖ örgütünün, kamu yönetiminin tüm kademelerinde örgütlenerek, resmi kamu personelinin dışında örgüt içinde meydana gelen hiyerarşiye göre şekillendiği açığa çıkmıştır. Örgütleşmenin çok sıkı olduğu ve emir komutanın devletin resmi organlarınca değil gayri resmi hiyerarşiye göre yapıldığı anlaşılmıştır. Bu manada terör ve terörizm tarihsel süreç içerisinde ilk defa bir örgütün, örgütleşmesi devletin neredeyse tüm kademelerinde meydana geldiği ve birbirleriyle bağlantı içinde ilerleme gösterdiği anlaşılmıştır.

Ayrıca, FETÖ terör örgütün bürokrasiyi ele geçirmesinde mevcut siyasi iradelerin de katkısı olduğu unutulmamalıdır. Bürokrasinin üst kademelerine çıkmasının siyasi iradeye bağlı şekilde gerçekleştiği düşünüldüğünde örgütün tek başına sızdığını düşünmek mümkün değildir. FETÖ başta olmak üzere diğer terör örgütlerinin de devletin tüm kurumlarına sızarak, bir bütünlük oluşturması ile merkezi bir konumdan yönlendirilmeleri mümkündür. Emniyet, Silahlı kuvvetler, Yargı gibi alanlarda birbirleriyle koordine bir şekilde olan örgütün iktidar ortaklı çalıştığı belirtilebilir. Dolayısıyla Neo-terörizm kamu yönetiminde örgütleşerek devlet içinde farklı bir yapının meydana gelmesiyle kamu yönetiminde hem ikilik yaşanması hem de yasalara uygun hareket edilmemesi ortaya çıkmıştır[202].

3.2.2.Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine İdeolojik Olarak Etkileri

İlk terör örgütlerinden günümüze kadar gelinen süreçte ideoloji, örgütleri en önemli bir arada tutma kaynağı olmuştur. İdeolojik argümanlar, kimi terör örgütleri için sosyal ve siyasi manada olurken, kimi terör örgütleri için ise dini manada olmuştur. Esasında lider kadroyu oluşturanlar açısından ideoloji herhangi bir anlam

[201] Doğu Ergil, **Türkiye'de Terör ve Şiddet,** Turhan Kitabevi, Ankara 1980, ss. 85-100.
[202] KOM, s.45.

ifade etmese de lider kadronun örgütü bir arada tutabilmek adına ideolojiyi çok iyi bir şekilde kullandığı, bağlı oldukları ideolojinin ritüellerini iyi bir şekilde yerine getirdiği görülmektedir.[203]

Bu konuda üç farklı örgüte değinirsek, FETÖ'nun ideolojik açıdan tabanı bir arada tutabilme açısından dini ideolojiyi kullandığı, aynı şekilde DAİŞ 'in radikal islamizmi bir ideoloji olarak benimsediği ve son olarak da PKK başlarda Marksist Leninist ideolojiyi kullanırken, tabandan aldığı tepkiyle bir nevi sosyalizm ve dini ideolojiyi kullandığı görülmüştür. Özellikle DAİŞ ve FETÖ kendi çıkarları doğrultusunda ve bütünüyle çarpıtarak Kur-an'dan ayetlerle örgüt mensuplarını bir arada tutmayı ve eylemlerde motive etmeyi çok iyi başarmışlardır.

FETÖ terör örgütünün lider kadrosu için herhangi bir ideolojinin önemi olmamakla beraber kendi mensuplarına ılımlı İslam ideolojisini empoze etmiştir. FETÖ örgütü, 12-13 yaşlarındaki çocukları kendi kurumlarına almaya başlayıp psikolojik kontrol kurmayı başarmıştır[204]. Bu şekilde yetiştirilen çocukların gelecek yıllarda FETÖ'ye tam bir aidiyet duygusu içerisinde olmaları sağlanmıştır. Bunun da ilk aşaması olarak örgüt içinde büyüyen bu çocuklara gizlilik amacıyla yeni isimlerin verilmesi gelmektedir[205].

Böylelikle kamu yönetimine yerleşen FETÖ terör örgütü mensupları kendi ideolojilerinin dışında olan herkesi dışlamayı ve bir şekilde sistem dışında tutmayı başarmışlardır. Bürokrasi, silahlı kuvvetler, yargı alanına yerleşmiş olan örgüt, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeyen kişiler hakkında davalar açarak kamu yönetiminden atılmalarını sağlamışlardır.

Aynı şekilde kendi ideolojileri doğrultusunda hareket eden kişiler için ise her türlü yardımı yaptıkları ve bürokrasiye veya kamu yönetimine yerleştirdikleri 15 Temmuz terör olayının gerçekleşmesiyle açığa çıkmıştır. Böylece kamu yönetiminde nitelikli insan gücünün kaybı ortaya çıkarak, kamu yönetiminin gelişmesi ve ilerlemesine engel olunduğu beyin göçüyle açıklanmaktadır.

---

[203] Şen, **Terör ve Terörizm Üzerine,** ss.56-68
[204] **Yeni Nesil Terör: FETÖ'nün Analizi**, ss.7.
[205] **Yeni Nesil Terör: FETÖ'nün Analizi**, ss.10.

3.2.3. Terör Örgütlerinin Türk Kamu Yönetimine Teknolojik Olarak Etkileri

Neo-terörizmin en önemli yeniliklerinden biri de siber alan olmaktadır[206]. Siber alanda yakalanma olasılığının çok düşük ve kolay olması sebebiyle terörist grupların buna yöneldiği görülmektedir. Özellikle sosyal medya üzerinden kamu kurumları yıpratılmakta ve kullanılmaktadır. Sosyal medya ile açılmış olan sahte hesaplar üzerinden, bürokrasi yıpratılmakta, montajlar yapılarak haberler çarpıtılmakta ve bu şekilde toplumda güvensizlik yaratılmak istenildiği ve başarılı olunduğu da görülmektedir[207].

21. yüzyılda toplumsal hayatta kolaylık yaratılması açısından hem özel sektörün hem de devlet kurumlarının siber alanı kullandıkları görülmektedir. Kamu kurumları birçok işlemi internet üzerinden yapmaya başlamakta ve böylelikle toplumun kamu hizmetlerinden yararlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Diğer önemli bir ayrıntı ise kamu kurumlarının artarak siber alanı kullanmasına karşın, siber güvenliğin gelişmediği görülmektedir. Bu konuda, 3 Kasım 2016 tarihinde İngiltere Ulusal sağlık sisteminin zararlı yazılım sebebiyle kapandığı, 9 Kasım 2016 tarihinde Finlandiya merkezi ısıtma sisteminin Ddos saldırısı ile kapandığı, 10 Ekim 2016 tarihinde Almanya nükleer santrallerine siber saldırı yapıldığının görülmesi siber güvenliğin ne derece önemli olduğuna işaret etmektedir. Kamu yönetiminin çok hızlı bir şekilde teknolojiyi her alanda artarak kullanmaya başlaması fakat terör örgütlerinin siber saldırı ile çökertebilecekleri düşünüldüğünde kamu kurumlarının teknolojiyle olan bağlantılarında bir dizi önlemlerin alınması gerektiği anlaşılmaktadır[208].

Bu bağlamda, 2016 Şubat tarihinde Avrupa Birliği ile siber savunma konusunda teknik düzenleme imzalanmıştır[209]. Devlet denetleme kurumunun da siber

---

[206] Burada belirtilen Siber alan; sosyal medya, internet, programlar gibi tüm teknolojiyi kapsamaktadır.
[207] Özdağ, **Terörizm İncelemeleri**, ss. 176-180.
[208] Birol Akgün, "Küreselleşme Çağında Terör ve Karşı Terör: Amerika'nın İşi Neden Zor", **Stratejik Analiz Dergisi**, Ankara 2005, s. 20.
[209] ''**AB Savunma Bakanları Siber Güvenlik Tatbikatı''**, https://siberbulten.com/strateji-guvenlik/ab-savunma-bakanlarina-siber-guvenlik-tatbikati/, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

güvenlik konusunu araştırarak alınması gereken önlemler konusunda harekete geçtiği bildirilmiştir[210].

3.2.3.1. E-Devlet Projesi

E-devlet projesi kamu hizmetlerine etkin, hızlı ve erişim imkânını kolaylaştırma amacıyla kurulmuştur. Resmi internet sitesindeki açıklama kısmı aşağıdaki gibidir;

'' e-Devlet Kapısı'nın kurulması, işletilmesi ve yönetilmesi görev ve sorumluluğu 20/4/2006 tarihli ve 26145 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 24/3/2006 tarihli ve 2006/10316 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Başbakanlık adına Ulaştırma Bakanlığı yetkisine verilmiştir. Anılan Bakanlar Kurulu kararı ve 10/08/2006 tarih ve 26255 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 2006/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereği, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda, ortak bir platformda ve vatandaş odaklı sunumu için iş süreçlerinin gözden geçirilmesi, içerik yönetimi, entegrasyon ile ilgili standartlar ve gerekli hukuki düzenlemeler konusundaki çalışmalar, Ulaştırma Bakanlığı'nın koordinasyonunda ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının etkin katılımıyla Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. tarafından yürütülmektedir.''[211] şeklinde olmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes alacağı şifreyle sisteme çok kolay bir şekilde giriş yapmakta ve birçok hizmetten faydalanabilmektedir. Bu açıdan E-devlet projesi başarılı bir uygulama gibi görünse de uğrayabileceği siber saldırı riskinin de unutulmaması gerekmektedir.

Çok sayıda kamu kurum ve kuruluşu E-devlet sistemine dahil edilerek, tüm vatandaşların bilgileri yüklendiği bir sistemin çökmesi veya deşifre edilmesiyle beraber bu bilgilerin hepsinin açığa çıkma ihtimali bulunmaktadır. Bundan ötürü kamu kurum ve kuruluşları teknolojiyi sıklıkla kullanımına ilaveten herhangi bir terör örgütünün kullanımına izin vermeyecek şekilde güvenlik önleminin alınması son

---

[210] ''Erdoğan talimatı verdi, siber ordu kuruluyor'', https://www.yeniakit.com.tr/haber/erdogan-talimati-verdi-siber-ordu-kuruluyor-240081.html, (Erişim Tarihi: 10.02.2018).

[211] ''**Hakkımızda**'', İçişleri Bakanlığı 18 Mayıs 2018, https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda, (Erişim Tarihi 19.05.2018).

derece önemli olmaktadır. Aksi takdirde terör örgütlerinin E-devlet sistemindeki bilgilere vakıf olması ile kamu kurum ve kuruluşları adına vatandaşlara yönelik propaganda faaliyetleri yaparak bilgileri çarpıtması mümkün olabilmektedir.

3.2.3.2. UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi)

Adalet bakanlığı, davaların daha hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlanma istemiyle bilişim sistemi alanında ilk otomasyon çalışmasına 1998 yılında başlamıştır. Çalışmaların daha hızlı yürütülmesi amacıyla 1999 yılında Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

'' 15/05/2001 tarih ve 4674 Sayılı Kanun'un 7. maddesi ile eklenen 2992 Sayılı Kanun'un 22/A maddesinde, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığının görevleri belirtilmiştir.

a) 12. maddenin (c) bendinde belirtilen konular hariç olmak üzere, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşların ilgili birimleriyle iş birliği yaparak bilgi işlem sistemini kurmak, işletmek, bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, bunlara ait hizmetleri ilgili birimlerle birlikte yürütmek; bilgi işlem projeleri ile ilgili olarak Bakanlık birimleri arasında koordinasyonu ve iş birliğini sağlamak.

b) İlgili birimlerle iş birliği yaparak bu birimlerin derlediği hukuki mevzuatı, yüksek mahkemelerin içtihatlarını, bilimsel yayınları, Ülkemizin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlarca yapılan düzenlemeleri, yargı yetkisi tanınan uluslararası mahkemelerin kararlarını ve gerekli görülen diğer konuları değerlendirerek bilgi işlem ortamına aktarmak ve kullanıcıların hizmetine sunulmasını sağlamak.

c) Bilişim teknolojisindeki gelişmelere uygun olarak daha etkin ve verimli bilgi, belge ve iş akışı düzenini kurmak, buna yönelik yazılımları üretmek veya sağlamak.

d) Bakanlık görev alanına giren konularda ulusal ve uluslararası kapsamda, sistemler arası çevrim içi ve çevrim dışı veri akışını ve koordinasyonu sağlamak.

e) Eğitim Dairesi Başkanlığı ile iş birliği yaparak merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarda bilgisayar kullanacak personelin eğitimini sağlamak.

f) Bilgi işlem standartlarının belirlenmesi ve gelişiminin izlenmesinde, bilgi işlem makinelerinin ve yazılımının kullanılmasında diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.''[212]

Dolayısıyla Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), 2000 yılında iki aşamalı olarak hayata geçerek, 2005 yılından itibaren, yargısal tüm faaliyetlerde kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle yargı ile ilgili olan tüm davalarda UYAP'ın kullanılması ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yapmış olduğu bir konuşmada UYAP'ın her ne kadar tüm adliyeleri birbirine bağlayarak daha etkin olunmasını sağlasa da bunun pek tasvip etmediğini klasik yollardan işin yapılmasının daha sağlıklı olacağını vurgulamıştır.

Ayrıca UYAP'ta bir hassasiyetin olduğu ve bu hassasiyeti FETÖ terör örgütünün çok iyi kullandığını ve siyasi irade olarak da kendilerinin yanıldıklarını dile getirmesi son derece önemlidir[213]. Terör örgütlerinin teknolojik ortamda daha rahat hareket ettikleri ve kendi istekleri doğrultusunda kullanmaları ile yargı alanında verilmesi gereken kararların yerine kendi çıkarları doğrultusunda karar alabilmeleri daha kolay hale gelmiştir.

FETÖ örgütünün yargıda örgütlenmesiyle UYAP'ın kurulduğu ve böylelikle teknolojik ortamda istenilen yargı dosyasının istenilen hakim ve savcıya ulaştırıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca yargıya sızmış olan FETO örgütünün dışında, UYAP'a siber saldırı gerçekleştirilme ihtimalinin de bulunduğu ve siber saldırı ile UYAP'ın çökmesi veya dosyalarda değişikliğin sağlanmasının mümkün olduğu gözükmektedir[214].

---

[212] '' **Tarihçe**'', Adalet Bakanlığı, http://www.uyap.gov.tr/Tarihce, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

[213] '' **Cumhurbaşkanı Erdoğan; Adaleti kaybettiğimizde her şeyimizi kaybederiz**'', 06 Mart 2018, http://www.malatyaolay.com/haber-cumhurbaskani-erdogan-adaleti-kaybettigimizde-her-seyimizi-kaybederiz-18809.html (Erişim Tarihi: 01.04.2018).

[214] **''Avukatın Uyap'la İmtihanı''**, http://haber.sol.org.tr/blog/diren-terazi/av-ozan-gulhan/avukatin-uyapla-imtihani-131070, (Erişim Tarihi:12.05.2017).

3.3.TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN NEO-TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

Geçmişten günümüze toplumların sürekli bir güvenlik endişesi olmuştur. Toplumsal bir ihtiyaç haline gelen güvenli olmanın, ne şekilde meydana geleceği sürekli bir tartışma konusu olmuştur. Toplumun bir düzen içerisinde olmasının gerekliliği nedeniyle güvenlik devletin en önemli görevlerindendir. Teknolojik devrimden sonra neo liberalizmin gelişmesiyle devletin güvenlik alanında küresel bir mücadelenin içerisine girdiği görülmektedir. Ekonomik, finansal, askeri, politik gibi alanları da içinde barındıran bir güvenliğin ortaya çıktığı görülmektedir[215]. Tarihsel süreç içerisinde ise güvenliğin iç-dış olarak ayrıma gitmediği, genel manada orduların güvenliğini tek bir elden sağladığı görülmüştür. Bu bağlamda modernleşme ile beraber gelinen süreçte başta Avrupa'da olmak üzere iç ve dış güvenlik ayrımına gidildiği görülmektedir. Ordu dış güvenlikle görevlendirilmiş, iç güvenlik ise başka kolluk güçleri tarafından sağlanmaktadır.

Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen terör girişiminde Fetullahçı terör örgütünün (FETÖ) ne şekilde hareket ettiğinin ortaya çıkmasıyla Türk kamu yönetiminde köklü değişikliklere gidilmesi zorunlu olmuştur[216]. Nitekim bu terör örgütünün bilinen terör eylemlerinin dışında hareket etmesi, farklı bir şekilde örgütlenmesi ve mobil cihaz uygulamaları üstünden gruplaşması ile terörün ne şekilde hareket ettiği görülmektedir. Terör örgütlerinin böylesine kozmopolit bir yapıya erişmesi yüzünden gerek kamu yönetiminde olsun gerekse özel hayatta olsun bir dizi değişim ve güvenlik önlemlerinin alınmasına gerek duyulmuştur.

Dahası terör örgütlerinin devlet içinde hareket edebilmesinin ve kurumlara yerleşebilmesinin görülmesi üzerine OHAL ilan edilmesi gündeme gelmiştir. Böylesi yapılara ulaşan terör örgütlerine karşı rahat hareket edilebilmesi ve yapılacak eylemin önceden hesaplanabilmesi için çok sıkı bir istihbarat yapısına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanında kamu kurum ve kuruluşlarının içine sızan teröristlerin temizlenmesi ve

---

[215] Özgür Erdem- Erdem Erciyes, '' Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları'', **Güvenlik Bilimleri Dergisi,** Ankara 2017, s. 79-80.

[216] Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen olayı terör hareketi olarak göstermemiz yerinde olacaktır. Darbe olarak gösterilmesi için ordunun topyekûn ve tüm ülkede aynı anda yönetimi ele geçirme amacı olmakta iken, 15 Temmuz tarihinde meydana gelen olayda ordunun içine sızmış FETO terör örgütü mensuplarının ülkede terör estirmesi söz konusu olmaktadır.

hiyerarşik bağlantının sıkı denetimlere tabi tutulması da gündeme gelmiştir. Böylece Neo-terörizme karşı devlette örgütsel, personel ve ekonomik alanda birtakım reformların yapılması zorunlu olmuştur. Ayrıca FETÖ örgütüyle ortaya çıkan sosyal medyanın ve cep telefonu uygulamalarının ne şekilde kullanılabildiğinin anlaşılması ile BTK'nın etki alanı genişlemiştir[217].

Türk kamu yönetiminin neo-terörizmle mücadelesinde 15 Temmuz'da yapılan terör saldırısı oldukça etkili olmuştur. Nitekim saldırı sonrası 20 Temmuz 2016 tarihinde OHAL ilan edilmiş ve devlet yönetiminde bazı değişikliklere gidilmiştir. Bu konuda Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan; "Olağanüstü hâl ilanının amacı ülkemizde demokrasiye, hukuk devletine, vatandaşlarımızın hak ve özgürlüklerine yönelik bu tehdidi ortadan kaldırmak için gereken adımları en etkin ve hızlı şekilde atabilmektir'' şeklinde bir konuşması olmuştur[218].

Böylelikle neo-terörizme karşı ülke genelinde ve devlet kurumlarında yasal düzenlemeler yapılacağı belirtilerek gerekli güvenlik önlemlerinin alınacağı ifade edilmiştir.

3.3.1. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Askeri Alanda Mücadelesi

Türk kamu yönetiminin neo-terörizme karşı yürüttüğü yasal değişikliklerin önemli bir bölümü askeri alanda gerçekleşmiştir. 15 Temmuz terör girişiminden sonra çıkarılan KHK'larda askeri alanda ilk olarak 669 sayılı KHK ile Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı Milli Savunma Üniversitesi kurulmuştur. Milli Savunma Üniversitesi'nin, önceki askeri okulların tamamının kapatılması üzerine orduya kurmay subay yetiştirme ve akademik alanda çalışma yapılması amacıyla kurulduğu belirtilmiştir.

---

[217] İhsan Bozkurt, **Terör, Pkk ve Dış Destek**, (Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2013.ss. 25-30.

[218] **''Olağanüstü Hâl İlanı Demokrasi, Hukuk ve Özgürlükleri Koruma Amacına Yönelik'',** https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/49696/olaganustu-hl-ilani-demokrasi-hukuk-ve-ozgurlukleri-koruma-amacina-yonelik.html**, (**Erişim Tarihi: 16.03.2017).

Milli Savunma Üniversitesi kendi içerisinde kara, hava ve deniz harp okulları ve astsubay meslek yüksekokullarından oluşmaktadır. Bunun başta FETO terör örgütü olmak üzere diğer örgütlerin de önceki yapılanmalarının dağıtılması ve gelecek yıllarda olası yeniden yapılanmalarına karşı oluşturulduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda yayınlanan KHK'lar ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nde çok sayıda kişi önceki okullardan atılmıştır. 87 general, 726 subay, 256 astsubay olmak üzere binlerce kişi TSK'dan çıkarılmıştır. 668 sayılı KHK kapsamında ise ordudan çıkarılan bu kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın, memuriyet ve askeri rütbelerinin alınacağı ve yeniden Türk Silahlı Kuvvetleri'ne kabul edilmeyeceği belirtilmiştir[219].

Çıkarılan başka bir kararnamede ise yüksek askeri şuranın yapısında değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle YAŞ üyeleri Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan Yardımcıları, Adalet Bakanı, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı, Milli Savunma Bakanı ve kuvvet komutanları olarak yeniden belirlenmiştir. Bu düzenlemeyle YAŞ üyelerinin sivil ağırlıklı olması amaçlanmıştır.

Bir diğer önemli değişiklik ise, Jandarma Genel Komutanlığı'nın, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yerine İçişleri Bakanlığı'na bağlanması olmuştur. 681 sayılı KHK ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı olarak birleştirilerek İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ayrıca yeni düzenlemelere göre subayların sınıf ve yardımcı sınıflarının Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşü alınarak Milli Savunma Bakanlığı'nca yapılması kararlaştırılmıştır.[220]

3.3.2. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Ekonomik Alanda Mücadelesi

Neo-terörizme karşı her alanda olduğu gibi ekonomi alanda da yasal değişikliklerin yapıldığı görülmüştür. 667 sayılı KHK kapsamında terör örgütü mensuplarının kira sözleşmelerinin iptaline ilişkin yetki verilmiştir. Yasaya göre, '' *Bu kiracılarının; özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve*

[219] ''**KHK/ 669''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160731-5.htm , (Erişim Tarihi: 02.03.2018).
[220] ''**KHK/ 674''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-2.htm , (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları, müessese ve işletmeleri ile sermayesinin yüzde 50'sinden fazlası kamuya ait diğer ortaklıklara ve vakıflara ait olan her türlü taşınmazda kiracı olması halinde sözleşmelerin'' iptal edileceği belirlenmiştir[221]. 669 sayılı KHK'da ise, '' *olağanüstü halin ilanından önceki dönemde yapılan iflasın ertelenmesi talepleriyle ilgili olağanüstü hal süresince iflasın ertelenmesine karar verilemeyecek, olağanüstü halin ilanından sonra ve devamı süresince herhangi bir tedbir kararı da verilemeyecek, verilmişse derhal kaldırılacak''* şeklinde olmuştur[222].

674 sayılı KHK kapsamında şirketlere kayyum atanması, satış ve tasfiye işlemlerinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Buna göre TMSF, 'şirketlerin mali durumu, ortaklık yapısı, diğer sorunları veya piyasa koşulları nedeniyle mevcut halin sürdürülebilir olmadığının tespit edilmesi durumunda' şirketlerin veya şirket varlıklarının satılmasına veya feshine karar verebilmektedir[223]. 684 sayılı KHK'da ise terör eylemleri sebebiyle yaralananların, ilgili mevzuata göre malul sayılmamaları nedeniyle aylık bağlanamayanlardan, talepleri üzerine malullerinin derecelerine göre aylık bağlanacağı belirlenmiştir[224].

3.3.3. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Yargısal Alanda Mücadelesi

15 Temmuz terör saldırısının ardından OHAL'in ilanıyla birlikte çıkarılan 667 sayılı KHK kapsamında yürütülen soruşturmalara ilişkin alınacak tedbirler belirlenmiştir. Bu bağlamda milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı ve mensupları hakkında soruşturmaların pasaport birimine bildirileceği belirtilmiştir. Böylece yurtdışına kaçmanın önüne geçileceğinin planlandığı belirtilebilir[225]. Askerler

---

[221] ''**KHK/667''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723-8.htm, (Erişim Tarihi: 03.03. 2018).
[222] **KHK 669.**
[223] **KHK 674**.
[224] ''**KHK/684''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-3.htm, (Erişim Tarihi: 03.03.2018).
[225] **KHK 667**.

hakkında verilen tutuklanmaların da ceza infaz kurumlarınca yerine getirileceği belirtilmiştir.

685 sayılı KHK ile 'Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu' kurularak, terör örgütleri ve uzantılarının ve Milli Güvenlik Kurulu'nca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu geretkçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere olduğu belirtilmiştir. Aynı KHK'da 'Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun' olağanüstü hal kapsamında doğrudan kanun hükmünde kararnameler ile tesis edilen işlemler hakkında, kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da ilişiğinin kesilmesi, öğrencilikle ilişiğinin kesilmesi, dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması, emekli personelin rütbelerinin alınması gibi kararların alınabileceği belirtilmiştir. Komisyon, görevi kapsamında ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi, devlet sırlarına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kamu kurum ve kuruluşları ile yargı mercilerinden talep edebilecektir[226].

Kamu kurum ve kuruluşlarından çıkarılma ile ilgili 667 sayılı KHK'da terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulu'nca (MGK) devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin tamamının çıkarılacağı belirtilerek, karara karşı yargı yolunun açık olacağı belirtilmiştir.

671 sayılı KHK ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'una geçici madde eklenerek, kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında binlerce kişinin tahliye olması sağlanmıştır. Geçici maddeye göre, daha önce koşullu salıverilmesine bir yıl ve daha az süre kalanların denetimli serbestlik yoluyla tahliye

[226] ''**KHK/685''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-4.htm, (Erişim Tarihi: 03.04.2018).

edilerek, bir yıllık süre de ikiye çıkarılmıştır[227]. 673 sayılı KHK'da ise ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarındaki tüm üyelerin üyelikleri sona erdirilerek yeniden seçimin yapılacağı belirtilmiştir[228].

Yargı alanında diğer bir önemli düzenlemede ise kendi istekleri doğrultusunda emekli olan hâkim ve savcıların KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde mesleğe kabulde aranan nitelikleri kaybetmemiş olmaları koşuluyla ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun ilgili dairesinin onayı ile yeniden atanabilecekleri belirtilmiştir. Bu bağlamda geçmiş yıllarda istifa eden hâkim ve savcıların yeniden göreve dönmelerinin yolu açılmıştır.

15 Temmuz terör saldırısından sonra çıkarılan 674 sayılı KHK ile de yeni cezaevlerinin yapımına hız verilmesi kararlaştırılmıştır. Yeni cezaevi yapım ihalesi kolaylaştırılarak, mera kanunu kapsamındaki alanlara da cezaevi yapılabilmesi yasallaştırılmıştır.

3.3.4. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Eğitim Alanında Mücadelesi

Terör örgütü mensuplarının kamuya yerleşmelerini önlemek amacıyla, 668 sayılı KHK'da ülke genelinde kamu kurumlarına yerleşme amacıyla yapılan bazı sınavların geçilmesi durumunda mülakatların yapılması kararlaştırılmıştır. Terör örgütlerine bağlı kişilerin doğrudan sınav yoluyla atanması engellenerek; sınav, mülakat ve güvenlik soruşturmasından geçirilerek atanma yapılması kararlaştırılmıştır.

3.3.5. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Medya Alanında Mücadelesi

Neo-terörizme karşı medya alanında, 668 sayılı KHK ile terör örgütleriyle ilişkili ve irtibatlı olan kuruluşların kapatılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede 16 televizyon kanalı, 3 haber ajansı, 15 dergi, 29 yayınevi ve dağıtım, 23 radyo, 45 gazete

---

227 ''**KHK/671''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160817-18..htm, (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

228 ''**KHK/673''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-1.htm (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

kurumu kapatılmıştır. Bunlar içerisinde Zaman Gazetesi, Bugün Gazetesi, Taraf Gazetesi gibi çok sayıda gazete ve dergi olduğu KHK ile belirtilmiştir. Terör örgütlerinin en önemli propaganda aracı konumunda olan medyanın teröre destek vermesinin önüne geçilmiştir. 683 sayılı KHK'da ise kapatılan özel televizyonlara ait olan taşınırlar ve her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrakın bedelsiz olarak Hazine'ye devredileceği belirtilmiştir[229].

3.3.6. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Kamu Düzeni Alanında Mücadelesi

Kamu düzeni ve güvenliğini sağlamada terör örgütleriyle herhangi bir bağı tespit edilen kişiler kamudan ihraç edilmiştir. Bu manada ilk olarak ilan edilen KHK'da belirlenen terör örgütü mensuplarının kamudaki işlerine son verilerek ülke genelinde ihraçlar yaşanmıştır. 667 sayılı KHK'da 35 sağlık kurum ve kuruluşu, özel öğrenci yurtları, pansiyonlar, vakıf, dernek ve çok sayıda STK'nın kapatıldığı duyurulmuştur. Ayrıca 672, 673 sayılı KHK'larda da kamuda çalışan binlerce kişi ihraç olmuştur. 668 sayılı KHK ile de Türk Silahlı Kuvvetleri'nde her branş ve her rütbede olan, aralarından YAŞ üyelerinin bulunduğu çok sayıda kişi ihraç edilmiştir. 15 Temmuz terör saldırısı sonucu çok sayıda kişinin kamudan ihraç edilmesiyle beraber bu ihraçların yapılmasındaki bazı hataları da beraberinde getirmiştir. Binlerce kişinin hangi kriterlere göre ihraç edildiği merak konusu olmuştur. Bunun yargıdaki kararının telefon programı uygulaması Bylock programını indirip kullananların olduğu ifade edilmiştir. Bu manada mor beyin tuzağının ortaya çıkmasıyla Bylock programının başka kişiler adına indirilip kullanıldığı da ortaya çıkmıştır. Böylece kamudan yapılan ihraçlarda bir kısım yanlışlıkların olduğu anlaşılmıştır. Bu manada 675 sayılı KHK ile önceden görevden çıkarılanlardan suçsuz olduğu anlaşılanların göreve iade edildiği görülmüştür[230].

Kamudan ihraçlar 677 sayılı KHK ile devam etmiştir. Bu KHK'ya göre, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve bakanlıklara bağlı kurum

---

[229] '' 683 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-2.htm, (Erişim Tarihi: 15.06.2017).

[230] **''KHK/675''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-1.htm (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

ve kuruluşlardan toplamda 15 bin 726 kişinin kamudaki görevlerine son verilmiştir. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndan 15, Yükseköğretim Kurulunda bin 184, Milli Savunma Bakanlığı'ndan 23, Sağlık Bakanlığı'ndan 752, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan da 131 kişi olmak üzere çok sayıda kurumdaki kamu çalışanının görevine son verilmiştir[231]. Ayrıca 679 sayılı KHK ile de Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı çok sayıda emniyet müdürleri, başkomiserler olmak üzere toplamda 2 bin 687 emniyet çalışanı görevden atılmıştır. 683 sayılı KHK ile de kamu kurum ve kuruluşlardan 367 kişi ihraç edilmiştir. Devamında 686 sayılı kanun hükmünde kararname ile de 4 bin 464 kamu çalışanı ihraç edilmiştir. Bunların başında Milli Eğitim Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı gelmektedir. 689 ve 690 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de 3 bin 974 kişi kamudan ihraç edilerek, suçsuzluğu anlaşılan 236 kişinin ise göreve iadelerine karar verilmiştir. Bunların dışında 677 sayılı KHK kapsamında diğer KHK'larda görevden alınanlardan suçsuz olduğu tespit edilenlerin yeniden görevlerine dönmesini sağlayacak bir iade listesi olmuştur.

Kamu düzeni ve sosyal alanda da ihraçların dışında 679 sayılı KHK ile terör örgütleriyle aralarında ilişki olan veya Milli Güvenlik Kurulu'nca devletin milli güvenliğine karşı tehdit oluşturduğuna karar verilen 83 dernek kapatılmıştır.

Sosyal medya ve internet alanında da 680 sayılı kanun hükmünde kararname ile emniyet güçlerine sanal ortamda işlenen suçlarda abonelere ait kimlik bilgilerine ulaşma ve sanal ortamda araştırma yapma yetkisi verilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatına 7 bin çarşı ve mahalle bekçisi kadrosu verilmiştir.

Özel güvenlik alanında da yasal değişiklikler yapılmıştır. Özel güvenlik görevlisi alanında çalışacak kişiler veya özel güvenlik eğitimini verecek kurumlarda çalışacak yöneticiler hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırılması yapılmasına karar verilmiştir. Arşiv ve güvenlik soruşturması olumlu olmayan kişilerin özel güvenlik şirketlerinde çalışmasına izin verilmeyeceği açıklanmıştır.

---

[231] '' 677 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161122-1.htm, (Erişim Tarihi: 15.06.2017).

Olağanüstü hal uygulaması kapsamında yayınlanan KHK'larda bazı devlet kurumlarının hiyerarşik açıdan bağlı bulundukları kurumlarda değişikliğe gidilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri'nden ayrılarak genel kolluk kuvveti vasfi kazandığı ve İçişleri Bakanlığı'na bağlandığı, diğer bir kanun hükmünde kararname kapsamında ise MİT Müsteşarının sorumluluğunun Başbakan'dan alınıp Cumhurbaşkanı'na verildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda MİT müsteşarı hakkında soruşturma yapılabilmesi Cumhurbaşkanı'nın iznine bağlanmıştır. Ayrıca milli çıkarlar doğrultusunda görevlerinin gizliliği zorunlu olduğu durumlarda MİT mensuplarının, MİT'te görev yapmış olanların tanıklığı MİT Müsteşarına, MİT Müsteşarının tanıklığı ise Cumhurbaşkanı'nın iznine bağlanmıştır.

669 sayılı KHK kapsamında Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları, Milli Savunma Bakanı'na bağlanmıştır. Bu kanuna aykırı olmayan ve diğer kanunlarla Genelkurmay Başkanlığına verilen görev ve yetkilere ilişkin hükümler saklı bırakılmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın, gerekli gördüklerinde Kuvvet komutanları ile bağlı olanlardan doğrudan bilgi alabileceği ve bunlara doğrudan emir verebileceği, verilen emrin herhangi bir makamdan onay alınmaksızın derhal yerine getirileceği de karara bağlanmıştır[232].

674 sayılı KHK kapsamında Milli Savunma Bakanlığı teşkilatındaki sivil kadroların TSK'daki rütbe karşılıkları belirlenmiştir. Rütbe karşılıkları müsteşar için orgeneral, Milli Savunma Üniversitesi Rektörü için korgeneral, müsteşar yardımcıları, teftiş kurulu başkanı ve genel müdürler için tümgeneral, genel müdür yardımcıları ve müstakil daire başkanları için tuğgeneral, daire başkanları için albay olarak belirlenmiştir. KHK'ya göre, askeri protokol münasebetlerinin düzenlenmesinde rütbe karşılığı esas olacağı belirtilmiştir. Sivil yöneticilerin rütbe karşılıkları doğrultusunda lojman ve sosyal tesislerden de yararlanabileceği ifade edilmiştir. Atamalar ile MSB'nin ilk sivil müsteşarı olan eski Düzce Valisi Ali Fidan'a da 'orgeneral' rütbe karşılığı verilmiştir[233].

---

[232] ''Kanun Hükmünde Kararname'', Resmî Gazete, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160731-5.htm, (Erişim Tarihi: 02.09.2017).

[233] ''Kanun Hükmünde Kararname'', Resmi Gazete, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-2.htm, (Erişim Tarihi: 03.07.2017).

Yükseköğretim kurumları alanında 676 sayılı kanun hükmünde kararname ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Üyelerine ilişkin ''Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca seçilecek birer üyeden'' ibaresi ''Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca seçilecek birer üyeden'' olmak üzere değiştirilmiştir. Ayrıca KHK ile 2547 sayılı Kanun'unun 13'üncü maddesinin a fikrasının birinci paragrafında düzenlenen rektör atamasına ilişkin yeni bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre devlet üniversitelerine rektör, YÖK tarafından önerilen ve profesör olarak en az 3 yıl görev yapmış 3 aday arasından Cumhurbaşkanınca atanacaktır. Vakıflarca kurulan üniversitelere rektör ise mütevelli heyetinin YÖK'e teklifi ve YÖK'ün olumlu görüşü üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanacaktır[234].

3.3.7. Türk Kamu Yönetiminin Neo-Terörizmle Güvenlik Alanında Mücadelesi

Türkiye'deki kamu kurumlarına uzun zamandan itibaren kendilerine bağlı kişileri kripto olarak yerleştirmeyi başaran FETO terör örgütünün ortaya çıkmasıyla, bu yapıya bağlı kurumlar ve kişilerin terörist ilan edilmesiyle beraber, güvenlik alanında da birçok yasal değişikliğe gidilmiştir.

Türkiye kamuoyunda iç güvenlik paketi diye adlandırılan 6638 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılarak kamu yönetiminde ve toplumda terörizme karşı önlem alınmaya çalışılmıştır[235]. İç güvenlik paketinin öne çıkan maddeleri şu şekildedir;[236]

1. Kolluk güçleri, elle dıştan kontrol hariç olmak üzere kişilerin üstlerini ve araçlarını arayabilir,
2. Toplantı ve gösterilerde molotof, havai fişek gibi her türlü yanıcı-yakıcı madde yasaklanmıştır,
3. Aynı şekilde toplantı ve gösterilerde kişilerin yüzlerini gizlemeleri yasaklanmıştır,

---

[234] ''**KHK/676''**, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

[235] '' **İç Güvenlik Paketinde Öne Çıkan Maddeler**'', https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150203_tasari_basliklar , (Erişim Tarihi: 02.03.2017).

[236] İç güvenlik paketi tam metnine bakılabilir.

4. Polisin, kendisine karşı veya topluma karşı şiddet kullanan kişileri etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak derecede silah kullanabilmesi kararlaştırılmıştır,
5. Yasadışı örgütlerin ideolojilerini yansıtacak her türlü amblem, işaret, üniforma, yasaklanarak kullananlar hakkında 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası verilmesi kararı alınmıştır,
6. Eylemlerde kamuya zarar veren kişilerin zararları ödemesi kararlaştırılmıştır,
7. Emniyet teşkilatında rütbe ve terfi sürelerinde değişiklik yapılmıştır,
8. Yasanın çıktığı Polis Akademisinde öğrenimde bulunan öğrencilerin eğitim sonunda bitirme mülakatına girerek başarılı olma şartı getirilmiştir,
9. Jandarma Genel Komutanı'nın atanması, Genelkurmay Başkanı'nın teklifi üzerine, İçişleri Bakanı'nın onayı, Başbakan'ın imzalaması ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile müşterek kararname ile atanacağı kararlaştırılmıştır.

Değişikliklerle emniyet personellerine terörizme karşı her alanda yetki verilmesi ile terör olaylarının minimuma indirilmesi amaçlanmıştır. Öte yandan önceki yıllarda terör örgütlerine bağlı bir şekilde emniyete yerleşmiş olan personellerin de yeniden araştırılması ve uygun görülmeyenlerin atanmalarının iptal edilmesi kararlaştırılmıştır.

İç güvenlik paketi ile başta FETO olmak üzere terör örgütleriyle mücadelede kararlılık gösterilmesi son derece önemli olmaktadır. FETO terör örgütünün dışında DAİŞ terör örgütüne yabancı terörist savaşçıların katılmasına karşı ise sınır güvenliği oluşturulmuştur. Türkiye-Suriye sınırına 911 kilometrelik güvenlik duvarı yapılarak buradan geçişlerin engellenmesi hedeflenmiştir. Türkiye'ye yasa dışı geçişleri ve kaçakçılığı önlemek amacıyla güvenlik duvarının belli bölümlerinde kalekolların da yapılması amaçlanmıştır. Böylelikle Türkiye-Suriye sınır hattı boydan boya duvarlarla kapatılarak dünyanın en uzun 3. duvarı inşa edilmiştir[237]. Güvenlik duvarının bitimiyle

[237] **''Suriye sınırına 911 km'lik güvenlik duvarında sona gelindi''**, https://tr.sputniknews.com/turkiye/201709271030329851-suriye-siniri-duvar-son/, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

beraber yasadışı geçişlerde azalmanın olup olmadığı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir.

SONUÇ

Terör ve terörizm kavramlarının tarihsel süreç içerisinde savaş kavramı gibi ortak bir tanımının yapılamadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, terör ve terörizm kavramlarının kısa bir tarihçesi sunulmuş ve bu kavramların ne anlama geldiği belirtilmiştir. Öte yandan terör ve terörizmin tanımı yapılırken olabildiğince farklı görüşlere yer verilerek esasında ortak bir tanımın olmadığı anlatılmak istenmiştir. Dolayısıyla ortak bir tanımın olmayışı ile beraber ortak bir mücadelenin de olmayacağı anlamı çıkmaktadır. Bundan dolayı terör ve terörizm kavramlarının bilinen ve toplumda kabul gören anlamlarının dışında özellikle uluslararası alanda kullanılarak güç mücadelesi içerisine girildiği belirtilmek istenmiştir. Terörizm kavramının yeniden sorgulanmasına ve arka planda terör eylemlerinin ne şekilde gerçekleştiğine dikkat çekilmek istenmiştir.

Ayrıca ilgili çalışmalarda terör ve terörizm ile ilgili anlatılanların herhangi bir farklılık göstermediği görülmektedir. Terör ve terörizmin arka planının araştırılması finansmanından, hangi devletin kullandığına kadar birçok soru ortaya çıkmaktadır ki, bunun ile beraber terörizm ve savaş kavramları eşanlamlı olacaktır. Dahası teröre karşı ortak bir tutumun gelişmesi de bu araştırmalara bağlı olacaktır.

Esasında net bir tanımının yapılamaması ülkelerin ve uluslararası örgütlerin kendi bulundukları konumlarına ve çıkarlarına göre hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; geçmişten günümüze hiçbir terör örgütünün konvansiyonel silah üretecek fabrikası olmamıştır. Aynı şekilde devlet terörü dışında herhangi bir terör örgütünün devleti de olmamıştır. Dolayısıyla terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri eylemlere bakıldığında gerek maddi gerekse de lojistik ve silah desteği aldıkları net bir şekilde görülmektedir. Aldıkları desteklerden farklı olarak 21. yüzyılda siber alemi de kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları da ilave edilmesi gerekmektedir. Terör ve terörizm bir yandan dış destek alırken diğer taraftan da sosyal

medya sayesinde müthiş bir propaganda yapabilme ve kendilerine savaşçı kazanabilmenin yolunu bulmuştur.

Ayrıca son zamanlarda Türkiye'de ve Avrupa'da sıklıkla gerçekleştirdikleri saldırı türü olan El Yapımı Patlayıcı (EYP) gibi patlayıcıların ne şekilde yapıldığını internet üzerinden çok rahat bir şekilde öğrenebilmeleri, bu tür eylemlerin sıklıkla gerçekleştirmelerine sebep olmuştur. Gerçekleştirilen eylemlerin ise anlık olarak sosyal medya üzerinden tüm dünyaya duyurulabilmesi, terör örgütlerinin en çok arzu etmiş olduğu tanınabilmenin yolunu açması bakımından son derece önemlidir. Çünkü terör örgütleri gerçekleştirdikleri eylemlerin gündeme gelmemesi onlar için en önemli sorun teşkil etmektedir. En önemli olmasının sebebi ise, bir terör örgütünün devamlılık sağlaması için bireylere ve savaşçılara ihtiyacı olmasıdır. Bunu da gündeme gelme ve propaganda sayesinde elde etmeleri söz konusudur. Terör örgütleri gerçekleştirdikleri eylemlerin duyulması ile dış güçlerin de dikkatlerini üzerlerine çekmekte, bu sayede de vekalet olarak kullanılabilmesi mümkün olmaktadır.

Esasında terör örgütleri için üç şey hayatta kalmaları açısından son derece önemlidir. Bunlardan birincisi maddi destek, ikincisi lojistik destek, üçüncüsü ise insan gücüdür. Önceden de belirtildiği gibi hiçbir terör örgütünün devleti olmadığına göre herhangi bir üretimi de söz konusu olmamaktadır. Bun göre ellerine geçen maddi ve lojistik destek dış güçler tarafından yapılmakta, yeri ve zamanı gelindiğinde de vekalet olarak kullanılmaktadır. Üçüncüsü insan gücü ise propaganda, ideoloji ve maddi imkansızlıklar yüzünden kolayca bulunabilmektedir. Ayrıca yabancı terörist savaşçılar dünyanın diğer birçok ülkesinden gerek sosyal medya üzerinden gerekse de hücre evleri sayesinde temin edilebilmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin lider kadroları maddi ve lojistik destek için eylemlere girişirken, tabandakilerin ise ideoloji, hak, hukuk mücadelesi için eyleme giriştikleri görülmektedir.

Böylece terör ve terörizmin tarihsel sürecine bakıldığında ilk terör örgütlerinin örgüt şeklinde yönetimi ele geçirme gayesi olduğu görülürken, ilerleyen yıllarda ise daha çok yönetimi zor durumda bırakmak olduğu görülmektedir. 1980'li yıllardan sonra ise ortaya çıkan terör örgütlerinin temel amacı bulundukları yerlerde bağımsızlık kazanma ve devletleşme olduğu, işledikleri eylemler ve beyanatlarından

anlaşılmaktadır. Bu esasında bir yandan böl, parçala, yönet modeliyle de son derece uyuşmaktadır. Türkiye'de ortaya çıkan PKK terör örgütünün temel hedefi özerklik ve bağımsızlık elde edilmesidir. Aynı şekilde İspanya'da ETA terör örgütünün bağımsızlık talepleri, Suriye'de ortaya çıkan ve PKK'nın uzantısı olan PYD terör örgütünün de devletleşme yoluna gitmek istemesinin temel hedefinin böl, parçala, yönet olduğu net bir şekilde görülmektedir.

Bu çalışmada belirtildiği gibi terör örgütlerinin kendi isteklerini kabul ettirebilmek için çok farklı ve değişik yöntemlerle süreklilik arz eden eylemler içine girişmeleri, uluslararası alanda ses getirmeleri, teknoloji sayesinde farklı bir boyuta girmiştir. Aynı zamanda teknolojik devrimden sona terör örgütlerine yapılan desteklerin tüm dünya tarafından öğrenilebilmesinin yolu da açılmıştır. Böylece terör örgütleri için teknoloji hem bir dost hem de bir düşman olmaktadır. Teknoloji sayesinde yapılan eylemlerin çok kısa bir süre içerisinde tüm dünya tarafından öğrenilebilmesi, uzaktan yönetilmesi ve savaşçı kazanabilmesi sağlanırken; aynı zamanda yerel halkların dış güçler tarafından terör örgütlerine verilen destekleri öğrenebilmeleri yolu açılmıştır. Nitekim halkta karşılık bulmayan hiçbir terör örgütünün yaşamasına olanak olmadığı düşünülürse, terör örgütlerinin giderek bütünüyle vekaleten kullanıldığı aşikâr olmaktadır.

Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzerine giderek yerel halktan destek alamayan terör örgütlerinin artık en önemli görevlerinin devletler adına yani vekaleten savaşmak olduğu uluslararası alanda görülmektedir. Esasında bu şekilde olması kazan-kazan (win-win) ideolojisine de son derece uymaktadır. Şöyle ki; başta ABD, Rusya olmak üzere hem Avrupa devletleri için kazanma hem de terör örgütleri için kazanma söz konusudur. Uzunca bir süredir bölgede olan ABD'nin Irak ve Afganistan'da vermiş olduğu kayıpların onda birinin Suriye'de olmaması dikkat çekici olmaktadır. Bunun en temel sebebi, Suriye'de kendi adına savaşabilecek bir örgütün olmasıdır. Aynı şekilde örgüt için ise alacağı modern araç ve gereçler ile bölgede kendisine uluslararası alanda destek bulacak ve arkasında duracak bir gücün olması büyük bir kazanım sağlayacaktır.

Çalışmada vurgulandığı gibi terör örgütlerinin arkasında böyle güçlerin olması esasen bölgedeki çatışmaların diğer ülkelere sıçramasına sebep olmaktadır.

Özellikle Suriye'de çatışan terör örgütlerinin ve arkalarındaki devletlerin anlaşmazlık durumunda savaşın olduğu ülkeden çıkıp destek verilen ülkelerde eylemlere girişmeleri söz konusudur. Terör esas ülkenin dışında uluslararası bir sorun haline gelmekte ve diğer ülkelerde de eylemlere girişilmektedir. Bu manada küresel terör kavramı ortaya çıkmakta ve her ülke kendi çıkarları için yaratmış olduğu terör örgütüne destek vermektedir. Durum böyle olunca terör ve terörizmin tanımı üzerinde uzlaşılmasının beklenilmesi de son derece anlamsız olmaktadır.

Böylece ortaya klasik terörden ve geçmiş yıllardan farklı olan terörün ortaya çıktığı görülmektedir. Eylem, örgütlenme ve ideolojik olarak yeni tip örgütlenmelerin olduğu ve teknoloji devriminin getirdiği yeniliklerin de ilave edilmesiyle Neo-Terörizm kavramının meydana gelmesi söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda 21. yy'daki terörün klasik terörden farklı olduğu vurgulanarak, bu sayede teröre karşı mücadelenin de değişmesi gerektiği düşünülmektedir.

Teknoloji devrimden sonra terör örgütlerinin sosyal medyayı, interneti, siber alanı daha çok kullandığı görülmüştür. Bu sayede terör örgütleri, bir yandan daha ucuz, hızlı ve etkili eylem yapabilirken öte yandan çok kısa süre içerisinde dünyada gündem olmayı başarabilmektedir.

DAİŞ terör örgütünün uluslararası internet adreslerini hacklemesi üzerine kısa süre içerisinde milyonlarca kişi tarafından tanınabilmeyi başarmıştır. Dahası son yıllarda oldukça popüler olan twitter hesaplarının ele geçirilmesi ile bütün takipçilere propaganda içerikli paylaşımların yapılması da son derece önemlidir. Ayrıca mobil cihazlardaki programlar sayesinde terör örgütlerinin militanları bulundukları ülkelerdeki anlık istihbarat bilgilerini yönetici kadroya gönderebilmekte ve komut bekleyebilmektedir. Özellikle yılbaşı gecesinde Türkiye'de gerçekleşen Reina katliamından, teröristin eylem yapmayı planladığı yerlerde önceden video çekip göndermesi terörün hangi boyutlara eriştiğinin göstergesi olmaktadır. Ayrıca mobil cihazlara yüklenen ve kısa süre içerisinde izlenmesi zor olan uygulamalar sayesinde anlık mesajlaşabilmenin de önü açılmıştır. FETÖ örgütünün yapmış olduğu Bylock haberleşme uygulaması ile örgüt yöneticilerine anlık mesaj gönderilmekte ve gruplaşmaların olması sağlanmakta iken öte yandan şifreli olması ile örgüt yöneticilerinin dışında kimsenin kullanımına da izin verilmemektedir. Dolayısıyla

terör örgütlerinin teknolojinin bütün imkanlarını kullanması ile Neo-terörizmle mücadelede farklı bir boyuta girilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde terör örgütlerinin hiç bu kadar kolay irtibat kuramamalarıyla beraber, eylemlerinin de tüm dünya tarafından bilindiği görülmemiştir. Önceleri çok önemli toplantı ve organizasyonlarda saldırı ve uçak kaçırma eylemi ile tüm dünyaya kendilerini tanıtırken ve bunu bir o kadar da zorlu bir şekilde gerçekleştirirken günümüzde ise bir klavye ile önemli firmaların internet adreslerini ele geçirerek yapabilmektedirler. Bunun yanı sıra stuxnet virüsü gibi uzaktan müdahalelerde bulunularak çalışmaları etkisiz hale getirilebilmektedir. İki farklı olaya bakıldığında klasik dönemde terör örgütü eylemlerinin çok zor olması söz konusu iken günümüzde oldukça basit bir hale gelmesi, terörizmin boyut değiştirdiğinin en önemli kanıtı olmaktadır.

Böylesi bir yapıya kavuşan terör örgütlerine karşı Türk kamu yönetiminin bir dizi önlemler alması gündeme gelmiş ve gerekli önemlerin alınması ile Türkiye'de gerçekleştirilen terör saldırılarında kayda değer bir düşüş yaşanmıştır. Avrupa devletleri ise sıkı güvenlik önlemlerinin alınmasını kararlaştırmıştır. Fransa'nın OHAL ilan etmesi ise son derece tedirgin edici bir durum oluşturmuştur. Bu bağlamda Avrupa devletlerinin ısrarla terör örgütlerine destek vermesi ve her türlü eylemlerine karşı müdahalelerde bulunmaması ise uluslararası alanda terör örgütlerinin veya terörün ne için kullanıldığı sorusunu akıllara getirmiştir. Çalışmada da vurgulandığı gibi başta ABD olmak üzere Avrupa devletleri terör örgütleri üzerinden istedikleri ülkeye operasyon yapma amacı taşıdığı rahatlıkla belirtilebilir. Amerika'nın Türkiye Büyükelçisi Jonh Bass Türkiye için gerileyen terör olaylarının onların sayesinde olduğunu belirtmesi ise son derece düşündürücü olmaktadır.

Bu operasyonların bir kısmının Türkiye'de gerçekleştiren iki farklı örgüt olan FETO ve DAİŞ neo-terörizmi yansıttıklarını belirtmek mümkündür. FETO'nun kamu yönetimine sızması ve 15 Temmuz gecesi darbeye kalkışması, DAİŞ de sınırdan geçerek Türkiye'de belli aralıklarla bombalı araçlarla eylemler yapmıştır.

21. yy 'da Neo-Terörizmle mücadele edilebilmesi için istihbarat yapısının çok güçlü olması gerektiği öne çıkmaktadır. Ayrıca teknolojinin de son derece üstün

olması ve siber alanda da istihbarat yapısına öncelik verilmesi gerekmektedir. Özellikle Türkiye'de son yıllarda gelişen istihbaratla çok sayıda eylemin önceden etkisiz hale getirdiği görülmektedir. Ayrıca istihbaratın güçlü olmaması ile 15 Temmuz terör saldırısı gibi dehşet verici olayların da yaşanılması mümkün olabilmektedir. Çünkü devletlerin en önemli organlarının istihbarat kurumlarının olduğu günümüzde belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Çalışmada belirtilmiş olan terörün tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve günümüzde geldiği nokta dikkate alındığında iki önemli unsur öne çıkmaktadır.

Bunlardan birincisi istihbarat yapısı, ikincisi ise siber güvenlik şekildedir. Sürekli bir yenilenme içerisinde olan terör örgütlerine karşı istihbaratın daha fazla gelişmesi gerekmektedir. İstihbarat kurumlarının bilgi paylaşımına önem vermesi ve birbirlerini rakip görmenin dışında hareket ederek, teknolojiye adapte bir şekilde reforma gidilmesi son derece önemlidir. Nitekim terör olaylarının engellenmesinin en önemli unsuru önceden bilgi sahibi olmaktır. Bu bağlamda terör örgütlerinin teknolojiyi etkin kullanmaları ile istihbaratın da tek başına yeterli olduğu düşünülmemektedir. İstihbarat dışında siber güvenliğin geliştirilmesi ve siber güvenlik ile istihbaratta koordine bir şekilde hareket edilmesi Neo-terörizme karşı alınacak önemlerin en önemli kısmını oluşturmaktadır.

Türkiye'de 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile kabul edilen Anayasa değişikliğiyle yönetim yapısı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine dönüşmüştür. Eski sistemde bulunan Başbakanlık kurumu kaldırılmış, sadece Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kabul edilmiştir. Dolayısıyla Başbakan'a bağlı olan Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT), Cumhurbaşkanı'na bağlanmıştır. Diğer istihbarat kurumlarında ise herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bu yüzden istihbaratın doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı tek bir elden yürütülmesinin hem koordine olma açısından hem de bilgi paylaşımı açısından etkin, hızlı ve yerinde olacağı düşünülmektedir. Her ne kadar istihbarat kurumları gerekli gördüğü durumlarda birbirlerini takip etmeleri gerekse de hepsinin bağlı olduğu tek bir kurumun olması ve bu kurumun bilgi dahilinde bunu yapmasının daha mantıklı olduğu görülmektedir. Bu yüzden tablo

olarak gösterilen Cumhurbaşkanı İstihbarat Teşkilatı (CİT15) kurulması önerilmektedir[238]. **(EK 1)**

Çalışmada varılan sonuçları maddeler halinde belirtirsek;

1. Terör ve terörizmin bilinen anlamı dışına çıktığı, uluslararası alanda legal ve illegal her türlü şekilde hareket ettiği ortaya çıkmıştır.
2. Terör örgütlerinin siyasi uzantılarının dış destek bulma amacıyla devletlerle ikili ilişkiler kurmaya başladığı görülmüştür.
3. Devletlerin terör örgütlerini vekil olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır.
4. Terör örgütlerinin gerek gördükleri durumlarda isim ve ideoloji değişikliğine giderek toplumdan yeterli desteği almaya çalıştıkları belirlenmiştir.
5. Terör ve terörizmin zihinlerde yerleşen net bir tanımı olmadığı için diğer terör örgütü faaliyetlerinin toplum tarafından yeterince bilinmediği anlaşılmıştır.
6. Terör ve terörizmin yeni faaliyet ve eylemlerinin bilinmesi amacıyla kavramsal olarak yeniden ele alınması gerektiği ön plana çıkmıştır.
7. Terörle mücadele kadar, terörizmle mücadelenin de olması gerektiği, bu konuda devlet kurumlarının üretmiş oldukları stratejik planları yeterince pratiğe geçiremedikleri tespit edilmiştir.
8. Terör örgütlerinin farklı coğrafyalarda farklı şekillerde eylem türlerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Bundan dolayı, devletlerin güvenlik açıklarına göre eylem planladıkları anlaşılmıştır.
9. Terör ve terörizme karşı güçlü bir istihbarat yapısının olması gerektiği öne çıkmıştır. İstihbaratın tek bir yerde toplanıp dağıtılması ayrıca önem arz etmiştir.
10. Siber güvenliğin güçlendirilmesi ve bu alanda çalışan kurumların koordineli bir şekilde ilerlemesi için Siber Güvenlik Bakanlığı'nın kurulması son derece önemli olacaktır.

Dolayısıyla terör ve terörizme karşı uluslararası alanda beklenti içine girilmesi veya ortak bir harekatın oluşabilmesinin çok zor olduğu belirtilebilmektedir. Bunun yerine başta Türkiye olmak üzere diğer ülkeler kendi istihbarat ve güvenlik

[238] Yazar tarafından hazırlanmıştır.

yapılarını teknolojiye de uygun olabilecek bir şekilde geliştirmesi ve terörü kaynağında yok edecek operasyonları yönetmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKGÜN, Birol, "Küreselleşme Çağında Terör ve Karşı Terör: Amerika'nın İşi Neden Zor", **Stratejik Analiz Dergisi**, Ankara 2005.

AKIN, Fethullah, **''İkinci Dünya Savaşı Sonrası Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye''**, İnternational Journal of Social Science, Ankara 2013.

ALKAN, Necati, "Terörün Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Polis Dergisi,** Ankara 2004.

ALPARSLAN, Şükrü**, Hukuk ve Kriminoloji Açısından Tedhişçilik**, Teknik Yayınları, Venüs Ofset Yayıncılık, İstanbul 2007.

ALTUĞ, Yılmaz, **Terörizm: Dünü, Bugünü,** T.C. İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara 1989.

Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, Ankara 1993

ARISTOTELES, Augustınus, Heıdegger**, Zaman Kavramı**, çev.: Saffet Babür, İmge Yay., 1. basım, Ankara 1996.

ASLAN M.Yasin, ''Savaş Hukukunun Temel Prensipleri'', **TBB Dergisi**, Ankara 2008.

AVCI, Engin, Korhan DEMİR, ''Terörizm Çalışmaları: Türkiye'deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz'', **Güvenlik Stratejileri**, Ankara 2013.

AYDIN, Taner, **Türkiye'de Narko Terörizm ve PKK/KONGRA-GEL Terör Örgütünün Rolü**, (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. SBE, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara 2007.

AYDINLI, Ersel,"History and Evolution of Terrorism & Counter-Terrorism" Definition, **Dimensions and Categories of Terrorism Course**, Ankara (23-27 January 2006), S. 85-100.

BAL, İhsan, "**Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler''**, Usak Yayınları, Ankara 2006.

BASSIOUNİ, M. Cherif: **"'Terrorismand Business': Forward: Assessing 'Terrorism' intothe New Millennium**", DePaulBus 2000.

BAŞEREN, Sertaç. **İnsan Hakları ve Terörizm**, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Konferans Bildirileri İnsan Hakları ve Güvenlik Kitabı, Ankara.

BOZKURT, İhsan. **Terör, Pkk ve Dış Destek**, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2013.

'ByLock' programıyla ilgili kapsamlı ilk iddianame'', https://aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/bylock-programiyla-ilgili-kapsamli-ilk-iddianame/731968, (Erişim Tarihi: 06.02. 2018).

CAN, Acun, KESKİN, Bünyamin, **PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG,** İstanbul 2017.

CARTER, David L., **"International Organized Crime**", School of Criminal Justice, Michigan State University, www1.cj.msu.edu/~outreach/security/orgcrime.html, 1994.

CAŞIN, Mesut, Hakkı, **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008.

CHOMSKY, Noam, **ABD Terörü Terörizm Kültürü**, Çev. Taha Cevdet, İstanbul, Pınar Yayınları, Ankara 1991.

CHRISAFIS, Angelique, "**Spotlight turns to slick IRA Money-making machine**", The Guardian, 19 Şubat, 2005.

ÇAKMAK, Haydar,''**Suç, Terör ve Savaş Üçgeninde Siber Dünya**'', Barış Platin Kitabevi, Ankara 2009.

ÇAKMAK, Haydar. "**Tarihi Açıdan Terör",** H. ÇAKMAK ve T. ALTUNOK (Ed.), **Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi**, Barış Platin Kitap, Ankara 2008.

ÇİFCİ, Hasan, **Her Yönüyle Siber Savaş**, Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara 2013.

DİLMAÇ, Sabri. "**Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar**", (Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü), Ankara 2011.

EKER, Sami, ''Savaş Olgusunun Dönüşümü'', **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi,** 2015, Cilt: 2, Sayı:1, s. 31-34.

ERALP, Atila,"Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm- Realizm Tartışması", Atila Eralp, (der.), ***Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar,*** İstanbul 1997.

ERGİL, Doğu, **Türkiye'de Terör ve Şiddet,** Turhan Kitabevi, Ankara 1980.

FATF, Terrorist Financing, Paris, FATF/OECD'', http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf, (Erişim Tarihi: 02.11.2017).

GARAUDY, Roger, **İsrail Mitler ve Terör**, Çev., Cemal Aydın, Pınar Yayınları, İstanbul 1996.

GEORG, Löckinger, **'Terrorismus, Terrorismusabwehr, Terorismusbekampfung''**, Vienna: Ministry of Defence, 2005.

GÜZEL, Cemal, "**Korkunun Korkusu: Terörizm**", Silinen Yüzler Karsısında Terör, Ayraç Yayınevi, Ankara 2002.

HANLI, Hakan, **Global Terörizm: Uluslararası ve Uluslar üst Boyutu**, http:// www. teror.gen.tr/, (Erişim Tarihi: 02.02.2017).

http://www.trthaber.com/haber/dunya/newsweekin-twitter-hesabina-deas-saldirisi-167373.html (Erişim Tarihi: 04.03.2017).

İKBAL, Ahmet, ''Terörizm: Bizimki ve Onlarınki'', **Haksöz Dergisi**, Sayı: 129, 2001.

İleri, Kasım, ''Pentagon'dan PYD-PKK' ya Silah Desteği Açıklaması'', 28 Aralık 2017, https://aa.com.tr/tr/dunya/pentagon-dan-pkk-pyd-ye-silah-destegi-aciklamasi/983323 (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

JENINS, Brian, **''International Terrorism: A Balance Sheet''**, Survival, July 1975.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı**, Faaliyet Raporu 2016,** Ankara 2017.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Faaliyet Raporu 2015,** Ankara 2016.

KANAT, Selim, KODAMAN; Timuçin, İREN, Adem, "İnsani Güvenlik ve Terörizm İle Mücadele", **Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** C. 21, Sayı. 2, Isparta 2016.

KARABULUT, Bilal, **''Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek'',** Barış Kitabevi, Ankara 2015.

KARAOSMANOĞLU, Ali, "Küresel Terörizmin Ulaştığı Boyutlar Çerçevesinde Edinilen Tecrübeler" **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu** (Ankara 23-24 Mart 2006), S.85.

KENNEDY, Paul, **Yirmi birinci Yüzyıla Hazırlanırken**, Çev., Fikret Üçgan, Minpa Yayıncılık, Ankara 1999.

KORKMAZ Gürol, "Tanımı Sorunlu Bir Kavram: Terör", **Polis Dergisi**, Yıl 1998, S. 14.

KÖKNAR Ali Murat. "Sanal Ortamda Terörizm", **TC. İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar** Bursa (24 Mart 2001).

KUPER A. and Kuper, J.,'' **Encyclopedia of the Social Science''**, sayı: 14, 1985.

KURT Veysel, ''**Ortadoğu'da Ordu Ve Siyaset**'', Strateji Araştırmalar Serisi 3, SETA, İstanbul 2017.

LAWRENCE, Hamilton, ''**Ecology of Terrorism: A Historical and Statistical Study''**.

LOCKHART, Laurence. "Hasan-ı Sabbah ve Haşhaşiler", **Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergis**i, sayı: 26, Erzurum, 2006.

Mali Suçlar Araştırma Raporu, ''**Terörün Finansmanı İle Mücadele''**. Ankara, 2008.

MANGO, Andrew, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, (Çev: Orhan, Azizoğlu), Doğan Kitap, İstanbul, 2005.

MASAK, **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi**, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayını, Ankara, 2005.

NAPOLEONI, Loretta. "Mali Alanda İşbirliği", **İkinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri: Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği**, Ankara, (2008), ss.137-146.

NAPOLEONİ, Loretta**, İslam ve Modern Cihat**, Çev., Fulya Çeçen- Ahmet Faruk Çeçen, Altın Bilek Yayınları, İstanbul, 2015.

NATO,''NATOCyberConcept'',https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm, (Erişim Tarihi: 17.07.2018).

ÖNAL, Hilal, **''ABD'nin Afganistan Politikasının Açmazı: Bölgesel Bir Analiz''**, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 6, Sayı: 23, 2010.

ÖZCAN, Mehmet, Serkan YARDIMCI, "Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele", **e–akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2005.

ÖZDAĞ, Ümit- Osman Metin ÖZTÜRK, **'Terörizm İncelemeleri''**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.

ÖZGÜR, Erdem- Erdem ERCİYES, "Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları'', **Güvenlik Bilimleri Dergisi,** Ankara 2017.

Polis Akademisi, **Yeni Nesil Terör FETÖ'nün Analizi**, Polis Akademisi Yayınları, Ankara 2017.

SADIK Giray, ''Türkiye'nin Terörle Mücadelede Kurumlararası İşbirliğindeki Yeni Yapılanmalarının Analizi'', **Akademik Ortadoğu Dergisi**, Ankara 2011.

Sait Yılmaz, ''Küresel Terörün Geldiği Aşamayı Nasıl Okumalıyız?'', http://www.21yyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2015/01/21/7988/kuresel-terorun-geldigi-asamayi-nasil-okumaliyiz, (Erişim Tarihi: 17.05.2017).

Sandıklı, Atilla, ''Vekalet Savaşları Ortadoğu ve Türkiye'', http://www.bilgesam.org/incele/2293/-vek%C3%A2let-savaslari--ortadogu-ve-turkiye/#.V15cn7dJncs Erişim Tarihi. 17 Haziran 2016

SANDIKLI, Atilla, **Değişen Güvenlik Anlayışları ve Türkiye'nin Güvenlik Stratejisi**, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara 2017.

SCHMİD, Alex P., Albert J. Jongman, **Political Terrorism.** North-Holland Publishing Company, Holland 1988.

Serdar Açıl- Barış Kılıç, ‘’Reyhanlı Saldırısı Davasında karar’’, 23 Şubat 2018, https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/reyhanli-saldirisi-davasinda-karar/1071794 (Erişim Tarihi: 04.03.2018).

STEPHENS, Beth: “**Respond ingto Rogue Regimes; From Smart Bombs to Smart Sanctions; Accountability Without Hypocrisy: Consistent Standards, Honest History**”, sayı. 36, 2002, s. 920-922.

Takan, Ahmet, ‘’Vahşi Batı Terör Örgütü’’, 02 Temmuz 2017, http://www.yenicaggazetesi.com.tr/vahsi-bati-teror-orgutu-43374yy.htm (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

Tarakçı, Nejat, ‘’ Işid Projesinin Arkasındaki Jeopolitik Gerçek’’, 14 Ağustos 2014, http://www.tasam.org/trTR/Icerik/5306/isid_projesinin_arkasindaki_jeopolitik_gercek (Erişim Tarihi: 01.02.2017).

THACHUK, Kimberley, “Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Ankara, (2006),** ss. 58-60.

TOPAL, Ahmet Hamdi, **Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma Yetkisi**, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara, 2004.

TURGUT, Arzu, **‘’Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi’’**, Usak, Ankara 2011.

Türkiye Barolar Birliği, **‘’Türkiye ve Terörizm Raporu’’**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2006.

USTA, Orhan, **Güneydoğu'da Terör Görünümü ve Devlet Siyaseti**, Siirt Valiliği Yayınları, Ankara 2003.

Y.Furkan Şen- Sevilay E. Gümüş Özuvar, **‘’Terör ve Terörizm Üzerine’’**, Yargı yayınları, Kalkan Matbaacılık, Ankara 2015.

YALÇINKAYA, Haldun, **‘’Yabancı Terörist Savaşçılar ve Türkiye’’**, No:31, Orsam, Ankara 2015.

YAYLA, Ahmet Said, **“Terörizmin Finansmanı ve Organize Suç Örgütleri ile İlişkileri**”, Aklama ve Terörün Finansmanı (Editör: S. AYDIN), Adalet Yaynevi, Ankara 2008.

YAYLA, Atilla, “Terör ve Terörizm Kavramlarına Genel Bakış”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.** C. 46, S. 1, Ankara 1990.

YILMAZ, Sait-Olay SALCAN, **Siber Uzay’da Güvenlik ve Türkiye**, Milenyum Yayınları, İstanbul 2008.

Yorgo Kırbaki, ‘’Kardak’ta ABD Ege’yi Elektronik Olarak Kilitlemiş’’, 03.04.2011, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kardak-ta-abd-ege-yi-elektronik-olarak-kilitlemis-17446978 , (Erişim Tarihi: 02.01.2017).

YOUNG, Robert, Revolutionary **Terrorism, Crime and Mortality**, Social Theory and Practice, sayı:4, No:3, 1977.

YURTSEVEN, Ömer Alper, **Türkiye’de Faaliyet Gösteren Dini bir Terör Örgütü Olarak Hizbullah**, (Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler enstitüsü, Gebze 2006.

LILLEY, Peter (2006), **Dirty Dealing The Untold Truth About Global Money Laundering**, London and Philadelphia.

JOURNAL Of National Securtiy and Mlitary Science, Spring, Vol:1, No: 2, 21. Yüzyıl Türkiye Enstiüsü Yayınları, Ankara 2014, s. 171.

WİLKİNSON, Paul, **‘’Political Terrorism’’**, New York: Macmillian, 1974.

MİLANA, Abdybaeva, ‘’ **Hukuki Bakımdan Terör Ve 11 Eylül Saldırısı**’’, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Ankara-2005.

‘‘Japon polisi 17 yıldır kaçan 'metro saldırısı' failini yakaladı’’,http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/06/120614_japan_fugitive.shtml,(Erişim Tarihi: 01.03.2017).

KAYNAK, Mahir, Prof., "**Terör Bir Örtüdür**", Enine, Boyuna Net, 19.11.2003

KOÇ, Şanlı Bahadır, ‘’Wikileaks Üzerine Notlar ve Yorumalar’’, **21. Yüzyıl Enstitüsü Dergisi**, Ocak 2011, Sayı 25.

‘' USOM ve Kurumsal Siber Olaylara Müdahale Ekibi’’, 15 Aralık 2017, https://www.btk.gov.tr/usom-ve-kurumsal-siber-olaylara-mudahale-ekibi, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

‘’Sanal Alemde Terör Propagandalarına Sıkı Takip’’, 12 Aralık 2016, https://www.aksam.com.tr/guncel/sanal-alemde-teror-propagandasina-siki-takip/haber-575795, (Erişim Tarih: 02.04.2018).

‘’Afganistan’da Bombalı Saldırı: En Az 80 kişi öldü, 350’den Fazla Yaralı’’, 31 Mayıs 2017, http://www.mynet.com/haber/dunya/afganistanda-bombali-saldiri-en-az-80-kisi-oldu-350den-fazla-yarali-3068051-1 (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

‘’Bir buçuk Yılda 33 Bombalı Saldırıda 461 Kişi Hayatını Kaybetti, 363’ü Sivil’’, 12 Aralık 2016, http://www.diken.com.tr/bir-bucuk-yilda-33-bombali-saldirida-461-kisi-hayatini-kaybetti-363u-sivil/ (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

‘’ 677 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’’, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161122-1.htm, (Erişim Tarihi: 15.06.2017).

'' 683 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-2.htm, (Erişim Tarihi: 15.06.2017).

''Suriye sınırına 911 km'lik güvenlik duvarında sona gelindi'', https://tr.sputniknews.com/turkiye/201709271030329851-suriye-siniri-duvar-son/, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

DEMİREL, Emin, **Terör**, Alfa Yayınları, İstanbul 1999.

TACAR, Y. Pulat, **Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1999.

YAMAÇ, Fatih, ''Siber Terörizm'', **Polis Dergisi**, Ankara 2001, s. 30.

US, **National, Drug Control Strategy**, USA 2008.

CLARKE, Richard, **Siber Savaş**, İKÜ yayınevi, İstanbul 2010.

NATO, **''NATO CyberConcept''**, 2011.

T.C. Başbakanlık Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığı, **2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu**, Ankara 2013.

Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Ticaret A.Ş., **2018 Ocak-Mart Dönemi Siber Tehdit Durum Raporu**, 14.04.2018, https://www.stm.com.tr/documents/file/Pdf/siber-tehdit-durum-raporu-ocak-mart-2018.pdf, (Erişim Tarihi: 02.05.2018), s.4.

''Fransa'dan Siber Ordu İçin 1 Milyar Dolar'', 08 Nisan 2017, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/fransadan-siber-ordu-icin-1-milyar-dolar,5Fx2Rxbdm0mfzUpuMoe-vA, (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

''Türkiye'deki İntihar Saldırıları Listesi'', 15 Mart 2016, http://www.iyimiboyle.com/turkiyedeki-intihar-saldirilari-listesi.html (Erişim Tarihi: 15.07.2017).

''Afganistan Savaşı ABD'ye Pahalıya Mal Oldu'', 30 Aralık 2014, https://aa.com.tr/tr/dunya/afganistan-savasi-abdye-pahaliya-mal-oldu/88401 (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

Özoğurlu, Musa, ''Rusya'nın Suriye'deki Bir Yılı'', 29 Eylül 2016, https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2016/09/29/rusyanin-suriyedeki-bir-yili/ (Erişim Tarihi: 02.05.2017).

''What is Behind the US Support Of The YPG'', 30 Ocak 2018, https://www.middleeastmonitor.com/20180130-what-is-behind-the-us-support-of-the-ypg/ (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

UNODC, **2007 World Drug Report**, United Nations Publication, 2007.

''Kamu Düzeni ve Güveni Müsteşarlığı Kuruluyor'', 11.02.2010, http://www.resmi-gazete.org/gundem/duyurular/tbmm/kamu-duzeni-ve-guvenligi-mustesarligi-kuruluyor.html, (Erişim Tarihi: 01.06.2018):

'' ABD siber bütçesini 14 kat arttırdı!'', http://siberbulten.com/stratejiguvenlik/abdnin-siber-butcesini-14-kat-arttirdi/ ,(Erişim Tarihi:19.04.2017).

'' Anonymous Avustralya'yı Hedef Aldı'', http://h4cktimes.com/siber-saldiri-haberleri/anonymous-avustralyayi-hedef-aldi.html , (Erişim Tarihi:15.04.2017).

'' Cyberspace Security: Official Texts'', http://www.natolibguides.info/cybersecurity/documents (Erişim Tarihi: 10.02.17).

'' Çiçek: Terörle Mücadele Yasa Tasarısı'nın imzaları tamamlandı'', http://arsiv.sabah.com.tr/2006/04/17/siy94.html, (Erişim Tarihi: 02.02.2018).

'' Definitions of Terrorism in the U.S. Code'', http://www.fbi.gov/about-us/investigate/terrorism/terrorism-definition (Erişim Tarihi: 07.02.17).

'' Erdoğan: 'PYD terör örgütüdür'' http://www.haber61.net/erdogan-pyd-teror-orgutudur-195324h.htm (Erişim Tarihi: 10.01.17).

'' EU Cybersecurity plan to protect open internet and online freedom and opportunity - Cyber Security strategy '', http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security, (Erişim Tarihi: 26.03.2017).

'' Robespierre and the Terror'', http://www.historytoday.com/marisa-linton/robespierre-and-terror , (Erişim Tarihi: 22.02.2017).

'' Suruç'ta Katliam: 31 Ölü 104 Yaralı'', 21 Temmuz 2015, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150720_suruc_saldiri (Erişim Tarihi: 04.03. 2018).

'' Terör, Terörizm Ve Terör Örgütlerinin Amacı'', http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Teror_Terorizm_Teror_Orgutlerinin_%20Amac%C4%B1.htm (Erişim Tarihi: 08.02.17).

'' Terrorism'', https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism.html (Erişim Tarihi: 07.02.17).

'' Türkiye'nin Yabancı Terörist Savaşçılarla Mücadelesi'', http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yabanci-terorist-savascilarla-mucadelesi.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

'' Wikileaks'e göre İsrail'in Suriye Nükleer Reaktörüne Saldırısı ABD Bilgisi Dâhilindedir. Ortadoğu'nun Polisi İsrail mi?'', http://www.turksam.org/tr/makale-detay/340-wikileaks-e-gore-israil-in-suriye-nukleer-reaktorune-saldirisi-abd-bilgisi-d%EF%BF%BD-hilindedir-ortadogu-nun-polisi-israil-mi , (Erişim Tarihi:17.03.2017).

'' Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Bylock ve FETÖ üyeliğine dair kararının tam metni'', https://www.memurlar.net/haber/712749/yargitay-ceza-genel-kurulu-nun-bylock-ve-feto-uyeligine-dair-kararinin-tam-metni.html, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

'' Yeni korku: Biyolojik-kimyasal terör'', http://arsiv.ntv.com.tr/news/110057.asp#BODY), (Erişim Tarihi:24.03.2017).

''AB Savunma Bakanları Siber Güvenlik Tatbikatı'', https://siberbulten.com/strateji-guvenlik/ab-savunma-bakanlarina-siber-guvenlik-tatbikati/, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

''ABD Ordusunun Suriye'deki İlk Kaybı'', 25 Kasım 2016, https://www.mepanews.com/abd-ordusunun-suriyede-ilk-can-kaybi-2863h.htm (Erişim Tarihi: 02.03.2017).

''ABD'den PYD' ye silah'' http://www.milliyet.com.tr/abd-den-kobani-de-savasin-seyrini-gundem-1957139/ (Erişim Tarihi: 17.02.17).

''Asimetrik Savaşlar'', https://asimetriksavaslar.wordpress.com/2011/03/30/terorizmin-tanimi/ (Erişim Tarihi: 08.02.17).

''Avrupa'daki Büyük Terör Saldırılar'', 18 Ağustos 2017, https://aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942 (Erişim Tarihi: 01.03.2018),

''Bylock Uygulaması Teknik Raporu'', https://foxitsecurity.files.wordpress.com/2017/09/bylock-mit-technical-report-turkish.pdf, s. 13, (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

''Cumhurbaşkanı Erdoğan; Adaleti kaybettiğimizde her şeyimizi kaybederiz'', 06 Mart 2018, http://www.malatyaolay.com/haber-cumhurbaskani-erdogan-adaleti-kaybettigimizde-her-seyimizi-kaybederiz-18809.html (Erişim Tarihi: 01.04.2018).

''Derik Kaymakamı Muhammet Fatih Safitürk Şehit Oldu'', https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/derik-kaymakami-muhammet-fatih-safiturk-sehit-oldu/683277, (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

''Egmont Grubu'', Hazine ve Maliye Bakanlığı, http://www.masak.gov.tr/tr/content/egmont-grubu/67, (Erişim Tarihi: 20.07.2018).

''Eight facts about terrorism in the United States'', https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2013/04/16/eight-facts-about-terrorism-in-the-united-states/?utm_term=.1b5f01efb5d4, (Erişim Tarihi: 15.05.2017).

''Emre Kongar'', http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazari/22/18/Emre_Kongar.html, (Erişim Tarihi:02.02.2018).

''Erdoğan talimatı verdi, siber ordu kuruluyor'', https://www.yeniakit.com.tr/haber/erdogan-talimati-verdi-siber-ordu-kuruluyor-240081.html, (Erişim Tarihi: 10.02.2018).

''Erdoğan: Terörün Tanımı Yeniden Yapılmalı'', https://www.google.com.tr/amp/s/www.cnnturk.com/amp/turkiye/erdogan-terorun-tanimi-yeniden-yapılmalı, (Erişim Tarihi: 18.04.2018).

''Görev Alanımız'', İstanbul Emniyet Müdürlüğü http://www.istanbul.pol.tr/sibersuclarlamucadele/Sayfalar/gorev_alanimiz.aspx, (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

''Güncel Türkçe Sözlük'' http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54935161bfa4d2.08821796 (Erişim Tarihi:02.05.17).

''Güney Kafkasya ve Ortadoğu'' Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi: Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ve Ortadoğu, (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

''Günümüzde Terörizm Olgusu'', http://www.mfa.gov.tr/gunumuzde-terorizm-olgusu.tr.mfa (Erişim Tarihi: 08.02.17).

''Hakkımızda'', Emniyet Genel Müdürlüğü http://www.siber.pol.tr/Sayfalar/hakkimizda.aspx, (Erişim Tarihi:01.01.2018).

''Hakkımızda'', İçişleri Bakanlığı, 18 Mayıs 2018, https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda, (Erişim Tarihi 19.05.2018).

''Hem İtiraf Hem De Tehdit Kokuyor, Bombalar Patlamıyorsa Sayemizde'', 12 Ekim 2017, https://www.milligazete.com.tr/haber/1244198/hem-itiraf-hem-de-tehdit-kokuyor-bombalar-patlamiyorsa-sayemizde (Erişim Tarihi: 02.11. 2017).

''Irak ve Suudi Arabistan Arasındaki Anbar Gerginliği'' http://www.orsam.org.tr/tr/yazilar_Yazdir.aspx?ID=5007 (Erişim Tarihi: 10.01.17).

''Irak'taki Bombalı Saldırıda 10 Ölü'', 20 Mayıs 2017, https://www.ntv.com.tr/dunya/irakta-iki-bombali-saldiri-10-olu,ys0svbdSc0Oh15pTuoOF_g (Erişim Tarihi: 01.03.2018).

''IŞİD'den Fransa'ya siber saldırı!'' http://www.cnnturk.com/haber/dunya/isidden-fransaya-siber-saldiri (Erişim Tarihi: 03.03.2017).

''IŞİD'in propaganda aracı'', http://www.dw.de/i%C5%9Fidin-propaganda-arac%C4%B1/a-18276040, (Erişim Tarihi: 04.03.2017).

''İç Güvenlik Paketinde Öne Çıkan Maddeler'', https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150203_tasari_basliklar , (Erişim Tarihi: 02.03.2017).

''Kaçak Sigara İçmeyin. Parası Teröre Gidiyor'', http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kacak-sigara-icmeyin-parasi-terore-gidiyor-19105229, (Erişim Tarihi: 11.10.2017).

''Kamu Düzeni ve Güveni Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'', 17.02.2010 http://www.kamudan.com/Haber/kamu-duzeni-ve-guvenligi-mustesarl%C4%B1g%C4%B1n%C4%B1n-teskilat-ve-gorevleri-hakk%C4%B1nda-kanun/158343, (Erişim Tarihi: 01.06.2018).

''Kanada'da Terör Saldırısı'', 02 Kasım 2017, https://www.birgun.net/haber-detay/kanada-da-teror-saldirisi-bes-yarali-182270.html (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

''Kanun Hükmünde Kararname'', Resmî Gazete, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160731-5.htm, (Erişim Tarihi: 02.09.2017).

''KHK/ 669'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160731-5.htm , (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

''KHK/ 674'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-2.htm , (Erişim Tarihi: 02.03.2018).

''KHK/667'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723-8.htm, (Erişim Tarihi: 03.03. 2018).

''KHK/671'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160817-18..htm, (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

''KHK/673'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-1.htm (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

''KHK/675'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-1.htm (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

''KHK/676'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm (Erişim Tarihi: 03.02.2018).

''KHK/684'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-3.htm, (Erişim Tarihi: 03.03.2018).

''KHK/685'', http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170123-4.htm, (Erişim Tarihi: 03.04.2018).

''Kuzey Kore-ABD arasında siber saldırı gerilimi'', http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141219_kuzey_kore_obama,(Erişim Tarihi: 12.04.2017).

‘’Newsweek'in Twitter hesabına DEAŞ saldırısı’’ http://www.trthaber.com/haber/dunya/newsweekin-twitter-hesabina-deas-saldirisi-167373.html , (Erişim Tarihi: 11.03.2017).

‘’Obama: Kuzey Kore'yi terör listesine alabiliriz’’, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141221_obama_kuzey_kore,(Erişim Tarihi: 12.04.2017).

‘’Obama: 'Sony Hata Yaptı'’’, http://www.amerikaninsesi.com/content/fbi-siber-saldiridan-kuzey-kore-sorumlu/2566023.html , (Erişim Tarihi: 12.04.2017).

‘’Sanal alemde de IŞİD tehdidi büyüyor’’, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/06/150603_isid_siber_tehdit ,(Erişim Tarihi:16.02.2017).

‘’Siber Diplomaside Yeni Dönem’’, 21 Kasım 2016, https://siberbulten.com/uluslararasi-iliskiler/siber-diplomaside-yeni-donem-avustralya-siber-isler-elcisi-atadi/ (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

‘’Siber terörizm – 4’’, http://turkish.irib.ir/haberler/bilim-ve-saglik/item/325263-siber-ter%C3%B6rizm-%E2%80%93-4 (Erişim Tarihi: 05.04.2017).

‘’Tarihçe’’, Adalet Bakanlığı, http://www.uyap.gov.tr/Tarihce, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

‘’Terör Siber Aleme Taşındı’’, 11 Mart 2008, https://www.yenisafak.com/politika/teror-siber-aleme-tasindi-104923, (Erişim Tarihi: 01.02.2018).

‘’Terörle Mücadele Büro Amirliği’’, http://www.kahramanmaras.pol.tr/goksun/Sayfalar/Ter%C3%B6rle-M%C3%BCcadele-B%C3%BCro-Amirli%C4%9Fi.aspx (Erişim Tarihi: 08.02.17).

‘’Terörle Mücadele Kanunu’’, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2017)

''Terrorists are experimenting with path ogensand poisons. But they have failed before: daunting technical obstacles stand in theway of biological and chemical weapons'',
http://www.terrorism101.org/chemical_biological/newsweek_bioterror.html, (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

''Türkiye ve Avrupa'daki Deaş Saldırıları'',
https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/08/19/turkiye-ve-avrupadaki-deas-saldirilari, (Erişim Tarihi: 17.11.2017).

''Ulusal Terörle Mücadele Politikaları Bölgesel Farklılıkları Kullanan Teröre Panzehir Olabilir mi?''
http://www.usak.org.tr/analiz_det.php?id=17&cat=365366437 (Erişim Tarihi: 01.02.2017).

''Yeni Nesil Terör: FETÖ'nün Analizi'', Polis Akademisi Yayınları, Rapor No: 11, Ekim, 2017, ss.7.

''Kanun Hükmünde Kararname'', Resmi Gazete,
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-2.htm, (Erişim Tarihi: 03.07.2017).

'Avukatın Uyap'la İmtihanı'', http://haber.sol.org.tr/blog/diren-terazi/av-ozan-gulhan/avukatin-uyapla-imtihani-131070, (Erişim Tarihi:12.05.2017).

'Dr. Phil. Georg Löckinger'', http://www.bundesheer.at/wissen forschung/publikationen/person.php?id=840, (Erişim Tarihi: 02.06.2018).

'Elektrik kesintisi Türkiye'ye milyonlarca dolar kaybettirdi'',
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/240331/Elektrik_kesintisi_Turkiye_ye_milyonlarca_dolar_kaybettirdi.html, (Erişim Tarihi: 19.07.2017).

'Olağanüstü Hâl İlanı Demokrasi, Hukuk ve Özgürlükleri Koruma Amacına Yönelik'', https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/49696/olaganustu-hl-ilani-demokrasi-hukuk-ve-ozgurlukleri-koruma-amacina-yonelik.html, (Erişim Tarihi: 16.03.2017).

"Terör", http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html, (Erişim Tarihi: 25.07.2017).

Acer, Yücel, Doç.Dr. Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri, http://www.turkishweekly.net/, (02.03.2017).

EKLER

EK 1: Cumhurbaşkanlığı İstihbarat Teşkilatı (CİT5)

21. YY 'da değişen terörün ve tehditlerin önlenmesi açısından istihbarat yapısının yenilenmesi ve koordinasyonunun sağlanması son derece önemlilik arz etmektedir. Bu sebeple 2019 seçimleriyle beraber fiili ve yasal olarak gireceğimiz Cumhurbaşkanlığı sistemindeki yapılanmamızı da yenilememiz, küresel güç olma açısından son derece önemlidir

